

Onsdagen den 17 maj

Kl. 10.00

Regional utveckling

§ 1 Justerades protokollet för den 8 innevarande månad.

§ 2 Föredrogs och hänvisades

Motioner

1977/78:1980 och 1981 till försvarsutskottet

§ 3 Föredrogs men bordlades åter

Konstitutionsutskottets betänkande 1977/78:44

Utbildningsutskottets betänkanden 1977/78:26–28

Näringsutskottets betänkanden 1977/78:57, 62 och 63

§ 4 Regional utveckling

Föredrogs arbetsmarknadsutskottets betänkande 1977/78:23 med anledning av propositionen 1977/78:100 såvitt gäller Regional utveckling jämte motioner.

Regeringen hade i propositionen 1977/78:100 bilaga 17 (industridepartementet) efter föredragning av industriministern Nils Åstling föreslagit att riksdagen skulle

1. medge att under budgetåren 1973/74–1978/79 regionalpolitiskt stöd fick beviljas – utöver outnyttjat utrymme av de ramar för beslut om regionalpolitiskt stöd som fastställts för treårsperioden 1970/71–1972/73 – med sammanlagt högst 4 800 000 000 kr. med den huvudsakliga fördelning som angetts i propositionen,

2. godkänna vad som förordats i fråga om försöksverksamheten med könskvotering vid vissa former av regionalpolitiskt stöd och regionalpolitiskt stöd vid marknadsföringsåtgärder,

3. till Regionalpolitiskt stöd: Bidragsverksamhet för budgetåret 1978/79 anvisa ett förslagsanslag av 273 300 000 kr.,

4. till Särskilda stödåtgärder i glesbygder för budgetåret 1978/79 anvisa ett reservationsanslag av 21 000 000 kr.,

5. till Bidrag till kommunala industrilokaler för budgetåret 1978/79 anvisa ett reservationsanslag av 30 000 000 kr.,

Onsdagen den
17 maj 1978

Regional utveckling

6. medge att för budgetåret 1978/79 statlig garanti för lån i lokaliseringssyfte till rörelsekapital m. m. beviljades med sammanlagt högst 30 000 000 kr.,
7. till Regionalpolitiskt stöd: Lokaliseringslån för budgetåret 1978/79 anvisa ett investeringsanslag av 600 000 000 kr.

I detta sammanhang hade behandlats de under allmänna motionstiden vid 1977/78 års riksmöte väckta motionerna

1977/78:276 av Nils Hjorth m. fl. (s),

1977/78:386 av Åke Gustavsson m. fl. (s),

1977/78:392 av Bo Lundgren (m) och Wiggo Komstedt (m),

1977/78:486 av Hagar Normark (s) och Åke Gillström (s),

1977/78:487 av Lars Schött (m) och Ingrid Andersson (m),

1977/78:607 av Georg Andersson m. fl. (s),

1977/78:608 av Frida Berglund m. fl. (s),

1977/78:613 av Eric Jönsson m. fl. (s),

1977/78:615 av Arne Nygren m. fl. (s),

1977/78:616 av Yngve Nyquist m. fl. (s),

1977/78:617 av Martin Segerstedt m. fl. (s), vari yrkats

att riksdagen hos regeringen skulle anhålla att ett statligt industricentrum inrättades snarast i Ånge,

1977/78:809 av Arne Blomkvist m. fl. (s),

1977/78:810 av Wivi-Anne Cederqvist (s) och Olle Westberg i Hofors (s),

1977/78:811 av Bernt Ekinge m. fl. (fp),

1977/78:815 av Lars-Ove Hagberg (vpk), vari yrkats att riksdagen beslutade

1. att hos regeringen begära en utvecklingsplan för Kopparbergs län enligt vad i motionen anförts,

2. att hos regeringen begära utvecklingsplaner för övriga län i Bergslagen,

1977/78:816 av Rolf Hagel (apk) och Alf Lövenborg (apk), vari yrkats att riksdagen hos regeringen hemställde att skyndsamma åtgärder vidtogs i syfte att till Eskilstunaregionen lokalisera lämpligt industriföretag med inriktning på förädling och bearbetning av stålprodukter,

1977/78:817 av Carl-Henrik Hermansson (vpk) och Eivor Marklund (vpk), vari yrkats att riksdagen skulle uttala sig för skapandet av ett regionalt utvecklingsinstitut för Norrland och hos regeringen begära skyndsamt förslag härom,

1977/78:818 av Eric Holmqvist m. fl. (s),

1977/78:819 av Per Olof Håkansson (s),

1977/78:820 av Karl-Erik Häll m. fl. (s), vari yrkats att riksdagen hos regeringen skulle anhålla att en speciell arbetsgrupp med uppgift att skapa varaktig sysselsättning i Jokkmokk snarast tillsattes,

1977/78:823 av Gustav Lorentzon (vpk), vari yrkats att riksdagen uttalade sig för att ett statligt industricentrum förlades till Ånge,

1977/78:824 av Hagar Normark m. fl. (s),
1977/78:828 av Eric Rejdell (fp),
1977/78:893 av Olof Palme m. fl. (s), vari såvitt nu var i fråga yrkats att riksdagen skulle

20. godkänna de villkor som angetts i motionen beträffande handläggning m. m. i vad gällde industrihus som uppförts med statligt stöd,

21. godkänna vad i motionen anförts angående ramar för planeringen av verksamheten i länen,

22. som sin mening ge regeringen till känna vad i motionen anförts om systemet för länsplanering,

23. som sin mening ge regeringen till känna vad i motionen anförts om principer och mål för ortsplanen,

24. godkänna vad i motionen anförts om lokalisering av industrier som förädlade jord- och skogsbrukets produkter,

1977/78:1315 av Nils Erik Wååg m. fl. (s),

1977/78:1324 av Bengt Fagerlund m. fl. (s), vari yrkats att riksdagen beslutade begära att regeringen lät skyndsamt utreda i motionen upptagen fråga om att trygga sysselsättningen i mindre orter som dominerades av företag inom skogs-, trä- och pappersindustrin,

1977/78:1325 av Kjell-Olof Feldt m. fl. (s),

1977/78:1326 av Karin Flodström m. fl. (s),

1977/78:1340 av Rune Jonsson i Husum (s),

1977/78:1345 av Bertil Måbrink (vpk), vari yrkats att riksdagen hemställde hos regeringen om utarbetande av en statlig industri- och sysselsättningsplan för Blekinge län med beaktande av de förslag som angavs i motionen,

1977/78:1346 av Bertil Måbrink (vpk), vari yrkats att riksdagen hos regeringen skulle anhålla att en statlig industri- och sysselsättningsplan utarbetades för Gävleborgs län i enlighet med vad som angavs i motionen,

1977/78:1347 av Birger Nilsson m. fl. (s),

1977/78:1350 av Arne Nygren m. fl. (s),

1977/78:1352 av Hans Petersson i Röstånga m. fl. (fp),

1977/78:1357 av Olle Westberg i Hofors m. fl. (s),

1977/78:1407 av Georg Danell (m) och Lars Schött (m),

1977/78:1652 av Sven Aspling m. fl. (s),

1977/78:1656 av Kurt Hugosson m. fl. (s),

1977/78:1657 av Margot Håkansson m. fl. (fp, s, c, m),

1977/78:1658 av Sven Lindberg m. fl. (s),

1977/78:1667 av Ivan Svanström (c) och Gösta Andersson (c),

1977/78:1668 av Oswald Söderqvist m. fl. (vpk), vari yrkats att riksdagen hos regeringen hemställde om att en plan för industri och sysselsättning utarbetades för Norduppland,

1977/78:1713 av Stig Josefson (c) och Alfred Håkansson (c) samt

1977/78:1716 av Hans Lindblad (fp) såvitt nu var i fråga (yrkandena 1 och 2).

Onsdagen den
17 maj 1978

Regional utveckling

Utskottet hemställde

1. beträffande ny länsplaneringsomgång att motionen 1977/78:1658 inte föranledde någon riksdagens åtgärd,
2. beträffande mer aktiv roll för landstingen i länsplaneringsarbetet att riksdagen skulle avslå motionen 1977/78:893, yrkandet 22,
3. beträffande omprövning av ortsplänen att riksdagen skulle avslå motionen 1977/78:893, yrkandet 23,
4. beträffande direktiv om ortsplan grundad på kommunala prioriteringar att riksdagen skulle avslå motionen 1977/78:1713,
5. beträffande befolkningsramarna att riksdagen skulle avslå motionen 1977/78:893, yrkandet 21,
6. beträffande lokalisering m. m. av förädlingsindustri med anknytning till jord- och skogsbruk att motionerna 1977/78:893, yrkandet 24, och 1977/78:1324 inte föranledde någon riksdagens åtgärd,
7. beträffande utvidgning av det allmänna stödområdet med Hofors och Ockelbo att riksdagen skulle avslå motionen 1977/78:1357,
8. beträffande utvidgning av det allmänna stödområdet med Älvkarleby, Tierp och Östhammar att riksdagen skulle avslå motionen 1977/78:276,
9. beträffande Blekinge län som temporärt stödområde att riksdagen skulle avslå motionen 1977/78:1657,
10. beträffande utvidgning av det inre stödområdet med delar av Örnsköldsviks kommun att riksdagen skulle avslå motionen 1977/78:1340,
11. beträffande jämställande av Vimmerby och Hultsfred med kommuner i den s. k. grå zonen att riksdagen skulle avslå motionen 1977/78:487,
12. beträffande jämställande av Trelleborg med kommuner i den s. k. grå zonen att riksdagen skulle avslå motionen 1977/78:819, yrkandet 1,
13. beträffande uppföljning och kontroll av beviljat lokaliseringsstöd att riksdagen skulle avslå motionen 1977/78:486,
14. beträffande samråd med kronofogdemyndighet i ärenden om lokaliseringsstöd att motionen 1977/78:824 inte föranledde någon riksdagens åtgärd,
15. beträffande beslutsram för regionalpolitiskt stöd att riksdagen medgav att under budgetåren 1973/74–1978/79 regionalpolitiskt stöd fick beviljas – utöver outnyttjat utrymme av de ramar för beslut om regionalpolitiskt stöd som hade fastställts för treårsperioden 1970/71–1972/73 – med sammanlagt högst 4 800 000 000 kr. med den huvudsakliga fördelning som hade angetts i budgetpropositionen,
16. att riksdagen godkände vad som hade förordats i budgetpropositionen i fråga om försöksverksamheten med könskvotering vid vissa former av regionalpolitiskt stöd och regionalpolitiskt stöd vid marknadsföringsåtgärder,
17. att riksdagen till Regionalpolitiskt stöd: Bidragsverksamhet för budgetåret 1978/79, anvisade ett förslagsanslag av 273 300 000 kr.,
18. att riksdagen medgav att för budgetåret 1978/79 statlig garanti för lån i

lokaliseringssyfte till rörelsekapital m. m. beviljades med sammanlagt högst 30 000 000 kr.,

19. att riksdagen till Regionalpolitiskt stöd: Lokaliseringslån för budgetåret 1978/79 anvisade ett investeringsanslag av 600 000 000 kr.,

20. beträffande stöd till uthyrningsstugor i glesbygder att motionerna 1977/78:608, yrkandena 1–2, och 1977/78:616 inte föranledde någon riksdagens åtgärd,

21. att riksdagen med bifall till budgetpropositionens förslag samt med avslag på motionen 1977/78:608, yrkandet 3, till Särskilda stödåtgärder i glesbygder för budgetåret 1978/79 anvisade ett reservationsanslag av 21 000 000 kr.,

22. att riksdagen med bifall till budgetpropositionens förslag samt med avslag på motionen 1977/78:608, yrkandet 4, till Bidrag till kommunala industrilokaler för budgetåret 1978/79 anvisade ett reservationsanslag av 30 000 000 kr.,

23. beträffande ändrade villkor för bidrag till kommunala industrilokaler att riksdagen skulle avslå motionen 1977/78:893, yrkandet 20,

24. beträffande stöd till kommunala industrilokaler på Öland samt i Högsby, Hultsfred, och Vimmerby kommuner att riksdagen skulle avslå motionen 1977/78:1667,

25. beträffande det regionalpolitiska stödet till Norrland m. m. att motionen 1977/78:615 inte föranledde någon riksdagens åtgärd,

26. beträffande prioriteringen av regionalpolitiskt stöd till inre stödområdet att motionen 1977/78:607 inte föranledde någon riksdagens åtgärd,

27. beträffande inrättande av ett regionalt utvecklingsinstitut för Norrland att motionen 1977/78:817 inte föranledde någon riksdagens åtgärd,

28. beträffande arbetsgrupp för Jokkmokks kommun att motionen 1977/78:820 inte föranledde någon riksdagens åtgärd,

29. beträffande regionalpolitiska insatser i Västerbottens län att motionen 1977/78:1350 inte föranledde någon riksdagens åtgärd,

30. beträffande regionalpolitiska insatser i Jämtlands län att motionen 1977/78:1347 inte föranledde någon riksdagens åtgärd,

31. beträffande statligt industricentrum i Ånge kommun att motionerna 1977/78:617 och 1977/78:823 inte föranledde någon riksdagens åtgärd,

32. beträffande regionalpolitiska insatser m. m. i Gävleborgs län att motionen 1977/78:1716, yrkandena 1 och 2, inte föranledde någon riksdagens åtgärd,

33. beträffande statlig industri- och sysselsättningsplan för Gävleborgs län att motionen 1977/78:1346 inte föranledde någon riksdagens åtgärd,

34. beträffande differentieringen av näringslivet på bruksorterna i Gästrikland att motionen 1977/78:810 inte föranledde någon riksdagens åtgärd,

35. beträffande regionalpolitiska insatser i Kopparbergs län att motionen 1977/78:1325 inte föranledde någon riksdagens åtgärd,

36. beträffande utvecklingsplaner för Kopparbergs län och Bergslagen i övrigt att motionen 1977/78:815 inte föranledde någon riksdagens åtgärd,

37. beträffande regionalpolitiska insatser i Värmlands län att motionen

1977/78:1652 inte föranledde någon riksdagens åtgärd,

38. beträffande regionalpolitiska insatser i Örebro län att motionen 1977/78:1326 inte föranledde någon riksdagens åtgärd,

39. beträffande plan för industri och sysselsättning i Norduppland att motionen 1977/78:1668 inte föranledde någon riksdagens åtgärd,

40. beträffande lokalisering av företag till Eskilstunaregionen att motionen 1977/78:816 inte föranledde någon riksdagens åtgärd,

41. beträffande regionalpolitiska insatser i Skaraborgs län att motionen 1977/78:809 inte föranledde någon riksdagens åtgärd,

42. beträffande åtgärdsprogram för Göteborgsområdet att motionen 1977/78:1656 inte föranledde någon riksdagens åtgärd,

43. beträffande omlokalisering av jordbrukets föreningsrörelse till Jönköping att riksdagen skulle avslå motionen 1977/78:386,

44. beträffande tillsättande av en Gotlandsdelegation, m. m. att motionerna 1977/78:811 och 1977/78:1407 inte föranledde någon riksdagens åtgärd,

45. beträffande lokalisering av viss statlig verksamhet till Kalmar län att motionen 1977/78:828 inte föranledde någon riksdagens åtgärd,

46. beträffande industri- och sysselsättningsplan för Blekinge län att motionen 1977/78:1345 inte föranledde någon riksdagens åtgärd,

47. beträffande sysselsättningssituationen i Skåne att motionen 1977/78:818 inte föranledde någon riksdagens åtgärd,

48. beträffande tillsättande av en Skånedlegation m. m. att motionen 1977/78:1352 inte föranledde någon riksdagens åtgärd,

49. beträffande regionalpolitiska insatser i Malmöregionen att motionen 1977/78:613 inte föranledde någon riksdagens åtgärd,

50. beträffande administrativ indelning av statlig verksamhet i Trelleborgsregionen att motionen 1977/78:819, yrkandet 2, inte föranledde någon riksdagens åtgärd,

51. beträffande ökat stöd till näringslivet i Kristianstads län att motionen 1977/78:1315 inte föranledde någon riksdagens åtgärd,

52. beträffande befolkningsramen för Kristianstads län att motionen 1977/78:392 inte föranledde någon riksdagens åtgärd.

Följande sex reservationer hade avgivits av Bengt Fagerlund, Birger Nilsson, Gördis Hörnlund, Ingrid Ludvigsson, Bernt Nilsson, Frida Berglund och Lars Ulander (samtliga s):

1. beträffande regionalpolitikens förutsättningar och inriktning, vari reservanternas ansett att utskottets yttrande i viss del skulle ha av reservanternas angiven lydelse,

2. beträffande mer aktiv roll för landstingen i länsplaneringsarbetet, vari reservanternas ansett att utskottet under 2 bort hemställa

att riksdagen med bifall till motionen 1977/78:893, yrkandet 22, som sin mening gav regeringen till känna vad reservanternas anfört,

3. beträffande omprövning av ortsplänen, vari reservanterna ansett att utskottet under 3 bort hemställa

att riksdagen med bifall till motionen 1977/78:893, yrkandet 23, som sin mening gav regeringen till känna vad reservanterna anfört,

4. beträffande befolkningsramarna, vari reservanterna ansett att utskottet under 5 bort hemställa

att riksdagen med bifall till motionen 1977/78:893, yrkandet 21, som sin mening gav regeringen till känna vad reservanterna anfört,

5. beträffande lokalisering m. m. av förädlingsindustri med anknytning till jord- och skogsbruk, vari reservanterna ansett att utskottet under 6 bort hemställa

att riksdagen med bifall till motionerna 1977/78:893, yrkandet 24, och 1977/78:1324 som sin mening gav regeringen till känna vad reservanterna anfört,

6. beträffande ändrade villkor för bidrag till kommunala industrilokaler, vari reservanterna ansett att utskottet under 23 bort hemställa

att riksdagen med anledning av motionen 1977/78:893, yrkandet 20, som sin mening gav regeringen till känna vad reservanterna anfört.

Till betänkandet hade fogats ett särskilt yttrande av Bengt Fagerlund, Birger Nilsson, Gördis Hörnlund, Ingrid Ludvigsson, Bernt Nilsson, Frida Berglund och Lars Ulander (samtliga s) beträffande åtgärder i vissa orter och områden.

BIRGER NILSSON (s):

Herr talman! Jag vill börja med att säga att vi i dag, till skillnad mot de regionalpolitiska debatter vi förde i början och i mitten av 1970-talet, måste föra denna debatt mot bakgrunden av en ganska dyster och grå samhällsbild:

1. Den genomgång som vi reservanter har gjort av sysselsättningsläget i olika län och som grundar sig på länsarbetsnämndernas rapporter.

2. Den långa raden av motioner vi i dag har att behandla.

3. De besök vi gör på arbetsplatserna, där vi träffar människorna i jobben, talar egentligen samma grå vardagsspråk om hur sysselsättningen hotas i olika delar av landet och hur oron för jobben och bekymren för framtiden sprider sig bland allt fler människor i detta land.

Vi socialdemokrater är givetvis starkt kritiska mot en sådan politik och har upprepade gånger presenterat konkreta förslag för att lösa de växande problem vi i dag känner in på bara skinnet.

Vi vill från socialdemokratiskt håll slå fast att den första förutsättningen för en framgångsrik och aktiv regionalpolitik är en stark ekonomi, som skapar möjlighet att förverkliga uppställda mål och en tillväxt av nya arbetstillfällen som kan fördelas över landet. Bakom de här två faktorerna måste, menar vi,

ligga en långsiktig planering och även en politisk vilja att styra resurserna dit de bäst behövs.

Men, herr talman, regionalpolitiken handlar också om solidaritet emellan olika regioner, om viljan att ställa upp för människor i olika delar av landet. Det var på dessa kriterier som socialdemokratin byggde upp och utvecklade regionalpolitiken från mitten av 1960-talet fram till mitten av 1970-talet. Den politik vi då förde bestod av många olika komponenter: ett vitt förgrenat lokaliseringsstöd till nyetableringar, utbyggnader och nyanställningar, en styrning av investeringsfonderna till industrifattiga områden, en utflyttning av statlig verksamhet och stöd för bättre service och sysselsättning i glesbygd. Det var alltså ett samspel av olika insatser, vad vi brukar kalla en samordnad regionalpolitik, som i första hand riktade sig mot stödområdena. Det var den politiken som vi menade borde följas upp och utvecklas i framtiden.

Men vad har vi fått i stället? Vi har efter regeringsskiftet fått en annan och kraftlösare regionalpolitik. Den negativa utvecklingen på arbetsmarknaden – vi har förlorat mellan 30 000 och 40 000 industrijobb under 1977, och man räknar med att vi skall förlora ungefär lika många under 1978 – beror helt naturligt delvis på den vikande konjunkturen; från socialdemokratiskt håll erkänner vi detta öppet. Men utvecklingen är också i hög grad orsakad av regeringens egna beslut. Regeringen kan inte komma undan ansvaret för sin egen politik. Denna politik har tvingat fram en rad ryckiga och oplanerade insatser som har medfört att satsningen på stödområdena har tunnats ut. Politiken har också medfört att de regionalpolitiska åtgärderna mist sin styrka och effektivitet. I Norrbotten, för att ta det länet som exempel, konkurrerar 17 arbetslösa om varje ledig plats. I Västernorrland konkurrerar 10 och i Västerbotten 8 arbetslösa om varje arbetstillfälle. Byggarbetslösheten stiger ute i landet och orsakar oro bland människorna.

Det är den här utvecklingen som vi reserverar varnat för. I exempelvis skogslänen kan vi avläsa hur inflyttningsöverskotten minskar kraftigt och hur arbetslösheten stiger. Vi befarar att vi, om denna politik får fortsätta, snart får uppleva en ny utflyttningsvåg från de här regionerna. Läget i övriga län är nästan lika bekymmersamt.

Vi vill betona att den regionalpolitik som vi drev fram till mitten av 1970-talet egentligen bara utgjorde grunden för en fortsatt utveckling. Vi är helt medvetna om att det finns många svåra regionalpolitiska problem som är olösta och som med kraft måste angripas. De problemen löser man enligt vår mening inte genom upprepade devalveringar, sänkta arbetsgivaravgifter, tidsbegränsade sysselsättningsstöd eller arbetsgrupper i vart och vartannat län.

Vad som enligt socialdemokratin uppfattning behövs är först och främst en sanering av ekonomin liksom väl planerade och riktade insatser som på sikt skapar nya jobb och ny tillförsikt hos människorna i det här landet. Vi socialdemokrater har i motioner i olika sammanhang lagt fram konkreta förslag om en strukturfond, en ökning av investeringarna både på den privata och på den statliga sektorn, en ökning av bostadsbyggandet, en satsning på den offentliga sektorn där huvuddelen av framtidens jobb kommer att skapas

och en säkrad energiförsörjning för den svenska industrin. Detta är bara några kortfattat relaterade exempel på åtgärder för att få snurr på utvecklingen inom det svenska näringslivet.

Då det gäller uppläggningsen av den nya länsplaneringsomgången är det bra att man har tagit intryck av den kritik som i första hand kommit från länsstyrelserna i Norrland men även från riksdagsmotioner. Man har sagt ungefär så här: När vi startar den nya länsplaneringsomgången, så låt oss lägga tyngdpunkten på den åtgärdsinriktade delen och i mindre utsträckning syssla med kartläggningar.

Såvitt jag förstår av de direktiv som nu går ut till länsstyrelserna har man tagit intryck av den kritiken och är beredd att ge åtgärdsdelen en ökad tyngd och ett större utrymme. Man nöjer sig å andra sidan med en något enklare kartläggningsdel.

Men det här handlar ju också om resurser för länsstyrelserna. Jag resonerade i går med representanter för länsstyrelsen i Jämtland. Man sade klart ifrån, att när man nu skall börja syssla med den stora länsplaneringsomgången måste man eftersätta en del andra åtgärder, som syftar till att på kort sikt skapa arbeten inom länet. Det behövs alltså mera personal för att klara av de ökade uppgifterna för länsstyrelserna.

I reservationen 2 avvisar vi tanken på att flytta över länsplaneringsarbetet på landstingen. På socialdemokratiskt håll menar vi att det är konsekvent att det övergripande ansvaret för samhällsplaneringen ligger hos regeringen och regeringens organ ute i länen, nämligen länsstyrelserna. Det är ändå statsmakterna som har det omedelbara ansvaret för att människor i olika delar av landet får en viss minimistandard. När vi sätter in länsplaneringen med just det målet, måste det vara konsekvent att båda dessa instrument, planeringsinstrumentet och åtgärdsinstrumentet, handhas av samma instanser, nämligen länsstyrelserna.

Men det är alldeles klart, och det vill vi betona, att landstingen spelar en mycket stor roll i länsplaneringsarbetet. Liksom de fackliga organisationerna, kommunerna och näringslivsorganisationerna skall landstingen vara med i det förberedande arbetet och remissvägen säga sin mening. Jag tror att det är mycket viktigt att man den vägen bättre förankrar länsplaneringsomgångarna hos de enskilda människorna. Vi politiker har givetvis ett mycket stort ansvar på denna punkt, eftersom det också är vår uppgift att gå ut till de lokala organisationerna och undan för undan under planeringsarbetets gång informera om vad det gäller.

I fråga om befolkningsramarna är, jag höll på att säga tack och lov, den tiden förbi när vi slet med centerpartiets befolkningsmål, som sannerligen inte var av denna världen. Sedan centerpartiet kom i regeringsställning har det nyktrat till på den här punkten, och vi har kunnat skapa enighet om de befolkningsramar som satts upp för olika län.

Jag roade mig en dag med att ta fram centerpartiets lilla gröna häfte och jämföra centerpartiets befolkningstal för år 1980 med den befolkningsmängd som vi hade i länen vid årsskiftet 1977-1978. Det visade sig, för att ta några exempel, att under de två år som är kvar fram till 1980 skulle Stockholms län

Regional utveckling

enligt centerpartiets befolkningsmålsättning öka med 38 000 invånare, Malmöhus län skulle öka med 18 000 personer och Göteborgs och Bohus län med 45 000 personer – detta sagt mot bakgrunden av centerpartiets uttalande att man skulle dämpa tillväxten i storstäderna.

Låt mig ta ett par exempel till. Gotlands län skulle enligt centerpartiets befolkningsmålsättning bara få öka med 200 personer och Norrbottens län skulle minska med 7 000 personer fram till 1980. Så skulle det alltså ha sett ut, om riksdagen på sin tid antagit centerpartiets befolkningsmålsättningar. Jag har velat påminna om detta och frågar nu Torsten Stridsman: Hur försvarar man detta hemma i Norrbotten?

I reservationen 4 pekar vi på det uttalande som den borgerliga majoriteten drev igenom hösten 1976 och som i korta drag innebar, att planeringen för storstadslänen primärt skulle inriktas på den undre delen av befolkningsramarna, för skogslänen på de övre delarna och för övriga län på mellandelen av resp. befolkningsram. Uttalandet får enligt vår tolkning mycket underliga konsekvenser i praktiken. Det skulle innebära, om man menar allvar med det, att fram till 1985 skulle Gotland utvisa 791 personer, Kristianstads län 387 personer, Skaraborgs län 971 personer och Malmöhus län 2 117 personer.

Jag frågar: Vad är det för rim och reson i sådana befolkningsmålsättningar? Jag hoppas att jag kan få ett svar på detta från någon företrädare för den borgerliga utskottsmajoriteten.

Herr talman! Jag har ändå den förhoppningen att vi nästa vår kan föra en regionalpolitisk debatt med ett bättre underlag och kanske med en större optimism än vad vi tvingas göra denna vår. Då skall ju sysselsättningsutredningen vara färdig med sina förslag, och en proposition skall läggas fram 1979 grundad på dessa förslag. Jag hoppas att vi då kan återge regionalpolitiken något av det goda rykte och den slagkraft som den utan tvivel hade fram till mitten av 1970-talet.

Men det är klart att ett år är långt och att en borgerlig regering kan hinna rasera mycket på detta område under den tiden. Det är oron för detta som gör att vi från socialdemokratiskt håll har velat varna för den framtida utvecklingen. Men vi höjer inte bara ett varnandets finger utan presenterar också konkreta åtgärder, som skulle göra det möjligt att få en starkare tillväxt inom svensk ekonomi, att få fart på sysselsättningen och att skapa resurser att fördela mellan olika områden i vårt land, främst till de regioner som är undersysselsatta och som har andra svårigheter med sysselsättningen. Och det finns sannerligen många regioner i landet som brottas med de problemen.

Herr talman! Övriga talare från mitt parti kommer att ta upp övriga reservationer som vi har fogat vid utskottsbetänkandet.

Jag slutar mitt anförande med att yrka bifall till samtliga reservationer vid arbetsmarknadsutskottets betänkande.

JÖRN SVENSSON (vpk):

Herr talman! Det finns en dålig vana hos många politiker. Det är när de i ett sammanhang uppger sig företräda vissa krav och synsätt, och sedan i annat sammanhang befordrar och röstar för helt motstridiga krav och synsätt. Vill man se åskådningsexempel på detta kan man med fördel betrakta just regionalpolitiken. Ingenstans har frasen en sådan makt över tanken, parollen en sådan förmåga att täcka över sanningen.

Här föreligger i dag ett stort antal motioner med bra och riktiga krav för olika bygder. Men de kraven går helt på tvärs med vad samma partiers företrädare sedan arbetat för på det nationella planet. Man kan nämligen inte den ena dagen stå och kräva stöd och ökad sysselsättning i en bergslagsbygd, när man bara för några veckor sedan satt och röstade för att 8 000 jobb skulle bort inom specialstålsindustrin. Det hänger bara inte ihop.

Det enda som hänger ihop här i dag är faktiskt vpk:s motioner, för de utgör logiska delar av den politik som partiet företräder även på det nationella planet.

Hur förhåller det sig med allt detta? Man måste till en början fråga: Vad är egentligen svensk regionpolitik? Hur växte den fram, vad går den ut på?

Det finns en grundläggande missuppfattning om regionpolitik här i landet. Många tror att den går ut på att minska skillnaderna mellan olika regioner, att hjälpa de svaga regionerna till en bättre utveckling. Det är så svensk regionpolitik har presenterats ända sedan den inleddes med riksdagsbeslutet 1964. Men allt detta är ju en grundläggande missuppfattning.

Det ekonomiska systemet i Sverige styrs i sina grundvalar av vissa utvecklingslagar. Produktion och ägande koncentreras, teknologin kräver större enheter och livligare samverkan mellan enheterna. kampen mellan producenter och finansgrupper slår ut de mindre starka företagen och de små företagen och ökar också den minimimängd kapital som måste till för nyetablering inom en viss bransch. Kapitalet förskjuter också i denna utveckling hela tiden sin tyngdpunkt. Det är ständigt på väg bort från vissa branscher för att gå till andra. Det överger ständigt vissa typer av orter och bygder för att koncentrera sig till andra, eller för att flytta sig utanför landet. Glesbygd och småorter slås ut. Även stora stadsregioner som Malmö drabbas av att kapitalet koncentreras t. ex. till Själland eller Hamburg.

Denna utveckling skärptes mycket kraftigt under 1950-talet. Frågan uppstod då: Hur skulle den dåvarande regeringen och arbetarrörelsen förhålla sig till detta? I stället för att forma en självständig politik, i stället för att gripa in med strukturella reformer och en medveten uppbyggnad och styrning, ställde socialdemokratins dåvarande ledning upp på koncentrationen och folkomflyttningen. Man spred bland människorna den uppfattningen att det skulle leda till högsta välstånd och att koncentrationsprocessen var en oundviklig utveckling. Det var mot den bakgrunden som 1964 års regionpolitik tillkom. Dess grundval var nämligen att utflyttningen från skogslänen och från de mindre orterna i Sydsverige skulle understödjas och accepteras. Visserligen doldes detta syfte bakom stödåtgärder som avsåg att tillföra de svagt industrialiserade regionerna ny industri. Men det stödet gavs bara om

Regional utveckling

företagen själva ville lokalisera sig dit. Och stödet var inte avsett att bryta den allmänna utvecklingen utan snarare att göra koncentrationsprocessen smidigare, att understödja dess första steg *inom* de minskande regionerna själva.

Understödd av denna politik genomgick svensk kapitalism en betydande förvandling under 1960-talet. Skogslänen tappade över 100 000 människor i flyttningsförluster, utglesning och nedläggningar gick snabbt, och tillväxten i landet koncentrerades i huvudsak till några få större stadsregioner.

Så fortgick det så länge den svenska kapitalismen i sin helhet växte och utvidgades. Men sedan kom krisen. Tillväxten upphörde. Det blev dåliga tider inte bara i avfolkningsbygderna och skogslänen. Det blev arbetslöshet och stagnation också i Stockholm, Göteborg och Västskåne. Och många landsortslän som dittills gått hyggligt framåt, t. ex. Blekinge län, Gävleborgs län och Västmanlands län, har sedan dess slagits av drastiska vändningar nedåt i utvecklingen.

En följd av att krisen blev allmän – att den kom att beröra hela landet – var att folkomflyttningen dämpades eller upphörde. Arbetslösa dalmasar och norrbottningar kunde helt enkelt inte längre flytta till Stockholm eller Skåne, för det var ju arbetslöshet också där. De fick stanna kvar i sina bygder, och därmed blev ju situationen i de bygderna ännu värre än tidigare.

Det är därför enligt min mening helt felaktigt när utskottet i en enhällig skrivning försöker tolka den minskade folkomflyttningen under senare år som ett tecken på bättre regional balans. Det är, tråkigt nog, precis tvärtom. Den minskade folkomflyttningen är snarare ett nytt tecken på att det blivit sämre i stället för bättre.

Varför det? Hur förhåller det sig med detta? Jo, så länge vissa regioner fortfarande har underskott på arbetskraft, då speglar folkomflyttningen och den totala befolkningsutvecklingen just den expansiva situationen i vissa regioner och nedgången i andra. Människorna flyttar till de expansiva regionerna från avfolkningsregionerna, från de tillbakagående regionerna. Utvecklingen av befolkningen och utvecklingen i sysselsättningen stämmer statistiskt sett överens. Men när det sedan blir stigande arbetslöshet överallt, när det inte finns några expansiva regioner längre – då upphör omflyttningen av naturliga skäl. Följden är att den totala befolkningen ökar även i de sämst ställda regionerna. Men den ökar alltså inte på grund av att sysselsättningen där har blivit bättre, utan den ökar enbart därför att det ingenstans finns att flytta. Det finns inga nya jobb någon annanstans – alltså måste man stanna kvar i sin bygd även om arbetslösheten fortfarande stiger där. Befolkningen har t. ex. i Norrbotten, som väl är det värst ställda länet i landet, mellan 1973 och 1978 ökat med 7 000 personer. Men det speglar inte alls att det har blivit bättre i Norrbotten – tvärtom. Antalet jobb har minskat. Det har blivit ännu sämre än förut. Och den ökade befolkningen har alltså drabbats av än värre arbetslöshet. Befolkningsökningen är därför inte ett uttryck för en förbättring av Norrbottens situation utan uttryck för en försämring.

Och inte nog med detta. Befolkningsutvecklingen speglar heller inte någon bättre regional balans, såsom utskottet i sin skrivning försöker göra gällande.

Befolkningsutvecklingen kan i det här nya läget, när det så att säga är kris överallt, inte längre användas som mätare på länens situation, för den registrerar inte längre förändringarna i sysselsättningen. Om man statistiskt ser på befolkningsutvecklingen kan det verka som om det har blivit bättre regional balans, därför att befolkningen i skogslänen inte längre minskar såsom den gjorde under 1960-talet. Men om man ser på sysselsättningen, så finner man att den i alla fall undergått en ännu sämre utveckling i skogslänen än i övriga Sverige. Antalet människor i arbete i skogslänen var 30 000 färre 1977 än 1965. I övriga delen av landet däremot var de 150 000 fler. Nu vill jag säga att de här talen rent allmänt sett ger en alldeles för gynnsam bild över hela fältet. Dels finns det fel i själva statistiken, dels har ökningarna i antalet människor i arbete huvudsakligen berott på att deltidsarbetet har ökat – antalet heltidsarbetande däremot har minskat överallt. Men man kan säga att statistiken på ett korrekt sätt speglar det relativa förhållandet mellan landets olika delar: skogslänen har fått det sämre, inte bara totalt sett utan också i förhållande till hela det övriga landet, trots att övriga landet också har fått ökad arbetslöshet och en sämre utveckling.

Samma intryck får man om man försöker mäta det relativa förhållandet mellan skilda landsdelar när det gäller arbetssökande och lediga platser. Vintern 1978 hade t. ex. Norrbotten jämfört med fem år tidigare inte bara fått sin situation försämrad, utan den hade även försämrats i förhållande till situationen i Stockholmsområdet, trots att arbetslösheten där i sin tur hade ökat väldigt kraftigt.

Den regionala obalansen har alltså snarare ökat än minskat. Det är väldigt allvarligt, och det är en slutsats som utskottet borde ha dragit. Landet har alltså numera inte ens den tillgång som det ändå innebär att de tre storstadsregionerna expanderar. De har också fått sina kriser och sin arbetslöshet.

Det är denna situation som arbetarrörelsen måste möta. Den är en utmaning. Man kan inte möta den – det hävdar vårt parti ständigt – genom att ställa upp på en fortsatt strukturomvandling av kapitalistiskt snitt. Man kan inte ställa upp på att antalet jobb skall dras ner med 4 000 i handelsstålsindustrin, med 8 000 i specialstålsindustrin, med flera tusen i varvsregionerna, med ytterligare tusenden i textilbygderna. Man kan inte längre ställa upp på att kapital fritt skall få flöda ut ur landet, att skogsindustrin skall få öka kalhuggningen och sluka ännu större mängder energi – och samtidigt slå ut ännu fler jobb. Man kan inte ställa upp på att en rad bruksorter skall slås ut, att metallurgin i Domnarvet skall bort osv.

Om man vill vara trovärdig – jag talar nu från arbetarrörelsens ståndpunkt – så kan man heller inte lämna in en mängd motioner som kräver i och för sig värdefulla förbättringar för en rad landsdelar, när man under samma vårsession genom beslut aktivt har medverkat till just den strukturutveckling som är en av orsakerna till att dessa bygder går tillbaka. Gör man det, så hamnar man i just det dilemma som socialdemokraterna befinner sig i här i dag. De har en mängd motioner från sitt eget partifolk i olika regioner, men kan inte i utskottet reservera sig för dessa krav. De tvingas att tillsammans

Onsdagen den
17 maj 1978

Regional utveckling

med regeringens folk avslå dessa krav från bygdefolket och från sina egna riksdagsmän. Det faktiskt en rätt beklämmande uppvisning.

Så skall inte en arbetarrörelse handla som vill kamp mot arbetslösheten, mot de regionala orättvisorna och mot den borgerliga regeringen.

Arbetarrörelsen måste nu i stället, enligt vpk:s mening, gå in för viktiga och genomgripande strukturreformer: reformer som kan föra in starka styrande element i ekonomin, element som kan motverka den växande obalansen och arbetslösheten; reformer som kan bryta in i den bild som i dag domineras av storfinansens: strukturreformer som startar en ny och bättre utveckling i varvsnedläggningarnas Malmö och Göteborg, i massarbetslöshetens Norrbotten och i alla andra bygder. Detta kan endast staten göra, eventuellt med stöd av kollektivt förvaltade samhällsfonder, vilka inte är bundna av samarbete med privatkapitalet och kopplade till den privata industrin utan kan användas för en självständig strukturpolitik i de arbetande människornas intresse, därför att det är de arbetande människornas representanter som oinskränkt beslutar hur fonderna skall användas.

Vad som krävs är ett omfattande statligt industriprogram. Dessa nya industrier måste vara avancerade förädlings- och sammansättningsindustrier. De måste kunna bryta det ensidiga beroende av den tunga råvarubaserade processindustrin som i så många år har varit Norrlands, Dalarnas och Värmlands förbannelse. De måste kunna ersätta den gamla industri som nu vacklar i Sjuhäradsbygden. De måste kunna ge nytt liv åt det stagnerande Sydöstsverige, som så länge har varit på utvecklingens skuggsida. Detta är en typ av industrier där sysselsättningen kan växa och som har framtiden för sig. Dessa avancerade förädlings- och sammansättningsindustrier har också den fördelen att de kan ge många arbeten i förhållande till vad de kräver av råvaror och energi. Man kan alltså spara energi med hjälp av den typen av industripolitik, samtidigt som man ökar sysselsättningen. Sådana industrier har också den fördelen att de inte nödvändigtvis behöver koncentreras till mycket stora enheter såsom i regel är fallet med processindustrin. De kan också i många av de orter som nu är hotade i den strukturella krisen utgöra insatser för alternativ sysselsättning.

Det krävs också ett program för att rusta upp det kollektiva trafiknätet till högsta kapacitet och för att bygga bort de många svåra sociala och miljömässiga bristerna i samhället. Med en kraftigt förbättrad och moderniserad kollektivtrafik förbättrar man levnadsmiljön i de tillbakagående regionerna. Genom att angripa de sociala bristområdena skapar man nya arbetstillfällen överallt, samtidigt som man kan åstadkomma utjämning mellan regionerna. Just de sociala investeringarna har ju ungefär samma frekvens oavsett en regions ekonomiska karaktär i övrigt. De har därför en sådan utjämnande effekt.

Det krävs också särskilda insatser för Norrland och skogslänen. Vpk har därför i en av sina många specialmotioner föreslagit inrättande av ett Norrlandsinstitut. Detta institut, som skall stå under starkt fackligt inflytande, skall analysera den speciella Norrlandsproblematiken och ta fram konkreta projekt som kan fogas in i en politik som vänder den nuvarande

nedgången i dess motsats.

Allt för länge har arbetarrörelsen här i Sverige låtit sig utnyttjas till att ställa upp i den kapitalistiska utvecklingen med dess folkomflyttning, med dess strukturkriser, med dess nedläggningar av hela samhällen och med dess utplundring av bygd efter bygd. Nu får det vara slut. Nu måste vi förmå oss att formulera en helt ny politik, en självständig politik för arbetarrörelsen. Situationen kräver det. De arbetande människorna, som nu ser sina levnadsvillkor kraftigt försämrade, kräver detta. Städernas, bygdernas, småorternas invånare, hela landets intresse kräver det. Människorna får inte längre vara utvecklingens offer. De måste börja ta steg för att äntligen försöka bli dess herrar.

Herr talman! Med detta yrkar jag bifall till samtliga vpk-motioner i detta ärende.

EVA WINTHER (fp):

Herr talman! Regionalpolitik är ett uttryck för att regering och riksdag insett sitt ansvar för att människor i olika delar av vårt land skall ha tillgång till arbete, service och en god miljö. Under 1950- och 1960-talen var det på ett helt annat sätt än nu självklart att det var människorna som skulle flytta dit där jobben fanns även om man från ansvarigt håll startade försök med att skapa industriell sysselsättning i de regioner som drabbats av strukturomvandlingen inom skogs- och jordbruket. Det var rationaliseringen inom skogsbruket som inom skogs länen ryckte undan grunden för många av de småjordbruk som tidigare hade klarat sig tack vare kombinationen jord och skog. Den dåvarande jordbrukspolitiken bidrog också till en nedläggning av många jordbruk, och människorna flyttade i väg till orter där industrin växte upp, dvs. ofta till storstadsområdena och till kusterna.

Insikten om vilken utarmning som skulle drabba hela regioner om ingenting gjordes ligger bakom de regionalpolitiska beslut som riksdagen tagit under senare år. Senast i december 1976 slog vi fast att människorna i olika regioner skulle erbjudas likvärdiga sysselsättningsmöjligheter och tillgång till service och god miljö. Det gäller också att garantera trygghet i anställningen, förverkliga jämställdheten mellan män och kvinnor, se till att människor får möjlighet att medverka i arbetslivet efter sin förmåga. De regionalpolitiska medlen har utvecklats och förstärkts. Det vi tidigare kallade lokaliseringspolitik har förändrats till en politik för regional utveckling.

Det pågår fortfarande en omfattande bruttoflyttning mellan kommuner och län, och så måste det vara, men nettoeffekten av omflyttningen mellan länen har de senaste åren varit förhållandevis ringa. Vi har fått en bättre balans mellan länen, oavsett vad Jörn Svensson anser om det. I den proposition som vi nu behandlar och som arbetsmarknadsutskottet yttrar sig över i sitt betänkande nr 23 redovisas en del diagram som anger den regionala utvecklingen på några områden. Det gäller bruttoflyttning, sysselsättningsutveckling, inkomst per inkomsttagare länsvis, andel förvärvsarbete uppdelat på män och kvinnor i de olika länen och slutligen genomsnittligt antal arbetslösa. – Nettoflyttningen mellan länen hade praktiskt taget

Nr 143

Onsdagen den
17 maj 1978

Regional utveckling

upphört 1977. Sysselsättningsutvecklingen förbättrades i skogslänen mellan 1971 och 1976, inkomstskillnaderna i de olika länen har minskat. Förvärvsarbetsgraden för kvinnor har förbättrats något och arbetslösheten genomsnittligt för riket ligger med internationellt mått mätt på en låg nivå 1976 och 1977 utom för Norrbotten, som i förhållande till övriga län ligger högt. Mot rikets knappt 1,8 % hade Norrbotten 1977 närmare 4 % arbetslöshet.

Vid utskottsbehandlingen av propositionen och de många regionalpolitiska motioner som har väckts fick vi med hjälp av ett utmärkt material från utskottets föredragande göra en snabbresa genom Sverige från län till län, där vi fick se siffror på befolkningsutvecklingen inte bara för varje län som helhet utan också för de olika kommunerna i resp. län, siffror på arbetslöshet, kvarstående lediga platser, antal personer i beredskapsarbete, arbetsmarknadsutbildning och skyddad verksamhet. Även om den regionala utvecklingen visar en del positiva drag gav den snabbresan klara besked om att det fortfarande finns många problem kvar att lösa.

Det som var utmärkande för alla län var framför allt den inomregionala obalansen. Några orter växer, andra minskar, och problemen förstärks också av de strukturella förändringar som bl. a. teko-, varvs-, stål-, gruv- och träindustrierna just nu kämpar med. De förstärks också av de låga födelse-talen i vårt land och den åldersfördelning med stor procent äldre som utmärker många av våra kommuner, delvis till följd av tidigare utflyttning. Den inomregionala obalansen måste hävas, arbetslösheten tvingas tillbaka i skogslänen, förvärvsarbetsgraden för kvinnorna öka, likaså möjligheterna för de handikappade att få arbete.

När det gäller den här bedömningen är utskottsmajoriteten och socialdemokraterna överens. Vi känner oro inför utvecklingen och anser att det krävs ytterligare åtgärder för att vi skall nå vår gemensamma regionalpolitiska målsättning. De regionalpolitiska medlen måste förstärkas. Sysselsättningsutredningen har också uppdraget att se över de regionalpolitiska medlen och kommer att lägga fram förslag i september.

Regionalpolitiken har också sin begränsning. Vårt samhälles nuvarande sätt att fungera med placering av arbetsplatser, bostäder och skolor och tillgången till kollektiva kommunikationer begränsar handlingsmöjligheterna. Det finns också ett nära samband mellan näringspolitik, regionalpolitik och arbetsmarknadspolitik. Möjligheten att föra en aktiv regionalpolitik är beroende av den ekonomiska utvecklingen och ett effektivt näringsliv. Redan i december 1976 framhöll utskottsmajoriteten att grunden för en framgångsrik sysselsättningspolitik är en god ekonomi. En avgörande faktor för en ökning av sysselsättningen är att svenska företag får arbeta under sådana villkor att deras internationella konkurrenskraft kan upprätthållas och förstärkas. Vi uttalade att industri- och näringspolitiken måste få en inriktning som främjar investeringar och tar vara på utvecklingskraften i företagen. Det gäller att skapa gynnsamma förutsättningar för att sätta i gång nya företag och ta till vara utvecklingsbara idéer.

I december 1976, när vi behandlade proposition 1975/76:211 om samordnad sysselsättnings- och regionalpolitik, reserverade sig socialdemo-

kraterna mot vårt resonemang om en väl fungerande ekonomi.

Nu har man den ekonomiska utvecklingen som huvudnummer i reservation 1 och anser i sitt särskilda yttrande att det inte är särskilt meningsfullt att bifalla de motioner som väckts, eftersom den ekonomiska politiken omöjliggör en effektiv regionalpolitik.

Om det vill jag säga följande:

Det tar en viss tid innan åtgärder och beslut av olika slag slår igenom. Näringslivets möjligheter att fungera under 1977 och 1978 har i stor utsträckning förutom av den internationella konjunkturen varit beroende av tidigare beslut, när det gäller kostnader av olika slag, lönsamhetsutveckling o. d. Kostnadsläget och förlorade marknadsandelar, exempelvis företagens benägenhet att importera varor i stället för att använda sig av svenska underleverantörer, vilket givetvis försvagat den inhemska efterfrågan, har delvis berott på beslut och åtgärder vidtagna före regeringsskiftet 1976.

Jag kan instämma i en del av den beskrivning som ges i den socialdemokratiska reservationen, men socialdemokraterna skall inte fransäga sig sitt eget ansvar.

De åtgärder som regeringen vidtagit – devalveringarna, lämnandet av valutaormen, sänkningen och nu borttagandet av löneskatten, marginalskatteförändringarna, inflationsskyddet för skatteskalen som kommer, dämpningen av kostnadsutvecklingen, stimulansen till sparande och slutligen det ansvar som arbetsmarknadens parter visat vid löneuppgörelsen – har bidragit till att det nu finns en växande optimism hos företagen, och vi kan hoppas på en högre aktivitet inom industrin. Handelsbalansen har också förbättrats. Vi fick ett exportöverskott på 2 miljarder under tiden november 1977–mars 1978.

Men det är klart att när det finns en överkapacitet inom varvsindustrin och stålindustrin i världen och det dyker upp konkurrenter som säljer till lägre priser än vi kan göra och när vi inte kan sälja vår malm, så måste det till strukturella förändringar, som bidrar till att vi får en svår omställningsperiod.

Regering och riksdag har fattat beslut om åtgärder och stöd för de branscher som varit mest krisdrabbade för att skydda jobben för de människor som arbetar där. Det vet också Birger Nilsson – vi har haft ett bra material till vårt förfogande vid utskottsbehandlingen.

Och vad kommer socialdemokraterna med i stället? Jo, en strukturfond som skulle finansieras genom höjning av arbetsgivaravgiften. Och så åberopar man den minskning av budgetunderskottet som man förordat och som budgetminister Mundebo i en tidigare debatt här i riksdagen reducerat från 5 miljarder till 1 miljard. Strukturfonden har blivit något slags trollformel för socialdemokraterna – den skall lösa alla problem.

I propositionen redovisar industriministern utvecklingen inom olika regioner, gör en genomgång av vissa tidigare regionalpolitiska ställningstaganden och ger en redovisning av det arbete som pågår och de åtgärder som vidtagits inom olika samhällssektorer, som skall medverka till att de regionalpolitiska målen uppnås.

Nr 143

Onsdagen den
17 maj 1978

Regional utveckling

Jag vill ta upp två områden som är viktiga för en effektiv regionalpolitik:

Det gäller först och främst den ökade betydelse som länsplaneringen får i det regionalpolitiska arbetet genom en mer åtgärdsinriktad planering och strävan att på ett bättre sätt förankra besluten på regional nivå, genom att ge landstingen en mer aktiv roll. Länsdemokratikommittén lägger snart fram förslag på det området.

Bsluten måste fattas närmare de människor som berörs av dem. På regional nivå vet man mer om "var skon klämmer" än på central nivå, men det betyder naturligtvis inte, som socialdemokraterna hävdar i reservationen 2, att statsmakternas möjligheter att ta det övergripande ansvaret för den regionala utvecklingen äventyras. För utskottsmajoriteten är det självklart att staten fortsättningsvis skall ha det övergripande ansvaret för regionalpolitikens utformning och dra upp de ramar inom vilka politiken skall genomföras. Här finns inga delade meningar mellan majoritet och reserverter.

"Ett av länsplaneringens huvudsyften är att lägga grunden till en gemensam syn hos alla parter som fattar beslut av betydelse för den regionala utvecklingen på hur olika insatser skall fördelas mellan skilda delar av ett län." Det här är ett citat ur propositionen, och nu kommer jag in på det andra området som är viktigt för en effektiv regionalpolitik, nämligen samordningen mellan regionalpolitiska åtgärder och åtgärder inom den statliga verksamheten. När det gäller regionalpolitiken har det alltför länge och i alltför hög grad varit så att den låna handen, dvs. sektorn, inte vetat vad den andra gör. Med lokaliseringsstödet hjälp kan företag starta på en ort – efter en tid tar SJ bort förutsättningarna för verksamheten genom nedläggning av stationen eller banan. Människors bosättning underlättas på en ort genom olika planbeslut – service av olika slag försvinner genom beslut av andra sektorer.

För att få en förstärkning av de regionalpolitiska insatserna har regeringen börjat bygga upp en samverkan med statliga myndigheter som går ut på att myndigheterna varje år före utgången av september skall lämna länsstyrelsen en redovisning av planeringen inom myndighetens verksamhetsområde, såvida det gäller planering som påverkar utvecklingen i länet.

Utvecklingen inom en mängd olika näringar och verksamheter har regionalpolitisk betydelse. Det gäller basnäringarna jord, skog, fiske, gruvindustri såväl som övrig industri, möjligheterna att få utbildning, barnomsorg, hälso- och sjukvård, service av olika slag, post och kommunikationer.

Ett regionalpolitiskt råd med företrädare för statliga myndigheter, Kommunförbundet och Landstingsförbundet, fackliga organisationer och näringslivsorganisationer har inrättats för att diskutera åtgärder som syftar till att skapa bättre samordning mellan de statliga myndigheterna i regionalpolitiska frågor.

Skall vi komma till rätta med den inomregionala obalansen måste glesbygdsfrågorna ägnas större uppmärksamhet. En glesbygdsdelegation har också tillsatts för att samordna och intensifiera regeringens glesbygdsinsatser.

Ett särskilt anslag på 30 milj. kr. tas upp för att ge kommunerna möjlighet att bygga kommunala industrilokaler. Utskottsmajoriteten ställer sig bakom det förslaget. Vi menar att det är en fördel om lokalerna inte behöver vara uthyrda innan man får sätta i gång bygget. Erfarenheten har visat att det är större chans att få i gång nylokalisering om lokalerna är färdiga och inflyttningsklara eller åtminstone på gång.

Hela utskottet ställer sig också bakom departementschefens förslag att förlänga innevarande ramperiod för det regionalpolitiska stödet att gälla även under budgetåret 1978/79 och att öka beslutsramen med 800 milj. kr., vilket ger en ram på 4 800 000 000 kronor under perioden 1973/74–1978/79 – detta med hänsyn till att sysselsättningsutredningen, som fått i uppdrag att se över formerna för det regionalpolitiska stödet, kommer med sina förslag i höst och att en proposition om regionalpolitiken väntas bli framlagd våren 1979.

När det gäller frågor om ortsplaner och befolkningsramar har socialdemokraterna två reservationer. De kommer senare att bemötas utförligare av en av våra utskottsledamöter. Låt mig bara säga att enligt beslut av riksdagen i december 1976, så skall det ske en utvärdering av ortplanesystemet. Resultatet av den redovisningen får vi ta del av senare. När det gäller befolkningsramarna är det fortfarande *ramar* som gäller, inte befolknings-tal.

I samband med den allmänna motionstiden har väckts över 40 motioner som tar upp förslag till åtgärder för att förbättra sysselsättningen i olika delar av vårt land. I utskottet har vi stor förståelse för och delar i många fall motionärernas oro för utvecklingen på en del orter, men det är framför allt två orsaker till att vi lämnat förslagen utan åtgärder.

Den första är att en hel del förslag rör åtgärder som har samband med den regionalpolitiska stödverksamheten. Vi har inte ansett det rimligt att nu, när vi väntar nya förslag ganska snart, gå in och föreslå ändringar i stödområdesgränser o. d. Vi har också kunnat redovisa de åtgärder som man från regeringens och länsmyndigheternas sida har vidtagit eller arbetar för att få fram.

På kort sikt har ju regeringen alltid möjlighet att utse en krisort till stödområde. De arbetsmarknadspolitiska åtgärderna kan också sättas in. De långsiktiga åtgärderna tar tid innan de ger effekt och består i många fall av att söka alternativ produktion, stimulera till nyföretagande där utvecklingsfonderna kan bli till hjälp. En satsning behövs på forskning och utveckling och en större aktivitet för att fånga upp idéer. Det gäller också att ta vara på samarbetet mellan näringsliv, tekniska högskolor och gymnasier.

För det andra anser vi också från utskottets sida att det är viktigt att länsmyndigheterna tillsammans med olika experter och fackfolk samt i kontakt med departement och myndigheter får vara motorn i arbetet för fler jobb inom de ramar som har fastställts. Vi är alltså inte så misstänksamma mot delegationer som inrättas, och vi anser att det i huvudsak är på länsnivå som arbetet skall ske.

Vi har av skäl som jag tidigare har redovisat inte bifallit någon av de motioner som har väckts. Socialdemokraterna har inte heller bifallit någon

motion, men i ett särskilt yttrande anger man motivet för det. Jag tycker verkligen, Birger Nilsson, att det är svagt att ta till sådan demagogi.

Socialdemokraterna säger: "Det framstår emellertid i rådande läge inte som meningsfullt att yrka bifall till några av motionerna eftersom regeringens uppläggning av den ekonomiska politiken omöjliggör en effektiv regionalpolitik." Om ni hade varit i regeringsställning, hur många motioner hade ni då bifallit i väntan på en proposition om regionalpolitiken nästa vår? Sanningen är väl att ni hade avslagit de allra flesta, eller hur?

I sin reservation nr 1 nämner socialdemokraterna problemen inom de s. k. skogslänen, Norrbottens, Västerbottens, Jämtlands, Västernorrlands, Gävleborgs, Kopparbergs och Värmlands län. Det är län som har drabbats av strukturella förändringar inom järn-, stål-, trä- och tekoindustrierna, och vi är eniga i bedömningen att framtiden inger oro. Regeringen har dock vidtagit och givit möjligheter till åtgärder av olika slag. Låt mig nämna några: propositioner om stöd till specialstålindustrin, bildandet av SSAB och tillfälligt sysselsättningsstöd till företag inom stålindustrin. Vidare har arbetsgrupper tillsatts för att föreslå andra arbetstillfällen och söka finna vägar för att hindra en alltför snabb minskning av arbetstillfällen samt för att få fram nya. Inom skogssektorn har föreslagits statliga garantier till skogsbolagen och åtgärder har företagits för att dämpa minskningen av antalet sysselsatta. Nu föreslås att gruvindustrin skall kunna få lokaliseringssöd. De arbetsmarknadspolitiska åtgärderna har utökats för att underlätta en övergång till andra arbeten.

När det slutligen gäller Norrbotten, mitt eget hemlän, vill jag ge en något fylligare redovisning, eftersom problemen där är så oerhört mycket större oavsett vilket annat län i Sverige vi jämför med.

Problemen i Norrbotten är emellertid inte nya. Vi känner igen dem. T. o. m. under Stålverk 80-ruschen hade Norrbotten i förhållande till övriga Sverige en hög kvarstående arbetslöshet, många människor i beredskapsarbete, en hög andel förtidspensionärer och en stor dold arbetslöshet, speciellt bland kvinnorna.

Mot bakgrund av de ökade svårigheterna att sälja stål, malm och skogsvaror minskar emellertid möjligheterna att få arbete, och kravet på arbetsmarknadspolitiska insatser ökar.

I utskottets betänkande finns en tabell, som bl. a. visar den relativa arbetslösheten i procent enligt AKU för första kvartalet 1978. Siffran för riket i genomsnitt är 2,4 %, för Norrbotten 7,8 %. När det gäller antalet arbetssökande för varje kvarstående ledig plats vid arbetsförmedlingen i februari 1978 så gick det ungefär 16 sökande på varje ledig plats i Norrbotten, ungefär 10 personer i Västernorrland och ungefär 8 personer på varje ledig plats i Värmland.

Siffrorna för kvarstående arbetslösa i april/maj var 8 393, för kassamedlemmar 4 481. Antalet personer i arbetsmarknadsutbildning, beredskapsarbete och arkivarbete plus halvskyddad och skyddad verksamhet uppgick till 14 690 personer.

Vi lider i Norrbotten svårt av att näringslivet inte är differentierat i

tillräckligt hög grad. Vi är beroende av stora konjunktur känsliga företag, och här har socialdemokraterna inte varit särskilt aktiva tidigare för att få en ändring.

Regeringen har satsat helhjärtat på Norrbotten. På kort sikt har det gällt att genomföra de strukturella förändringar som är nödvändiga så skonsamt som möjligt för de anställda. Det gäller nu att få fram nya jobb efter en period av arbetsmarknadspolitiska åtgärder.

Totalt har närmare 4 miljarder satsats i Norrbotten sedan hösten 1976 för att rädda jobben och utveckla näringslivet. Bildandet av SSAB skall ge möjlighet att börja bygga upp en lönsam stålindustri. Utbyggnaden av stiftelsen för metallurgisk forskning i Luleå är en långsiktig satsning. Ökade prospekteringsinsatser och en särskild prospekteringsplan för Jokkmokk kan också ge utdelning på lång sikt. Utbyggnaden av Ligga kraftstation och nu troligen Harsprånget ger jobb och högre energieffekt. ASSI har fått stöd till investeringar, LKAB likaså. Statliga beställningar och arbeten har tidigare lagts. Kommuner har fått extra skatteutjämningsbidrag, och dessutom har det satsats, som jag visade tidigare, på arbetsmarknadspolitiska åtgärder. För Kirunaområdets del är byggandet av Norgevägen en framtidssatsning som malmfältsborna är glada över. NJA-Invest har fått medel för sin verksamhet, och där har man nu nystartat ett företag och ytterligare ett är på gång i Kalixtrakten.

Några ord måste också sägas om Norrbottendelegationen. Den arbetar målmedvetet och långsiktigt för Norrbotten. När det gäller glesbygden har delegationen unika möjligheter att göra något åt problemen där. Sammantaget är det stora satsningar som görs, och de måste ge utdelning på sikt.

Sammanfattningsvis gäller för Norrbotten att det behövs en vidareförädling inom länet av de naturtillgångar som finns – jord, skog, malm och industrimineral. Vi behöver satsa på forskning, utveckling och högteknologi och på samarbete mellan högskola och näringsliv. Det behövs ett näringspolitiskt klimat som tar vara på idéer och underlättar för de mindre företagen och som på sikt kan ge det differentierade näringsliv vi saknar. Norrbotten skall utvecklas, det är vår målsättning.

Den framtida regionalpolitiken måste utformas så att vi kommer till rätta med den inomregionala obalansen. Statsmakterna skall ange ramar och riktlinjer. Tyngdpunkten av stödet bör läggas till områden som har det besvärligast. Ett regionalpolitiskt synsätt skall vägleda beslut inom offentliga sektorn och myndigheter av olika slag, och länsorganen måste få ett större inflytande.

Jag skulle vilja bemöta Birger Nilsson litet grand ytterligare. Socialdemokraterna påpekar i en reservation att investeringsaktiviteten är så låg, och det är riktigt. Det är den. Men vi kan ändå hänvisa till att bostadsbyggandet har ökat på senare tid. Ni erkänner ju också att lågkonjunkturen har sin betydelse för den utveckling som vi nu upplever. Vårt land är i hög grad beroende av sin omvärld. Sverige är ett exportland, och det påverkar ju utvecklingen.

Att ni sedan kritiserar regeringens ekonomiska politik är förståeligt men jag är förvånad över att ni fortfarande kritiserar devalveringen, som av många

framstående ekonomer, även socialdemokratiska, betraktas som lyckad. De åtgärder som regeringen har vidtagit har påverkat näringslivet på det viset att vi märker en större optimism och kan vänta en större investeringsvilja.

Med det, herr talman, ber jag att få yrka bifall till utskottets hemställan och avslag på de socialdemokratiska reservationerna.

BIRGER NILSSON (s) kort genmäle:

Herr talman! Låt mig ta upp några punkter under den här korta repliktiden på tre minuter.

Eva Winther, utskottets ordförande, höll ett lågmält anförande och ägnade den största delen av tiden åt att registrera och katalogisera de besvärliga problem som finns i olika län. Jag satt och väntade på att hon skulle svara på frågan hur man i folkpartiet och regeringen menar att man skall lösa dessa problem. I stället verkade hon nöjd med utvecklingen, även i Norrbotten. Hon påpekade bl. a. att regeringen har gjort stora satsningar just i det länet.

Jag tror nog att Eva Winther är ganska ensam i Norrbotten om att känna sig nöjd med den utveckling som har skett i länet efter regeringsskiftet. Hon borde nog gå ut till människorna och fråga om de har samma uppfattning – att man har gjort insatser som är tillräckliga. Givetvis är det inte så.

Från borgerligt håll säger man att vi socialdemokrater ofta talar om en strukturfond som skall lösa alla problem. En strukturfond skulle väl inte lösa alla problem men säkert oerhört många problem inom näringslivet, eftersom den skulle ge behövliga resurser att satsa på investeringar i framtidsinriktade branscher.

Sedan pekade Eva Winther på att man har gjort stora insatser för de krisdrabbade branscherna, och visst är det riktigt. Enligt uppgifter i tidningen Dagens Industri har de satsningar som man gjort på krisdrabbade branscher sedan regeringsskiftet kostat ungefär 23 miljarder. Detta har skett på ett sätt som vi socialdemokrater icke kan acceptera. Man har nämligen spritt ut dessa miljarder över både rika och fattiga företag. Vi menar att det skulle ha varit en riktigare politik om man hade koncentrerat insatserna till de företag som verkligen var – och är – i behov av hjälp och som rimligen kan förväntas ha möjligheter att utvecklas i framtiden. Här finns en klar skiljelinje mellan borgerlig och socialdemokratisk industripolitik. Hade man följt vårt råd, så hade man inte behövt ösa ut så mycket av skattebetalarnas pengar som man har gjort. Det har alltså varit en felaktig politik på det sättet att man har satsat på generella åtgärder. Vi säger: Gå i stället fram med åtgärder som är riktade till de företag som verkligen behöver stöd!

JÖRN SVENSSON (vpk) kort genmäle:

Herr talman! Jag måste nog vara så hård att jag konstaterar att Eva Winthers hela anförande är ett typiskt exempel på det politiska fikonspråket, som blir allt vanligare och som är särskilt vanligt när det gäller regionpolitik. Orden mister sin egentliga innebörd och används bara för att täcka över en katastrofpolitik.

Det har blivit bättre balans, säger Eva Winther. Vad menar hon egentligen med det? Om det nu har varit så, sedan 1965, att antalet människor i arbete har minskat kraftigt i skogslänen, medan antalet har ökat i andra delar i landet totalt sett – är det ett uttryck för bättre balans? Jag skulle vilja säga att det är ett uttryck för försämrad balans.

Om det nu har blivit så att befolkningen i Norrbotten har slutat att minska, om utflyttningen inte är så stor längre utan befolkningen i stället ökar men samtidigt sysselsättningen minskar – om det är så dåligt överallt att de stackars arbetslösa norrbottningarna inte kan flytta någonstans utan måste stanna kvar – är det något man skall glädja sig åt och ta som ett uttryck för bättre balans? Om det nu blir stigande arbetslöshet överallt, skall då norrbottningarna med sin stigande arbetslöshet och sin sysselsättningsminskning sitta där uppe och vara skadeglada över att stockholmarna nu också har fått det besvärligt? De har fått det så besvärligt att norrbottningarna inte längre kan flytta till Stockholm och söka jobb, utan de får stanna kvar i sin region och vara arbetslösa. Är det ett uttryck för bättre balans? Om Eva Winther vidhåller det måste jag säga att begreppet balans för henne har förlorat all rimlig och all förnuftig mening.

Sedan säger Eva Winther att regeringen gör en mängd saker för att skapa arbete, för att slå vakt om jobben. Det är också ett allmänt fikonspråk som inte har någon som helst substans, något som helst innehåll. Vad har ni gjort för att skydda jobben? Ni har under denna vår tagit regeringsproposition efter regeringsproposition. En proposition gick ut på att jobben inom handelsstålsindustrin skulle minska med 4 000. En annan gick ut på att jobben inom specialstålsindustrin skulle minska med 8 000. En tredje proposition, som togs för några veckor sedan, gick ut på att ni skulle avskeda mellan 1 500 och 2 000 människor inom den statliga tekokoncernen. Den proposition om varven som kommer att tas i början av juni går ut på stora nedskärningar och sysselsättningsminskningar.

Det finns inte ett förslag som regeringen lägger fram som inte avser att minska sysselsättningen. Ni ökar ju inte antalet andra jobb på motsvarande sätt. Ni avslår alla krav på ett statligt industriprogram. Ni avslår krav på att metallurgin skall vara kvar i Domnarvet. Ni avslår krav på sysselsättningsgaranti för Horndal. Ni avslår krav från socialdemokraterna i Örebro län om att inga avskedanden skall ske vid specialstålverken där. Allt detta avslår ni, och alla era propositioner går ut på minskad sysselsättning och nedskärningar.

EVA WINTHER (fp) kort genmäl:

Herr talman! Birger Nilsson säger att socialdemokraterna skulle ha fört en helt annan ekonomisk politik. Ja visst! Höjda arbetsgivaravgifter – skulle det ha givit fler jobb ute i landet?

Regeringens ekonomiska politik har gått ut på dels de generella ekonomiska åtgärderna med devalvering, lämnandet av valutaormen, sänkning av arbetsgivaravgiften, borttagande av den allmänna löneskatten, som alltså har givit en stimulans åt näringslivet över huvud taget, dels satsningar på

branscher som är i kris. Jag undrar vilka satsningar Birger Nilsson skulle ha sagt nej till. Var skulle vi inte ha satsat? – NJA, LKAB, ASSI eller i Bergslagen?

Jag trodde inte att Jörn Svensson skulle vara nöjd med mitt sätt att resonera. Nettoutflyttningen från Norrbotten har stoppats, och den stoppades alltså innan vi fick det besvärliga läge vi har nu. Jag erkänner att det är besvärligt i Norrbotten, men det tillskapades ändå ungefär 11 000 nya jobb fram till 1975–1976.

Vi måste faktiskt också kunna sälja våra varor. Jag har sett malmhögarna uppe i Kiruna och Svappavaara. Där ligger de som limpor som vi inte blir av med. Det kan ingen planering i världen påverka – då får vi planera in att kunderna skall köpa av oss också. Vi har att konkurrera med företag utomlands som säljer billigare än vi och som har bättre kvaliteter än vi. Vad händer nu i fråga om stålindustrin? Tidigare konkurrerade japanerna med oss, men nu har de fått dra ned sin stålindustrikapacitet och det är Sydkorea som är på bettet. I och för sig vill vi väl att även de fattiga länderna skall få till stånd en industrialisering och kunna utnyttja sina rikedomar, men det drabbar oss och vi får en strukturell omställningsperiod.

Regeringen satsar för att hitta nya och andra jobb. Vi behöver ett mer differentierat näringsliv, det är vi överens om.

BIRGER NILSSON (s) kort genmäle:

Herr talman! En fråga som jag funderar mycket över när jag lyssnar till Eva Winther vill jag formulera så här: Hur kan man vara så nöjd med den nuvarande utvecklingen på det ekonomiska området och på sysselsättningsområdet, när man är bosatt uppe i Norrbotten och har de stora problemen runt omkring sig? Borde det ändå inte i Eva Winthers anförande finnas någonting som tyder på att hon hyser stor oro? Det är ju alldeles uppenbart att människorna i gemen där uppe lever med problem som är oerhört stora och komplicerade.

Här har devalveringen förts fram som ett flaggskepp för lämpliga åtgärder när det gäller att lösa sysselsättningsproblemen. Men en devalvering innebär, som genom ett trollslag, en sänkt levnadsstandard för människorna. Det är heller inte säkert att devalveringen i särskilt hög grad har stimulerat exporten i det här landet.

Vad vidare gäller de sänkta arbetsgivaravgifterna, så skapas det inga eller ytterst få nya arbetstillfällen genom att sprida en sänkning av dessa avgifter över alla företag. Vi menar att det vore vettigare att lägga dessa pengar i en strukturfond och via den fonden gå in för riktade åtgärder i syfte att öka investeringsverksamheten – det är vad vi nu behöver.

Sedan frågade Eva Winther vilka satsningar vi har sagt nej till. Vi har inte sagt nej till satsningar på sysselsättningsåtgärder, men däremot har vi anmält en avvikande mening när det gäller sättet på vilket man satsat alla dessa miljarder. Vi har sagt att regeringen i stället för att sprida ut pengar – det rör sig om 23 miljarder sedan regeringsskiftet – över alla företag borde rikta dessa

resurser emot framtidsbranscher och emot företag som verkligen behöver stöd.

Häromdagen tänkte jag: Om vi hade haft de här 23 miljarderna i en strukturfond, då skulle vi ha kunnat rädda sysselsättningen på åtskilliga orter och i åtskilliga branscher i det här landet. Då hade det nämligen varit fråga om en riktad satsning av resurser och inte ett allmänt utspridande av pengar över hela den svenska företagsamheten.

JÖRN SVENSSON (vpk) kort genmäle:

Herr talman! Jag skulle vilja uppmana Eva Winther att inte längre leka kurragömma och springa undan bakom fraser utan svara enkelt och rakt på de frågor det här gäller.

Medger Eva Winther att hon och de tre koalitionspartierna under denna vårriksdag har lagt fram propositioner och drivit en statlig politik som fått till följd att 4 000 jobb skall bort inom handelsstålsindustrin, 8 000 skall bort inom specialstålsindustrin och mellan 1 500 och 2 000 jobb skall bort i den statliga tekokoncernen?

Medger Eva Winther att regeringen skall lägga fram en varvsproposition som kommer att innebära en kraftigt minskad sysselsättning vid varven?

Medger eller förnekar Eva Winther detta? Papperen och protokollen i samband med dessa frågor finns ju för alla att läsa.

Eva Winther säger: Det går ju inte att sälja alla de här produkterna, utan vi måste ha nya produkter och vi måste satsa på vidareförädling. Javisst, alldeles riktigt! Utmärkt! Men det är ju bara det att när förslag i den riktningen förs fram här i riksdagen, då sitter Eva Winther och de övriga i de tre koalitionspartierna och röstar ner dem. Ni vill inte ha några samhällliga fonder, ni vill inte ens ha socialdemokraternas strukturfond som skulle kunna innebära att vi får medel för en medveten, riktad omstruktureringspolitik för nya industrier, förutsatt att den används på ett riktigt sätt.

Ni var motståndare till ett program för statlig verkstadsindustri i Norrbotten. Eva Winther röstar alltså här i kammaren mot sitt eget läns intressen. Hon står här i dag och säger att vi måste ha en ökad vidareförädling i Norrbotten. Men när vpk lägger fram förslag om verkstadsindustri i Luleå, röstar Eva Winther ned det förslaget tillsammans med de andra borgerliga. Ni är motståndare till att behålla den utvecklingsbefrämjande metallurgin i Domnarvet. Den ville ni inte garantera. Ni ville lägga ned Horndal, ni är motståndare till hela tanken på ett statligt industriprogram, som vpk har fört fram – ett statligt industriprogram som skulle innebära uppbyggnad av nya typer av avancerad förädlings- och sammansättningsindustri, just det som Eva Winther efterlyser.

Tror Eva Winther att det privata kapitalet kommer att rädda Sverige, denna privata industri som sedan 15 år tillbaka minskar sin sysselsättning här i Sverige, exporterar sitt kapital, ökar sysselsättningen i utlandet med ett par hundra tusen arbeten och minskar den i Sverige? Är det denna privata industri vi skall satsa på för att rädda sysselsättningen här i landet?

Jag slutar med ytterligare en konkret fråga: Vad vill Eva Winther göra för

Regional utveckling

att sätta stopp för den skadliga kapitalexport som storfinansen bedriver och som drar arbetstillfällena ur landet och minskar sysselsättningen här? Ni har hittills inte gjort någonting. Vad vill ni göra?

EVA WINTHER (fp) kort genmäle:

Herr talman! Jag är inte nöjd med utvecklingen i Norrbotten. Birger Nilsson. De problem som finns har jag redovisat, och om ni hade lyssnat hade ni märkt att det i mitt anförande fanns uttryck för den oro som jag känner, och som också utskottet känner. Jag sade så här: I utskottet har vi stor förståelse för och delar i många fall motionärernas oro för utvecklingen på en del orter.

Men sedan har jag också redovisat regeringens förslag till åtgärder. De problem som Norrbotten just nu kämpar med har i mycket hög grad sin grund i försummelser av den tidigare socialdemokratiska regeringen. Det är nu vi skulle ha behövt en färdig prospekteringsplan för Norrbotten. Då hade vi vetat vilka industrimineral vi kan bryta i stället för den malm som vi har svårt att bli av med. Nu hade vi behövt ett mer differentierat näringsliv. Under alla de år då rikedomarna flyttades från Norrbotten ned till kassakistan här i Stockholm kunde de ha använts för en differentiering av näringslivet i Norrbotten.

Nu satsar regeringen på att försöka få i gång ett differentierat näringsliv där uppe, men det är givetvis svårt i den lågkonjunktur som vi f. n. befinner oss i. Och, Birger Nilsson, vad är satsningarna på ASSI, LKAB och NJA annat än ett riktat stöd?

Sedan till Jörn Svensson. Strukturella förändringar innebär tyvärr ofta att antalet arbeten minskar. Men det gäller att få nya arbeten i stället. Jag tror inte att vi nu för tiden kan räkna med att ha exakt samma arbete hela livet. Det viktiga är att det finns ett annat arbete att ta till och att det arbetet i första hand finns att söka på den plats där man bor. Det är det som skall vara vårt första mål.

Jörn Svensson frågade, om jag tror att det privata kapitalet vill göra det ena eller det andra i Norrbotten. Jag måste säga att det företrädesvis är det statliga kapitalet som ger arbete åt människorna.

Talmannen anmälde att Birger Nilsson anhållit att till protokollet få antecknat att han inte ägde rätt till ytterligare replik.

TORSTEN STRIDSMAN (c):

Herr talman! När riksdagen hösten 1976 fattade beslutet om riktlinjerna för regionalpolitiken innebar det påtagliga förändringar i förhållande till 1972 års regionalpolitiska beslut. I riksdagsbeslutet 1976 betonades att politiken bör förstärkas så att människor i olika landsdelar ges allsidig sysselsättning och service samt en god miljö. Regionalpolitiken skulle få en mer decentralistisk inriktning. Därvid betonades att en av regionalpolitikens viktigaste uppgifter de kommande åren var att förbättra den inomregionala balansen.

Den nya inriktning som regionalpolitiken fått godtas inte av socialdemo-

kraterna i utskottet. Något överraskande ställningstagande är det inte, med tanke på socialdemokraternas tidigare uppfattning i frågan. Man avvisar således regionalpolitikens decentralistiska inriktning.

Men innan jag går in på vissa av reservationerna i betänkandet vill jag något beröra regionalpolitikens allmänna förutsättningar, och dem har ju också Birger Nilsson rätt mycket uppehållit sig vid. Möjligheterna att vidareutveckla regionalpolitiken är beroende av hur våra totala resurser utvecklas. Den svenska ekonomin är starkt beroende av vad som sker i vår omvärld. Därför är det av stor betydelse att vi kan upprätthålla och stärka vår internationella konkurrenskraft. Man torde kunna säga att en av förutsättningarna för en framgångsrik regionalpolitik är att vi kan bevara konkurrenskraften på våra exportmarknader.

Grunden för en sådan politik har den nya regeringen skapat genom att vidta åtgärder, som underlättar och förbättrar de svenska företagens säljförmåga på utlandsmarknaden. Jag avser då närmast devalveringen av den svenska kronan, som redan börjat ge gynnsamma effekter för exportföretagen. Vi har också, som Eva Winther påpekat här tidigare, fått ett överskott i vår handelsbalans. En ökad export stärker vår ekonomi, vilket ger större resurser för att föra en aktiv regional- och sysselsättningspolitik.

Det var enighet i utskottet, som också har sagts här tidigare, när det gällde att bifalla budgetpropositionens förslag på alla punkter. Däremot är, som jag nämnde tidigare, socialdemokraterna avvisande till den nya regionalpolitikens decentralistiska inriktning. I reservationen 1, som rör regionalpolitikens förutsättningar och inriktning, förs av de socialdemokratiska reservanterna ett omfattande resonemang om vikten av att öka de totala resurserna ur regionalpolitisk synpunkt. Man pekar i reservationen också på sambandet mellan tillväxten i vår ekonomi och vårt utlandsberoende.

Som jag ser det finns det inte några delade meningar mellan utskottsmajoriteten och reservanterna om detta synsätt. Skiljaktigheten föreligger när det gäller att fördela de tillgängliga resurserna. Socialdemokraterna godtar inte den decentralistiska inriktningen av den nya regeringens politik. Man vill i stället ha en mera koncentrerad satsning av resurserna. Därför står en mycket viktig fråga obesvarad i reservationen 1. Birger Nilsson har i viss mån tangerat den. Det är hur socialdemokraterna tänkt sig att förstärka vår konkurrenskraft på exportmarknaden. De socialdemokratiska reservanterna erkänner ju vårt utlandsberoende men är, som jag ser det, tomhänta när det gäller konkreta förslag.

Då blir min fråga till Birger Nilsson: Hur kan det komma sig att det i denna reservation, som omfattar hela åtta sidor, inte finns ett ord som berör devalveringen? Från utskottsmajoritetens sida har vi pekat på devalveringen, vi har pekat på dess effekt när det gäller att stärka vår internationella konkurrenskraft. Innebär det här att ni som reservanter i all tysthet har accepterat devalveringen av den svenska kronan som en riktig åtgärd för att utveckla den svenska ekonomin och ge ökade totala resurser, bl. a. till gagn för regionalpolitiken?

Birger Nilsson har i repliker till Eva Winther i viss mån försökt komma in

på denna fråga. Men något riktigt besked har han inte gett, och jag väntar att han talar ut på denna punkt. Birger Nilsson har nämnt om strukturfonden. Han sade att den löser inte alla problem, men den löser många problem. Därför skulle det vara intressant att veta hur strukturfonden verkar när det gäller att förbättra de svenska exportföretagens möjligheter att konkurrera på den internationella marknaden. Det vore intressant att få ett klart besked från Birger Nilsson. Här har vi konkret pekat på devalveringen som en åtgärd för att öka landets konkurrenskraft. Det har ni inte med ett ord berört i er mycket stora reservation, fast ni talar om kravet på tillväxt i ekonomin och om beroendet av utlandet. Därför blir frågan återigen: Har ni i alla fall i all tysthet accepterat devalveringen i efterhand?

Som jag nämnde i inledningen till mitt anförande var en av den nya regionalpolitikens viktigaste uppgifter att förbättra den inomregionala balansen. Därför är de nuvarande principerna för ortsplänen inte tillräckliga för att bedöma hur fördelningen av de sysselsättningspolitiska insatserna skall göras mellan olika orter.

Genom riksdagens beslut hösten 1976 har länsstyrelserna fått i uppdrag att analysera konsekvenserna för det egna länet av ortsplänen som instrument i den regionala utvecklingsplaneringen. Socialdemokraterna i utskottet vill inte vara med om en utvärdering av ortsplänen. Den rädsla som socialdemokraterna i reservationen 3 har visat för en utvärdering av ortsklassificeringen är i och för sig inte överraskande med tanke på den inriktning de vill att regionalpolitiken skall ha. Det är inte något nytt ställningstagande utan en gammal ståndpunkt som socialdemokraterna intar för tredje gången efter regeringsskiftet.

I reservationen 4 återkommer också en sådan här gammal socialdemokratisk ståndpunkt. Det gäller befolkningsramarna. Reservanterna vill ha det till att riksdagsbeslutet hösten 1976 innebar en låsning av planeringsramarna till fasta tal. Men detta är fel. Vad utskottsmajoriteten gav uttryck för 1976 var en vilja att för skogslänens del höja planeringens ambitionsnivå på de övre delarna av befolkningsramarna. För de tre storstadsregionerna var ambitionen den motsatta – planeringen skulle inriktas primärt på de undre delarna av befolkningsramarna. Det är inte fråga om någon låsning av det slag som reservanterna vill påstå.

Sedan uppehåller sig Birger Nilsson något kring hur jag här i kammaren skulle kunna försvara den ståndpunkt som vi i centerns riksplan intagit beträffande Norrbotten. Det är en mycket lätt uppgift. Den ställning som vi tog i vår riksplan överensstämde helt med länsstyrelsens förslag i Norrbotten. Däremot har jag i tidigare debatter fått en känsla av att det för Birger Nilsson varit väldigt svårt att här i kammaren förklara sitt eget ställningstagande, hur han kommit till olika uppfattningar, dels som länsstyrelselledamot i Jämtland, dels som ledamot av riksdagen.

Får jag också beträffande Malmöhus län säga att det rikttal som finns i centerns riksplan fram till 1985, med ett befolkningstal på 750 000 invånare, stämmer mycket väl med länsstyrelsens egna prognoser för tiden från februari i år till 1985. Den slutar på 752 000 personer. Det bevisar att vi fått rätt

beträffande den planen. De regionalpolitiska problemen har alltid varit större i Norrlandslänen och då särskilt i mitt hemlän Norrbotten.

Lågkonjunkturen har de senaste åren hårt drabbat Norrbotten, som grundar sin utveckling på naturtillgångar som malm och skog. Nedgången i världsekonomin har medfört låg efterfrågan på exportmarknaden av malm, järn, stål, trä och papper. Länets dominerande näringar har stor konjunkturskänslighet. Givetvis har detta gett utslag på arbetsmarknaden så att vi i Norrbotten f. n. har en alldeles för hög arbetslöshet i förhållande till det övriga landet. Men detta är ingen ny situation. Under 1960-talet hade Norrbotten en nettoutflyttning på ca 25 000 personer. Trots detta hade vi under hela 1960-talet en mycket hög arbetslöshet, som även varit bestående under 1970-talet.

Det är klart att Norrbottens besvärande arbetsmarknadsläge kräver speciella regionalpolitiska insatser utöver de gängse. Därför har också en allt större del av de utvecklade regionalpolitiska stödåtgärderna riktats till länet. Det förstärkta introduktionsstödet, som riksdagen införde förra hösten, är en sådan prioriteringsåtgärd.

Ett annat speciellt stöd är att ett särskilt investmentbolag, NJA-Invest, bildats för att skapa nya jobb i Norrbotten. Jag vill också som ett speciellt stöd för länet beteckna det s. k. offertsystemet. Offertsystemet aktualiserades redan 1969, när Statsföretag AB bildades. Tyvärr visade man från den förra regeringens sida dåligt intresse att använda offertsystemet i regionalpolitiskt syfte. Det är först sedan vi fått en ny regering som offertsystemet lyfts fram som ett regionalpolitiskt instrument. Därför vill jag i det här sammanhanget knyta an till det uttalande som den blivande ordföranden i Statsföretag, Karl-Axel Linderöth, fört fram beträffande offertmetoden. Han säger sig vara en stor supporter av offertsystemet. Som norrbottning är jag glad för denna uttalade mening från den blivande Statsföretagsordförandens sida.

Offertmetoden bygger på att kunna förena det företagsekonomiska intresset med det samhällsekonomiska. För Norrbotten måste det vara en avgjord fördel om det företagsekonomiska tänkandet i våra stora statliga basföretag något får vika för det samhällsekonomiska synsättet. Ur regional- och sysselsättningspolitiska synpunkter är detta att hälsa med tillfredsställelse.

I utskottsbetänkandet har utförligt redovisats de olika åtgärder av regional- och arbetsmarknadspolitisk natur som kommit Norrbotten till del. Vidare redovisas i betänkandet de speciella åtgärder som är avsedda för Jokkmokks kommun. De vidtagna åtgärderna har tillkommit på förslag från Norrbotten-delegationen. Delegationen har ett klart handlingsinriktat mandat. Den har till uppgift att komma med förslag till projekt och åtgärder som kan bredda och utveckla Norrbottens näringsliv och arbetsmarknad. Tyngdpunkten i arbetet har kommit att läggas vid att få fram nya produkter som endera kan placeras i befintliga företag eller bilda grundval för nya företag.

I det här sammanhanget kan nämnas samarbetsprojektet med Tekniska högskolan i Luleå som kallas Nya verkstäder i Norr. Man arbetar med att ta fram nya produkter baserade på ny teknik. Genom Norrbottendelegationens

tillkomst har arbetet med jord- och skogsbruksfrågorna fått en fastare inriktning. Ett särskilt anslag på 15 milj. kr. har avsatts för detta arbete. Det är ungefär lika mycket som lantbruksnämnden årligen disponerar.

Mot den här redovisade bakgrunden av Norrbottendelegationens arbete är det förvånande med den kritik som bl. a. från socialdemokratiskt håll har riktats mot delegationen. Enligt den kritiken skulle delegationen vara ett onödigt organ. Man har ingenting åstadkommit och kommer inte heller att utträta något under delegationens mandatperiod. Jag tycker att det betänkande som vi nu behandlar i kammaren på ett utomordentligt sätt tillbakavisar sådana påståenden.

Herr talman! Med det anförda ber jag att få yrka bifall till samtliga punkter i utskottets hemställan.

BIRGER NILSSON (s) kort genmäle:

Herr talman! Jag tycker att Torsten Stridsman något återföll i rollen som oppositionsman när han från den här talarstolen påstod att centerpartiet skulle driva en decentralistisk politik med stöd av sina befolkningsmålsättningar. Det är alldeles fel. Om man jämför den siffra som centerpartiet hade i sin befolkningsmålsättning för exempelvis Norrbotten, så skulle det, som jag sade tidigare, innebära att centerpartisterna menar att Norrbottens län skall minska med 7 000 människor under de två tre år som är kvar till 1980. Samtidigt innebär deras målsättning att de tre storstäderna under samma korta tidrymd skall öka med 100 000 människor.

Jag vill fråga Torsten Stridsman om han mot bakgrund av dessa uppgifter kan vidhålla att detta kan rubriceras som en decentralistisk politik. F. ö. är det ju så att det aldrig tidigare har förts en så utpräglad koncentrationspolitik inom näringslivet som sedan den nya regeringen tillträdde – sammanslagningar, uppköp av företag, fusioner, koncernbildningar osv. Titta på strukturen inom svensk industri i dag! Då skall Torsten Stridsman snart komma underfund med att den nuvarande borgerliga regeringen har fört en mycket hård centraliseringspolitik inom näringslivet.

I fråga om devalveringen vill Torsten Stridsman ha ett besked. Jag har sagt att man icke löser de stora regionalpolitiska problem som vi har företrädesvis i skogslänen genom upprepade devalveringar. Det trodde jag ändå att Torsten Stridsman skulle hålla med mig om.

När det gäller strukturfonden är Torsten Stridsman tydligen inte klar över vad vi menar med denna. Det visar en ouppmärksam riksdagsman från centerpartiet eftersom strukturfonden ändå upprepade gånger har diskuterats här i riksdagen. I korta ordalag är syftet att vi vill samla pengar i en fond och rikta investeringarna mot de områden där man behöver pengar.

Beträffande centerns planeringsramar säger Torsten Stridsman att de i stort sammanföll med de ramar som länsstyrelsen i Norrbotten satte upp. Historien visar ju någonting helt annat. Man antog ju de här befolkningsmålsättningarna på centerpartistämman i Växjö 1972. Sedan körde man fram dem i den kommande länsplaneringen. Detta måste väl ändå tyda på att

ansvaret för centerpartiets befolkningsmålsättningar ligger hos centerpartiet självt.

Nr 143

Onsdagen den
17 maj 1978

Regional utveckling

JÖRN SVENSSON (vpk) kort genmäle:

Herr talman! Låt mig ställa ett par frågor till Torsten Stridsman. Han talar om en decentralistisk politik, och även han vidhåller att den borgerliga regeringens politik har skapat en större regional balans.

Jag har här snabbt försökt ta fram jämförelsesiffror för motsvarande kvartal 1976 till de arbetslöshetstal som finns redovisade för de olika länen i utskottsbetänkandet. Jämförelsen täcker alltså i stort sett den tid som har förflutit sedan den borgerliga regeringen trädde till. I Malmöhus län är arbetslösheten 1,2 procentenheter högre, i Stockholms län 0,7 procentenheter högre och i Norrbottens län 2,8 procentenheter högre 1978 än den var första kvartalet 1976. Arbetslösheten har alltså ökat i varje län under den tid som borgarna suttit vid makten, och den har ökat speciellt mycket just i Norrbottens län. Där är ökningen nästan fyra gånger så stor, mätt i procentenheter, som i Stockholms län och mer än dubbelt så stor, fortfarande mätt i procentenheter, som i Malmöhus län. Är det det som är uttrycket för den decentralistiska politiken? Förklara i så fall för mig, Torsten Stridsman, vari det decentralistiska i en sådan utveckling ligger, för det måste jag erkänna att jag har litet svårt att förstå.

Sedan vill jag återkomma till frågeställningar som jag tidigare har tagit upp. Hur skall man kunna satsa mera på sysselsättning och göra det på ett sådant sätt att man skapar ökad regional balans, om man skall fortsätta att tillåta de finansgrupper, som äger de industrier som har utnyttjat Bergslagen och Norrland, att föra ut sitt kapital till andra länder i samma utsträckning som de hittills har fått göra?

Jag upprepar min fråga till Eva Winther, som jag inte fick svar på: Varför har ni aldrig försökt göra någonting mot denna tilltagande kapitalexport? Och varför vill ni decentralister, som är så måna om att man skall förbättra den regionala balansen, inte göra någonting för att stoppa detta kapitalutflöde, som är en av orsakerna till den stigande arbetslösheten?

TORSTEN STRIDSMAN (c) kort genmäle:

Herr talman! Birger Nilsson menade att jag nästan uppträdde som representant för oppositionen. Men jag talade i mitt huvudanförande om den nya regeringens politik och om att den fått en decentralistisk inriktning. Jag har full förståelse för att det kanske smärtar Birger Nilsson att det blivit på det sättet sedan vi fick ett regeringsskifte i det här landet. Men det skall vi väl inte tvista om – var och en av oss har sin uppfattning om hur samhället bör planeras, och låt oss respektera varandras uppfattningar.

Sedan vill jag återkomma till den fråga som jag ställde och som Birger Nilsson tydligen har väldigt svårt att svara på: Vad betyder devalveringen för svensk ekonomi? Ni själva har en reservation på åtta sidor, där ni på nästan varenda sida talar om ekonomisk tillväxt till varje pris. I och för sig kan jag acceptera att man behöver ekonomisk tillväxt för att man på det sättet skall få

Onsdagen den
17 maj 1978

Regional utveckling

ökade totala resurser för att kunna bedriva en aktiv regionalpolitik och sysselsättningspolitik. Men vad gör ni för att förbättra vår situation? Nog måste devalveringen ha haft effekt. Låt mig ta mitt eget hemlän som exempel. Där har vi stora basindustrier, som är beroende av den situation som råder på utlandsmarknaden. Det gäller malm och skog, det gäller de förädlade råvarorna, som vi säljer ut. Vi i Norrbotten lever inte på att importera varor. Nej, vi lever på att exportera varor och jag menar alltså att vi, genom att vi får större fart på exporten, som är livsviktig för oss, också skapar ökade resurser. Det är just den här problematiken som ni helt har gått förbi i er stora reservation. Det är ett besked därvidlag som jag än en gång vill efterlysa, Birger Nilsson. Innebär er reservation att ni i alla fall har accepterat devalveringen som en nödvändig åtgärd? Ni vill inte erkänna det, men genom att ni inte på något sätt har kritiserat den i er reservation har ni accepterat den i all tysthet.

Låt mig sedan säga några ord till Jörn Svensson beträffande arbetslösheten. Jag sade att vi har alldeles för hög arbetslöshet i Norrbotten. Det kan jag erkänna, men det är ingen ny företeelse. Det har vi haft ständigt. Jag vill också beröra arbetslöshetssiffrorna när det gäller skogslänen. Enligt den senaste arbetskraftsundersökningen – AKU – var arbetslösheten för första kvartalet 1978 3,7 %. Det är för mycket. Men märk väl att åren 1972, 1973 och 1974 hade vi arbetslöshetstal på över 4,5 %!

JÖRN SVENSSON (vpk) kort genmäle:

Herr talman! Låt mig säga till Torsten Stridsman att det inte var det som han nu svarade på som jag frågade om. Jag anklagar inte Torsten Stridsman och regeringen för att det är en relativt hög arbetslöshet i skogslänen och i Norrbotten jämfört med övriga landet. Det var inte det frågeställningen gällde utan herr Stridsmans eget påstående att regeringen för en decentralistisk politik. Om jag inte är alldeles borta har jag rätt när jag anser att man måste upplätta begreppet decentralistisk politik som så att en effekt av en sådan politik, som är vad den utger sig för att vara, måste vara att skillnaderna i arbetslöshets- och sysselsättningssituationen mellan olika regioner bör minska som följd av en decentralistisk politik – annars är det ingen decentralistisk politik.

Nu konstaterar jag att under den period som den borgerliga regeringen har suttit kan man tvärtom se att stegringen – i varje fall mätt i procentenheter – av arbetslösheten i Norrbotten har varit större än samma stegring av arbetslösheten i M-län och i Stockholmsregionen. Jag erkänner att det här är en svår materia därför att det utfall man får vid jämförelser beror väldigt mycket på konjunkturläget det år man jämför med. Och det är ibland svårt att få de politiska maktperioderna att överensstämma med konjunkturen. Därför kan man ibland råka ut för att man – medvetet eller omedvetet – tricksar med de här siffrorna. Jag vill naturligtvis gardera mig för detta och säga att man får vara försiktig.

Men den jämförelse som jag gjorde här mellan första kvartalet 1976 och första kvartalet 1978 visar inte några decentralistiska effekter. Snarare visar

den att i varje fall skillnaderna mellan Norrbotten och de två storstadsregioner som jag nämnde har ökat. Jag gjorde ett hastigt överslag, så gott det sig göra lät när jag satt i bänken. En jämförelse mellan arbetslöshetstalen för skogslänen totalt och hela landet i genomsnitt under samma period, alltså första kvartalet 1976 till första kvartalet 1978, visar att skogslänens arbetslöshetstal har ökat med 0,8 %, medan arbetslöshetstalet för landet i genomsnitt har ökat med 0,6 %, dvs. något mindre. Eftersom skogslänen ingår i den totaliteten måste ökningen för resten av landet vara mindre än 0,6 %. Det tyder inte heller på att regeringens politik fått någon decentralistisk effekt. Det finns inte skymten av bevis för det.

Då undrar jag, Torsten Stridsman: Är decentralismen bara något man försöker ge människor en föreställning om när man talar till dem och som icke existerar i verkligheten?

BIRGER NILSSON (s) kort genmäle:

Herr talman! Efter den här debatten med Torsten Stridsman om centerpartiets befolkningsmålsättningar förutsätter jag att Torsten Stridsman åker hem till Norrbotten och talar om för människorna där att Norrbottens befolkning enligt centerpartiets uppfattning skall minska med 7 000 människor fram till 1980.

Jag är litet överraskad över att devalveringen håller på att bli det stora flaggskeppet i regionalpolitiken för centerpartiet. Situationen i skogslänen präglas av stigande arbetslöshet, uttunnat lokaliseringsstöd, sned åldersfördelning och besvärande inomregional obalans. Detta måste Torsten Stridsman känna till. Men han menar tydligen att vi skall komma till rätta med dessa problem genom nya devalveringar – det är patentmedicinen för centerpartiet!

Det kan inte vara riktigt att använda den medicinen. Den pressar obönhörligt ned lönerna för de arbetande människorna. Många företag importerar halvfabrikat och råvaror. De drabbas negativt av en devalvering. Det är inte så enkelt som Torsten Stridsman säger att en devalvering rakt igenom gynnar hela den svenska exporten. Det måste helt andra metoder till om vi skall komma till rätta med problemen ute i länen.

Nära 40 000 ungdomar går arbetslösa här i landet. Många av dem har skaffat sig en bra utbildning och räknat med att få ett bra jobb när de slutat skolan. Den stora tragiken i den borgerliga regeringens arbetsmarknadspolitik är att så många unga friska människor får gå och stämpla på arbetsförmedlingskontoren utan att kunna få ett meningsfullt jobb. Är man inom de borgerliga partierna verkligen inte oroad av denna situation?

Vi har väckt motioner där vi föreslagit konkreta åtgärder för att komma till rätta med ungdomsarbetslösheten. Enligt min uppfattning har regeringen varit synnerligen passiv på den punkten.

Onsdagen den
17 maj 1978

Regional utveckling

TORSTEN STRIDSMAN (c) kort genmäle:

Herr talman! Först några ord till Jörn Svensson. Visst har regionalpolitiken fått en nyinriktning, en decentralistisk inriktning. Det vet Jörn Svensson som gammal planerare. Ta som exempel anvisningarna till länsstyrelserna! Man skall minska den inomregionala obalansen, man skall utvärdera ortsplanerna, och planeringen i skogslänen skall inriktas mot de övre talen. Allt detta är en klar markering, en klar viljeinriktning från den nya regeringen. Detta vet som sagt Jörn Svensson, men han vill inte ge uttryck för det offentligt.

Sedan till Birger Nilsson. Nej, någon ny devalvering vill jag inte ha. Låt oss sätta in devalveringen på sin rätta plats. Den är inte heller för mig någon huvudsak. Ni talar om att förbättra ekonomin, ni vill ha en högre tillväxt, och ni talar om utlandsberoendet. Vad jag ville säga var att ni i er reservation borde ha talat om på vilket sätt ni vill åstadkomma förbättringar. Men det har ni inte gjort. Vi har pekat på devalveringen som ett exempel på åtgärder för att förbättra vår handelsbalans. Denna har ju också blivit bättre. Alla ekonomer erkänner det, men det vill inte Birger Nilsson göra direkt. Därför kvarstår min fråga obesvarad. Ni hade haft möjligheter att i er reservation, som ändå omfattar hela åtta sidor, säga vad ni anser om devalveringen. Men det har ni alltså inte gjort. Jag tolkar detta så, att ni i all tysthet accepterat devalveringen som en åtgärd vilken skapat möjligheter att åstadkomma en ekonomisk tillväxt i det här landet.

Får jag sedan säga några ord om befolkningstalen. I Malmöhus län slog prognoserna tydligen väl in – där hade Birger Nilsson inte någonting att säga. När det gäller Norrbotten har vi i vår riksplan sagt att Norrbotten år 1985 skall ha ett planeringstal på 280 000 personer. I dag har vi en folkmängd på 266 000. Det är naturligtvis en viss skillnad mellan planeringsinriktningen på 280 000 och den nuvarande folkmängden på 266 000 personer. Jag vet inte hur Birger Nilsson kan komma fram till att detta skulle innebära minus 7 000 personer.

Talmannen anmälde att Birger Nilsson anhållit att till protokollet få antecknat att han inte ägde rätt till ytterligare replik.

MARGARETHA AF UGGLAS (m):

Herr talman! De problem i vår ekonomi som legat latenta men som slagit fram med full kraft under 1977 understryker ett samband som tenderat att glömmas bort under senare år, nämligen att det endast är om vi får en expansiv och positiv utveckling i *hela* näringslivet och *hela* vårt land som förutsättningarna är gynnsamma för ett förverkligande av de regionalpolitiska målen.

I så måtto har socialdemokraterna rätt när de i sin reservation nr 1 till arbetsmarknadsutskottets betänkande nr 23 betonar detta samband. Felet är bara att deras historieskrivning är falsk. Det var under socialdemokratiskt styre som dagens problem grundlades. Det är den borgerliga regeringen som har att städa upp efter tio år av socialdemokratisk s. k. aktiv näringspolitik.

Man kan fråga sig – och de frågorna har Torsten Stridsman redan ställt – hur läget i svenskt näringsliv i allmänhet och i skogslänen i synnerhet hade varit om det socialdemokratiska styret hade fått fortsätta. Utan devalvering och med höjda arbetsgivaravgifter hade de svenska företagen haft att kämpa med ett kostnadsläge som varit mellan 20 och 25 % högre än det nuvarande. Hur många fler företag hade inte då gått omkull och hur många fler människor hade inte då blivit arbetslösa?

Vad som allra bäst behövs i regionalpolitiken i dag är expansion av befintliga företag och grundandet av nya företag. Skall de olika länens planer för industrisysselsättningen kunna förverkligas så behövs ett mångdubbelt nyföretagande. Länen kan inte längre ta sysselsättning från varandra. Varje ort och varje region slår vakt om sina företag.

Hur ser socialdemokraternas program för nyföretagande ut? Hur tänker socialdemokraterna göra det attraktivt för människor att bli företagare, när de samtidigt här i riksdagen röstar emot alla de borgerliga förslag som syftar till att stimulera den mindre och medelstora företagsamheten? Vem kommer att vilja bli företagare om LO/SAP-förslaget om fackföreningsfonder genomföres? Alla risker förknippade med företagandet kommer att vara kvar. Men belöningen försvinner om man lyckats så bra att man åstadkommit 500 arbetstillfällen. Då tas företaget successivt ifrån en.

Regionalpolitiken handlar inte bara om näringslivets utveckling. Den offentliga sektorn spelar också en stor roll för sysselsättningen. Men den offentliga servicen följer befolkningsutvecklingen och är lokaliserad till tätorterna. Den svenska regionalpolitikens styrka har varit vårt geografiskt mycket utspridda och framgångsrika näringsliv. Jag bör väl inte lägga mig i replikskiftet mellan Birger Nilsson och Torsten Stridsman, men jag skulle gärna vilja säga: att stödja de mindre och medelstora företagen, det är att i verklig mening föra en decentralistisk politik.

De regionalpolitiska målen är långsiktiga och bör inte påverkas av konjunktursvängningar eller strukturkriser. Det hindrar inte att de smärtsamma omställningar som i dag försiggår och troligen kommer att fortgå kan komma att påverka regionalpolitikens förutsättningar. Finns det risk för att de regionalpolitiska ambitionerna kommer i konflikt med den ekonomiska utvecklingen på längre sikt? Kan det bli så att vi undergräver regionalpolitikens egna förutsättningar genom att bromsa den produktivitetshöjande strukturomvandlingen? Blir de robustare och mera diversifierade arbetsmarknaderna kanske ännu viktigare i framtiden om den enskilde skall kunna garanteras en viss trygghet i boende och sysselsättning? De tendenser till ökad decentralisering inom de större företagen som i dag gör sig gällande kan i stället komma att öka regionalpolitikens möjligheter. Dessa och andra frågeställningar måste noga analyseras och övervägas inför de regionalpolitiska beslut som riksdagen skall fatta nästa vår.

Den solidariska lönepolitiken och dess konsekvenser får inte heller glömmas bort i detta sammanhang. Vi har en lönebildning, den solidariska lönepolitiken, som påskyndar utslagningen och omvandlingen, samtidigt som vi har mål i fråga om regional balans och trygghet i anställningen som

kräver och leder till minskad rörlighet. Målkonflikten kan naturligtvis döljas med subventionering, men vi kommer inte att kunna göra hela vårt land till ett stödområde.

I dag har vi att ta ställning till en lång rad motioner från i stort sett hela Sverige, som dramatiskt vittnar om de stora svårigheter de flesta län brottas med. I utskottsbetänkandet finns också utförligt redovisat de många åtgärder regeringen vidtagit för att bemästra krisen. Min kollega Sten Svensson kommer i sitt anförande att bl. a. beröra de frågor som rör länsplaneringen, ortsklassificeringen och befolkningssramarna.

Det är viktigt att i dag inte glömma bort att regionalpolitiken varit en lyckosam politik och att vi ända fram till de akuta svårigheterna kunnat notera en förbättrad regional balans och förbättrade sysselsättningsmöjligheter i skogslänen. Det finns all anledning att tro att när Sveriges ekonomi sanerats och svenskt näringsliv återfått sin konkurrensförmåga så återkommer förutsättningarna för en framgångsrik regionalpolitik.

Inför kommande regionalpolitiska beslut vill vi från moderat håll betona bl. a. följande punkter.

1. En god företagsmiljö över hela landet som grund för regionalpolitiken.

2. Åtgärder med verkan på hela regioner, differentierade taxor och avgifter, utvidgning av transportstödet m. m. i syfte att skapa likvärdiga förhållanden mellan regioner. Och här vill jag fästa kammarens uppmärksamhet på ett särskilt förhållande. I och med att den allmänna arbetsgivaravgiften helt avvecklas månadsiskt juni-juli försvinner den fördel som det inre stödområdet haft i den lägre arbetsgivaravgiften. Jag menar att glesbygden måste återges denna konkurrensförmån genom en sänkning av t. ex. folkpensionsavgiften. En minskning av avgiftsbelastningen har den stora fördelen att den kommer såväl redan verksamma som nyetablerade företag till godo.

3. Ökat stöd till basnäringarna jord- och skogsbruk. Detta önskemål är på väg att realiseras i den borgerliga regeringens jordbrukspolitik.

Utöver det här vill jag betona behovet av att den offentliga sektorn får en ökad uppmärksamhet i det regionalpolitiska arbetet. Skall de regionalpolitiska målen kunna uppnås, är det helt nödvändigt att den offentliga sektorn gör vad den kan för att decentralisera sin verksamhet.

Herr talman! Regionalpolitiken syftar till att medborgarna i hela landet skall ha tillgång till arbete, service och god miljö. Det är en bra målsättning. Regionalpolitiken kan emellertid inte och bör inte heller syfta till att göra alla delar av vårt land exakt lika. Det går inte att fiska lax på Sergels torg, lika litet som Operan och Dramaten finns runt hörnet i Sorsele. Regionalpolitiken måste på bästa sätt ta till vara och utveckla varje regions tillgångar och särskilda förutsättningar.

Herr talman! Härmed ber jag att få yrka bifall till arbetsmarknadsutskottets hemställan i betänkandet nr 23.

BIRGER NILSSON (s) kort genmäle:

Herr talman! Jag har väl i och för sig inte så mycket att säga i anledning av vad Margaretha af Ugglas nyss anfört, men hon ställde en fråga som löd så här: Hur hade läget varit i skogslänen, om den socialdemokratiska regeringen hade suttit kvar?

Jag är helt övertygad om att det hade varit ett mycket bättre och positivare läge. Vi hade t. ex. sannolikt haft ett högre bostadsbyggande. Nu har vi bostadsbrist i de flesta kommuner, och det påverkar också möjligheterna att driva regionalpolitik. Kommuner med stor bostadsbrist säger, om ett företag vill bygga ut eller nyetablera, att det finns tyvärr inga bostäder åt personalen. Det är klart att då flyttar det företaget till någon annan kommun där man har det bättre ställt på bostadsmarknaden.

Jag är också helt övertygad om att vi under en annan regering skulle ha fått igenom ett krav som vi har drivit väldigt länge, nämligen kravet på ökad prospektering av urantillgångar. Där kan det skapas många hundra sysselsättningstillfällen i glesbygden, men den nuvarande regeringen har som bekant satt sig på tvären i det fallet.

Sedan talar man om arbetsgivaravgiften. Jag vill påstå att inga eller i varje fall ytterst få nya jobb har skapats till följd av att man har slopat arbetsgivaravgiften. Det är helt andra faktorer som styr viljan att nyanställa människor hos ett företag. Det måste finnas en orderbok, det måste finnas en efterfrågan för att man skall vilja anställa ny arbetskraft.

Det hade varit bättre – jag upprepar det – om man hade lagt dessa pengar i en strukturfond och i stället vidtagit riktade åtgärder. Vi socialdemokrater kritiserar de borgerliga därför att vi menar att man inte framgångsrikt kan driva en regionalpolitik som bygger huvudsakligen på generella åtgärder. Det måste i stället vara en kombination av generella insatser och insatser som är direkt destinerade till de orter och områden som har det besvärligt med sysselsättningen och utvecklingen över huvud taget.

JÖRN SVENSSON (vpk) kort genmäle:

Herr talman! Man blir ständigt förvånad som lyssnare under denna debatt. Talesmannen för moderata samlingspartiet har nu övergått till den decentralistiska regionpolitiken. Det är ju intressant, för det är någonting helt annat än de signaler man hörde under den förra regeringen, när vi från vpk hade anledning att kritisera de centralistiska inslagen – de alltför koncentrationsvänliga inslagen – som vi menade fanns i den dåvarande inställningen till regionpolitiken. Då var ju moderaterna alltid på den linjen att just de avsnitten skulle de stödja och sympatisera med.

Får jag fråga: Hur klarar Margaretha af Ugglas av den omkopplingen – att nu, med sitt parti i regeringsställning, försöka företräda den politik som man under den förra regeringen motarbetade, och försöka motarbeta den politik man i alla väsentliga avseenden stödde under den förra regeringen?

Sedan måste jag också ställa en annan fråga. I Margaretha af Ugglas anförande är själva stommen att det som skall rädda landet, skapa ökad regional balans osv., är nyföretagandet, det privata kapitalet, den privata

industrin. Tror nu Margaretha af Ugglas själv på detta, eller lever hon i en total skenvärld? Den beskrivning hon ger och de förhoppningar hon uttrycker strider ju helt och hållet mot alla kända och konstaterade utvecklingstendenser inom det kapitalistiska systemet. Där är det obönhörligen så, att ju högre stadium i kapitalismens utveckling man når, desto hårdare blir utslagningen av små företag, desto svårare blir det att få till stånd något lokalt nyföretagande i liten skala. Den miniminivå som krävs för att man skall kunna nyetablera sig i en bransch stiger ständigt. Detta är en obönhörlig ekonomisk lag under kapitalismen. Det är därför som vi har fått en ständigt minskande småföretagsamhet och en ständigt ökande koncentration. Denna utveckling har Margaretha af Ugglas och hennes regering understött genom att här i riksdagen rösta för koncentrationsprocessen när det gäller handelsstålsindustrin och specialstålsindustrin. Där är det ju inte fråga om nyföretagande, där är det fråga om att den ena bruksorten efter den andra skall läggas ned och driften koncentreras.

Vilka förhoppningar kan man då, Margaretha af Ugglas, ställa på en privat industri som minskar sin sysselsättning här i Sverige, som exporterar kapital, som skapar en mängd nya arbetstillfällen i utlandet samtidigt som den inskränker sin verksamhet här?

MARGARETHA AF UGGLAS (m) kort genmäle:

Herr talman! Jag lyssnade till vad Birger Nilsson sade beträffande sänkningen av arbetsgivaravgiften, och det var tvärtom de informationer jag har fått när jag har rest, t. ex. i skogslänen, och träffat företagarna. Där har man i stället sagt mig att man tycker att sänkningen av arbetsgivaravgiften varit värdefull men att man är bekymrad över att den delen av regionalpolitiken skall så att säga jämnas ut eller försvinna vid månadsskiftet juni-juli. Jag tycker att detta är en sak som den borgerliga regeringen måste allvarligt undersöka.

Sedan är det väl ändå så, Birger Nilsson, att det från företagets synpunkt måste vara ett mindre problem att skaffa tjänstebostäder till sina anställda än att över huvud taget inte kunna sälja sina produkter. Det senare förhållandet är ju det allt överskuggande problemet i den ekonomiska kris vi har i dag.

Att få debattera med Jörn Svensson är, tycker jag, i allmänhet ett nöje, men i dag hade jag litet svårt att följa en del av det Jörn Svensson har att säga. Han frågade: Vad betyder decentralistisk politik? Vad menar moderaterna? Vad menar centern? Det är naturligtvis en tolkningsfråga, och svaret beror också på vad i den decentralistiska politiken det är vi talar om – befolkningstal eller befolkningsramar eller den mindre och medelstora företagsamheten. Men nu har vi glädjande nog internationellt sett ett näringsliv som är geografiskt oerhört fritt, och detta tycker jag att vi bör slå vakt om. Det finns all anledning att försöka främja de mindre och medelstora företagens utveckling.

Vad jag tror kan rädda det här landet är svenskarnas allmänna flit och duglighet. Jag hoppas på växtkraften i befintliga företag och på ett nyföretagande samt på att vi vinner valet 1979, så att vi åter får en borgerlig regering,

som är beredd att satsa på marknadsekonomins livskraft. Jag tror naturligtvis inte – som Jörn Svensson gör – på att det som skall kunna rädda det här landet är socialism.

Jörn Svensson talade i ett tidigare inlägg till Birger Nilsson om kapitalexport. Detta fick mig att fundera: Är det inte ändå så, att den värsta kapitalexport som det här landet har drabbats av är att vi tvingas sälja våra varor på exportmarknader till underpris som inte ens täcker kostnaderna för att producera dem?

BIRGER NILSSON (s) kort genmäle:

Herr talman! Margaretha af Ugglas talade om situationen i skogslänen. Det är klart att detta är en intressant frågeställning för den som är bosatt där uppe och har kunnat följa utvecklingen under de senaste åren.

Den förra regeringen utlokaliserade genom insatser via investeringsfonderna och lokaliseringssöd en del små och, som vi tyckte, växtkraftiga företag till mitt län. Nu håller grunden på att rasa för dessa företag. Det är väl det som gör att vi känner så stark oro. Jag skall bara ta ett exempel, som är aktuellt och färskt.

AB Partner, som tillverkar motorsågar, lokaliserades till Östersund med hjälp av lokaliseringssöd i olika former. Nu håller detta företag på att gradvis avvecklas. Det betyder att drygt 200 anställda troligen kommer att få sparken.

Jag dristar mig att fråga Margaretha af Ugglas, som jag vet har vissa intressen i Kinnevikskoncernen, hur hon ser på avvecklingen av företaget och hur hon över huvud taget ser på tendensen att undan för undan rasera en stor del av de företag som har byggts upp i detta län tack vare lokaliseringssöd och aktiva insatser från den förra regeringens sida.

JÖRN SVENSSON (vpk) kort genmäle:

Herr talman! Margaretha af Ugglas frågar nu: Är inte den värsta formen av kapitalexport den som sker genom att de svenska exportörerna måste sälja sina varor till underpris? Jo, det är möjligt. Det är naturligtvis ingen bra form för kapitalexport.

Men gör då inte Margaretha af Ugglas reflexionen: Vad är det för ekonomiskt system som råder i den del av världen där människor först måste stå i tunga och smutsiga arbeten och producera, med sin kropps och sin hjärnas arbete, högar av malm, stålämnen, massa m. m. – och där det ekonomiska systemet sedan plötsligt inte vill ha dessa varor? Samtidigt råder nöd och massarbetslöshet i alla kapitalismens länder. Tror inte Margaretha af Ugglas att det privata kapitalistiska systemet är ansvarigt för denna utveckling – det privata kapitalet, som ständigt och alltjämt drar sig tillbaka från investeringar här i Sverige och exporterar miljarder till andra länder där det kan trycka ner arbetarklassen, där det finns reaktionära regimer, där det saknas fackliga rättigheter? Är det det kapitalet som har ökat sysselsättningen genom sina utlandsinvesteringar på ett par hundra tusen arbetstillfällen samtidigt som det har minskat sysselsättningen här hemma? Är det detta

kapital, med sin minskande sysselsättningsbas här i Sverige, som skall rädda sysselsättningen i landet och åstadkomma de nya sysselsättningstillfällena?

Hur får Margaretha af Ugglas detta att gå ihop? Det är ju bara illusioner, och det grövsta av allt är denna privata företagsamhet! Vad har den gjort för att stödja Norrbotten? Den enda företagsamhet som åstadkommit några verkliga insatser i Norrbotten är den statliga företagsamheten – som man kan kritisera, och som även vi kritiserar, så som den nu ser ut. Men hur tror Margaretha af Ugglas att det är med förhoppningarna om att den minskande småföretagsamheten och den minskande privata industrin någonsin skall kunna utgöra en bas för att skapa regional balans och ökad sysselsättning? Detta måste ju Margaretha af Ugglas inse är illusioner; eftersom det strider mot hela lagbundenheten och utvecklingstendensen i det system som kapitalismen utgör.

Margaretha af Ugglas blev patetisk när hon talade om det socialdemokratiska förslaget. Hon menade att det skulle innebära att man tog ifrån företagsägarna/kapitalägarna det kapital som de sparat ihop och satt in i sina företag.

Min repliktid är slut nu. Avslutningsvis vill jag bara säga att det socialdemokratiska fondförslaget är intressant på det sättet att det för varje avsättning till fonden ger en ännu större skattelättnad åt det privata kapitalet – det är således ingen som helst risk för att det privata kapitalet skall bli utköpt!

MARGARETHA AF UGGLAS (m) kort genmäle:

Herr talman! Till Jörn Svensson: Jag tycker nog ändå att det är bättre att ha ett ekonomiskt system som producerar varor och tjänster än att ha ett ekonomiskt system à la det socialistiska, där det ständigt råder brist på varor och tjänster, särskilt för konsumenterna.

Till Birger Nilsson: Jag tyckte det var positivt när Partner etablerade sig i Östersund. Det är självklart att man får beklaga den utveckling som sedan har skett. Företaget kan inte sälja sina produkter på det sätt som man hade förutsatt. Birger Nilsson vet säkert att resten av företaget är lokaliserat till Göteborg, som är en annan region som i dag inte heller har det så lätt med sina arbetstillfällen.

Industriministern NILS ÅSLING:

Herr talman! Jag har med stort intresse lyssnat till den här debatten. Den har spänt över ett vitt fält alltifrån regionalpolitik till näringspolitik. Det kan vara befogat, eftersom regionalpolitiken ju i hög grad är beroende av näringspolitiken i fråga om den allmänna förutsättningen för den industriella verksamheten.

Jag upphör aldrig att förvånas över hur den socialdemokratiska oppositionen lyckas med konststycket att tala om att de enskilda företagen sviker sitt ansvar eller som någon nyss här sade "raserar vad som är uppbyggt". Jag förmodar att vederbörande då tänkte på de enskilda företagen. Men samtidigt

är det de enskilda företagen man lutar till för den industriella sysselsättningen, inte minst i regionalpolitiskt avseende i Norrlands inland. För att ta ett exempel är det i hög grad de många små företagen som bidrar till att uppehålla sysselsättningen.

Kan man verkligen från oppositionens sida i längden fortsätta med den här mycket enkla exploateringen av primitiva känslor av motsättning mellan kapital och arbete som man säger, när man ändå i detta blandekonomiska samhälle är tvungen att repliera på de många små enskilda företagens insatser för att säkra sysselsättningen? Det är en bland många frågor, som man ställer sig efter att ha lyssnat på den här debatten.

Jag skulle emellertid här litet kort vilja kommentera frågor som rör den regionalpolitiska planeringen, eftersom den ju är grundläggande för den regionalpolitiska inriktningen på längre sikt. Den proposition som vi nu planerar för nästa vår har i huvudsak två väsentliga underlag för sina förslag, dels sysselsättningsutredningens regionalpolitiska delbetänkande, som vi räknar med skall komma i september, dels länsstyrelsernas rapport 78. Vi räknar också med att ERU (expertgruppen för regional utredningsverksamhet) kommer att bidra dels med en utvärdering av det regionalpolitiska stödet, som kommer att föreligga i sommar, samt med ett förslag till ett nytt forskningsprogram.

Den ambitiösa upptrappning av regionalpolitiken, som har skett under den nya regeringens ansvarstid, kompletteras alltså av att man här successivt höjer ambitionerna långsiktigt när det gäller att utforma regionalpolitiken. 1978 års länsplaneringsrapport är det första fullt utförda exemplar på den årligen återkommande uppföljningen av utvärderingen av länsplaneringen. Vi har givit länsstyrelserna vissa särskilda uppdrag som kommer att redovisas i rapporten. Det rör sig bl. a. om en utvärdering av ortsplansens roll i samhällsplaneringen. Ett annat uppdrag som länsstyrelserna har och som vi väntar oss mycket av är kartläggningen av sysselsättningsförhållandena i lokala arbetsmarknader. Det är ett försök till ett verklighetsanpassat sätt att diskutera människors sysselsättningsproblem. Det är tänkt som ett underlag för kommunernas bebyggelseplanering, för trafikplaneringen och för arbetsmarknadspolitiska åtgärder, och det arbetet sker i nära samarbete med länsarbetsnämnderna och berörda kommuner.

Jag vill också i det här sammanhanget nämna – någon tidigare debattör har varit inne på samma tema – uppdraget till länsstyrelserna att undersöka möjligheterna till en decentralisering inom den offentliga sektorn i länet. Om länsstyrelserna verkligen har trängt in i den frågan, tror jag att man kan vänta sig åtskilliga intressanta uppslag på detta område.

1978 års länsrapporter kommer också att remitteras till vissa statliga myndigheter. Det är i första hand de regionalpolitiskt mest betydelsefulla verken som får möjligheten att säga sitt i anslutning till länsrapporterna.

Här har också länsplaneringen 1980 varit uppe till debatt och den har ju också diskuterats i utskottet, vilket framgår med all önskvärd tydlighet av utskottsbetänkandet. Jag kan gärna vitsorda att det är en arbetsam process som sätts i gång i och med länsplaneringen 1980. Jag har i dag noterat att det

finns röster som f. n. talar mot en ny länsplaneringsomgång. Man menar att man nu vill arbeta vidare med genomförandet av länsplanering 74 och säger sig ha kunnat notera en påtaglig planeringsströtthet. Det är klart att vi har noterat att man på sina håll i länsstyrelserna anfört vissa betänkligheter men det har naturligtvis, alldeles oavsett detta, varit naturligt att se länsplaneringsarbetet som ett fortlöpande arbete för en effektivare och bättre regionalpolitik. Det har därför varit naturligt att utveckla våra anvisningar i riktning mot mera probleminriktade planeringsdokument med mindre av sifferexercis.

Samtidigt kan jag inte komma ifrån att en hel del av planeringskritiken egentligen bottnar i en litet väl snäv, jag vill inte säga inskränkt, uppfattning om vad som egentligen är regionalpolitiska åtgärder – i den mån det nu inte helt enkelt har rört sig om en diskussion om något som egentligen rör den obotfärdiges förhinder i sammanhanget.

Får man genom länsplaneringen tillfälle att påverka den statliga budgetprocessen, så är detta en åtgärd så god som någon, och det är en grundläggande åtgärd för att vrida samhällsutvecklingen i mera decentralistisk riktning. Och får man till stånd ett samspel med kommunal sysselsättningsplanering skapar också detta goda möjligheter att påverka. Jag finner för min del flera argument för att en ny omgång är angelägen, men det är särskilt två av dessa som jag i det här sammanhanget vill ta fram. Det ena rör de nya riktlinjer för regionalpolitiken, som riksdagen lade fast hösten 1976 i arbetsmarknadsutskottets betänkande. Denna nya inriktning för politiken måste naturligtvis översättas i mera handfasta riktlinjer för planeringen i de skilda länen, så att man skall kunna påverka skeendet på ett nytt och effektivt sätt, som var främmande för den gamla regionalpolitiken.

Det är alltså en aktivare regionalpolitik som är målsättningen med den nya planeringsomgången. Det inhiberande av länsplanering 80, som kritikerna förordar, måste alltså bottna i att man vill ha en lägre ambition. Man vill trappa ned de regionalpolitiska ambitionerna. Men detta är för det parti jag företräder en helt oacceptabel attityd till frågan.

Det andra argumentet, som jag anser vara centralt för den nya länsplaneringsomgången, har med den länsdemokratiska reformen att göra. Länsdemokratikommitténs arbete innebär sannolikt att det kommer att öka landstingens inflytande över länsplaneringen. Det kommer att öka påtagligt, och det är därför som jag som huvudansvarig för regionalpolitiken i regeringskansliet anser det vara av största betydelse att vi så snart som möjligt skapar möjligheter för landstingen till ett ökat inflytande och ansvarstagande. I det sammanhanget är denna nya länsplaneringsomgång 1980 ett avgörande dokument och en central insats, eftersom landstingen förhoppningsvis får delta aktivt i utvärderingen av det material, som kommer fram med denna länsplanering.

BIRGER NILSSON (s) kort genmäle:

Herr talman! Jag vill kvittera vad Nils Åsling sade i sitt anförande. Inte heller jag upphör att förvånas över industriministerns påstående att den nuvarande regeringen för en ambitiös och framgångsrik regionalpolitik. Jag gör alltid reflexionen att den människa, som kan göra en sådan bedömning av den nuvarande regionalpolitiken, aldrig kan ha besökt en arbetsplats, speciellt inte i skogslänen.

Sedan säger herr Åsling att vi för en primitiv argumentation från oppositionens sida. Ja, det är väl primitiva argument, om man lägger upprepade motioner med konkreta krav på en ökad tillväxt i ekonomin, med förslag till att stimulera investeringarna inom den privata och den statliga sektorn. Över huvud taget när man som socialdemokraterna väcker en rad av motioner, som alla syftar till att skapa bättre fart inom det svenska näringslivet, karakteriserar industriministern det som primitiva argument från oppositionen. Då måste jag anmäla en viss förvåning även på den punkten.

Vad som skett efter 1976 kan inte betecknas som en aktiv regionalpolitik. Herr Åsling behöver bara åka runt i skogslänen – t. ex. i sitt eget län – för att uppleva hur de industrier som skulle utgöra basen i en fortsatt regionalpolitik nu antingen har anställningsstopp, avskedar människor eller varslar om nedläggning. Är det detta regeringen kallar en aktiv regionalpolitik, då har vi sannernligen mycket olika uppfattningar om den saken.

När det gäller länsdemokratin har vi från socialdemokratiskt håll den bestämda uppfattningen att länsplaneringsarbetet skall ligga kvar hos länsstyrelserna. Om vi överför det på landstingen finns det en risk för att vi i framtiden skapar ett system av delstater, och i ett sådant system blir det de starka landstingen som kommer att råda över de svaga. Jag ser en fara i detta på lång sikt.

Industriministern NILS ÅSLING:

Herr talman! Jag upphör heller aldrig att förvånas över Birger Nilsson, men naturligtvis blir jag också litet imponerad av min gamle länskollega, som – helt oberörd av vad som rör sig i tiden, av den ekonomiska utvecklingen, av eftersatta stukturproblem, av exportutvecklingen, av vad som händer i vår omvärld – tillskriver effekten av våra åtgärder en lägre regionalpolitisk ambition hos den nuvarande regeringen än hos den föregående. Med det sättet att resonera kan man ju bevisa vad som helst, men det har ingenting med en reell sakdebatt att göra.

Det är ju alldeles uppenbart att vi här i landet har försummat att ta itu med våra strukturproblem. Nu får vi göra det i den sämsta tänkbara konjunktursituation. Vi har försummat vår konkurrensmässighet, vi har levt över våra tillgångar under 1970-talet och alltså försämrat våra möjligheter på exportmarknaderna. Men det är naturligtvis från Birger Nilssons synpunkt betydelselösa bagateller.

Erkänn då åtminstone att det i de reella ställningstagandena har skett en väsentlig upptrappning av ambitionsnivån när det gäller regionalpolitiken! Ta

exemplet kommunala industrilokaler. Nu skall det äntligen finnas en chans för mindre orter i glesbygden, utan möjlighet att ackvirera företag i kamp med andra orter, att erbjuda den favören att de har en industrilokal att offerera. Socialdemokraternas motion och reservation är obegripliga i sitt fördömande av dessa industrilokaler. Det är i realiteten ett socialdemokratiskt avståndstagande från de små orternas berättigande att leva vidare och utveckla sin arbetsmarknad.

Borttagandet av arbetsgivaravgiften och kompensationen till det inre stödområdet i form av extra vägbyggnad talar inte Birger Nilsson om, inte heller om den relativt sett enorma satsningen på Norrbottens näringsliv, som är utan motstycke i svensk regionalpolitik. Här har alltså gjorts väsentliga insatser, men trots detta har vi stora bekymmer till följd av strukturproblemen inom näringslivet och den allmänna ekonomiska utvecklingen, som skapar stora avsättningssvårigheter för vår industri.

Det finns en annan fråga som jag tycker att vi måste få ett entydigt svar på från oppositionen: Är ni för eller emot de små enskilda företagen? Här stod Birger Nilsson nyss och sade att man raserar vad som har gjorts under tidigare år i regionalpolitiskt avseende. Vilka är det som raserar? Är det företagen? Tala ut om detta i så fall, låt oss få korten på bordet! Det är ändå dessa många små enskilda företag som bär upp sysselsättningen i våra bygder, och man kan inte – som socialdemokratin gör – samtidigt ifrågasätta deras existens och kräva att de skall fortsätta sin verksamhet och hålla sysselsättningen uppe. Sluta med detta dubbelspel!

Vi måste få en reell debatt om hur vi skall säkra sysselsättningen. Så långt vi kan bedöma utvecklingen nu spelar de enskilda, mindre företagen en strategisk roll, framför allt i glesbygderna i Norrlands inland, som Birger Nilsson känner väl.

Birger Nilsson måste ge ett klart besked här. Är ni villiga att främja företagsutvecklingen, nyföretagandet och de mindre företagens expansion, eller är ni emot detta?

BIRGER NILSSON (s) kort genmäle:

Herr talman! Den här senaste frågan som herr Åsling ställde är för mig lätt att besvara. Jag kan bara hänvisa till den utveckling som vi hade under början av 1970-talet, då regering och arbetsmarknadsstyrelse beviljade stora summor i lokaliseringstöd. I allra största utsträckning gick de pengarna till små företag. Där visade vi i gärning att vi är beredda att stödja även de små företagen. Det kan vara litet värre för industriministern; han har ju fått hård kritik på sig från småföretagarna, eftersom de anser att han har satsat alltför mycket på storindustrin. Det kanske ligger något i den kritiken, vad vet jag.

Sedan påstod herr Åsling att jag inte talade om de problem som vi har i det här landet. Det gjorde jag visst, men det är klart att i ett 20 minuters anförande har man en åstundan att säga även andra saker, och jag valde den uppläggningsen att jag talade mera om de konkreta åtgärder som socialdemokratin har vidtagit för att rätta till den regionala obalansen. Det gjorde jag

därför att man från borgerligt håll i debatter av den här typen ständigt brukar återkomma till frågan: Vilka konkreta åtgärder har ni föreslagit från ert håll? Jag ville räkna upp några av de åtgärderna.

Det får väl stå för herr Åslings egen räkning att han inte begriper de motioner och reservationer som vi skriver från socialdemokratiskt håll. Det börjar klarna för mig nu varför han mot den bakgrunden karakteriserar regeringens regionalpolitik som en ambitiös och framåtsyftande politik.

Industriministern NILS ÅSLING:

Herr talman! Det var inte så mycket svar i sak. Jag hade dock önskat att Birger Nilsson, som här företräder det ledande oppositionspartiet, hade varit beredd att ge en mera direkt och rejäl deklaration för var man står när det gäller den del av näringspolitiken som har ett direkt samband med den fråga vi diskuterar här i dag, nämligen regionalpolitiken.

Visst är vi beredda att stödja de mindre företagen, säger Birger Nilsson. Det är bra att socialdemokratin är beredd att göra det. Men ifrågasättandet av åtgärderna när det gäller småföretagarpolitiken och hela den agitation mot ansvarstagandet från de mindre företagarna som man möter ute i den konkreta politiska debatten – hur står det i samklang med det Birger Nilsson säger? Man måste ta gemensamma tag och acceptera att vi, för att lyckas med den regionala sysselsättningen, behöver en positiv attityd mot de mindre företagen, vi behöver en chans att utveckla dem och vi behöver jämställa möjligheterna för de mindre företagen med de möjligheter som finns för kooperativa, statliga och stora företag. I det arbetet är socialdemokratin välkommen med, men socialdemokratin har ägnat så mycket av den näringspolitiska debatten just åt att misstänkliggöra de mindre företagen och deras roll i sammanhanget. Det var den deklarationen jag hade väntat att Birger Nilsson skulle avge.

Sedan säger Birger Nilsson att han föredrar att upphålla sig vid konkreta förslag, och det tror jag är befogat. Socialdemokratin har ett stort behov av att konkretisera sig när det gäller reella åtgärder. I reservationerna vid detta utskottsbetänkande sysslar man ju i stort med ett gammalkonservativt nejsägande. Konkreta, offensiva åtgärder letar man förgäves efter. På s. 27 i utskottsbetänkandet avfärdar också utskottet den motion som Birger Nilsson står som första namn på genom att säga: "Några konkreta förslag läggs inte fram." Det är ganska betecknande för socialdemokratins agerande i fråga om regionalpolitiken. Välkommen med i ett konstruktivt och offensivt regionalpolitiskt arbete!

Birger Nilsson borde också tänka om när det gäller landstingens roll i planeringsverksamheten. Jag förstår inte varför socialdemokratin med dess djupa förankring i demokratin, med de demokratiska traditioner som socialdemokratin ofta, gärna och med rätta hänvisar till, är så rädd för länsparlamentens, landstingens, aktiva medverkan i planeringen av verksamheten i det egna länet. Vi tror för vår del att landstingen här har väsentliga bidrag att ge. Vi har alltså inga betänkligheter och anser att det vore en styrka

för regionalpolitiken om landstingen aktivt vore med i den planering som nu kommer. Jag är förvissad om att så också blir fallet.

Talmannen anmälde att Birger Nilsson anhöllit att till protokollet få antecknat att han inte ägde rätt till ytterligare replik.

GÖRDIS HÖRNLUND (s):

Herr talman! Jag har under många år deltagit i de regionalpolitiska debatterna i riksdagen, och jag måste bekänna att jag, trots att det förekommit smått smädliga angrepp såsom att debatten gäller Hembygdens dag osv., alltid har tyckt att det varit stimulerande att diskutera regionalpolitiken och dess innehåll. Ytterst har debatten dock gällt att invånarna i olika delar av landet skall få likvärdiga sysselsättningsmöjligheter, likvärdig tillgång till social, kommersiell och kulturell service och en god miljö liksom att det inom länen skapas en bättre regional balans.

Vi var på god väg att nå fram till en sådan utveckling under den socialdemokratiska regeringstiden. Åtskilliga tiotusentals jobb kunde tillskapas inom stödområdet genom lokaliseringstöd och genom användandet av investeringsfonder. Vi kunde ytterligare öka antalet anställda inom olika regioner genom den stora statliga utlokaliseringen och genom en påtaglig utbyggnad av utbildningsväsendet över hela landet. Utskottets ordförande Eva Winther erkände också i sitt inlägg i debatten att det verkligen skapades jobb före 1976.

I dag är det knappast meningsfullt att diskutera de regionalpolitiska frågorna, eftersom den borgerliga regeringens ekonomiska politik har dragit undan möjligheterna att föra en aktiv regionalpolitik. Vad det ytterst trots allt gäller är ju att landet har en regering och en riksdagsmajoritet som är beredd att föra en aktiv och planmässig närings-, arbetsmarknads- och regionalpolitik och som skaffar sig instrument och resurser för detta. Det står helt klart att den borgerliga regeringen saknar vilja, eller möjligen förutsättningar, att föra en sådan politik. Regeringen har ägnat sig mer åt nedläggningar än åt att se till att det sker en expansion av näringslivet och en ökning av sysselsättningen, och den har frånhänt sig resurser genom skattesänkningar, slopande av arbetsgivaravgifter m. m. i stället för att satsa hårt på sysselsättningskapande åtgärder och nyinvesteringar.

På s. 10 i utskottsbetänkandet konstaterar den borgerliga majoriteten följande:

”De svåra strukturproblemen inom vissa krisdrabbade branscher har angripits med kraft. Därvid har använts såväl näringspolitiska som arbetsmarknadspolitiska medel. Syftet har varit att strukturförändringarna inom dessa branscher skall kunna ske i en kontrollerad och godtagbar takt som tar hänsyn till de anställdas situation.”

Stämmer verkligen detta överens med sanningen? Låt mig här som exempel ta den bransch som jag bäst känner till och som brottas med stora problem, nämligen tekobranschen. Nedläggningarna inom teko sker med allt snabbare takt, och beträffande Boråsregionen räknar man från länsstyrelsens

sida med att över 10 000 arbetstillfällen inom teko skall försvinna enbart inom denna region. Till detta skall läggas de många tusen arbetstillfällen som har försvunnit under de allra senaste åren. Borås kommun kommer att förlora drygt 7 000 tekojobb.

Vad har den borgerliga regeringen hittills gjort för att se till att nedläggningarna inom teko sker "i en kontrollerad och godtagbar takt som tar hänsyn till de anställdas situation"? Vad ämnar man göra?

Redan nu är 13 % av arbetskraften i Borås kommun arbetslös eller föremål för arbetsmarknadspolitiska åtgärder. Endast Norrbottens län ligger sämre till. Trots detta medverkar regeringen aktivt till att den nya statliga tekokoncernen ytterligare skall krympas. Bl. a. Rydboholmsbolagets fabrik i Viskafors skall läggas ner – jag skulle kunna räkna upp en lång rad företag med liknande problem. I en för kommunen och arbetskraften fullkomligt ohållbar situation har regeringen inte ens tagit chansen att försöka bibehålla de arbetstillfällen som staten mycket väl skulle kunna medverka till att bibehålla, nämligen arbetstillfällen inom de företag som staten själv äger. I stället medverkar man till att öka nedläggningstakten. De ersättningsindustrier som industriministern utlovat vid ett flertal tillfällen har vi ännu inte sett något av, och jag föreställer mig, herr talman, att situationen är ungefär likadan i många andra regioner som drabbas av strukturproblemen.

I stället för att söka rådrum genom att bibehålla den sysselsättning som finns åker herr Åsling omkring och talar om ersättningsindustri och hänvisar till de många särskilda delegationer som tillsatts. Men än har inte skapats några sysselsättningstillfällen genom de här delegationerna. De saknar f. ö. resurser för att skapa nya arbetstillfällen. Vad de kan göra är att komma med förslag till åtgärder för att stärka regionernas näringsliv. Men det har ju länsstyrelsema redan gjort, så det är sannerligen ingenting nytt som sker genom tillsättandet av dessa delegationer. Möjligen vill regeringen frånträda sitt ansvar genom att ständigt kunna hänvisa till delegationer och arbetsgrupper.

Den framtidstro som utlovades, om vi skulle begåvas med en borgerlig regering, tycks helt ha försvunnit. De 400 000 nya jobben som centern utlovade under valrörelsen 1976 lyser med sin frånvaro. I stället fortsätter nedgången i industrisysselsättningen i snabb takt liksom investeringarna inom industrin. Arbetslösheten är hög, ungdomsarbetslösheten stiger, varslen har stigit i jämförelse med första kvartalet 1977 och arbetskraftsefterfrågan ligger fortfarande på en låg nivå.

För några år sedan konstaterade jag i en regionalpolitisk debatt att centern ropar under almarna och prasslar i buskarna. Det var på den tiden när centern skulle frälsa människorna i varje bygd och i varje by genom den berömda centerpartistiska regionalpolitiken. I dag när centern sitter i kanslihuset verkar det mer som om man skulle känna sig som katt på hett plåttak i den här frågan. Det har blivit ganska tyst på centerhåll, åtminstone när det gäller att vara ute i buskarna och prata om nya jobb. Det har onekligen skett en sinnesförändring när det gäller de yviga löftena från den centerpartistiska morgonrodnadens tid.

Birger Nilsson har ingående redogjort för vår syn på regionalpolitiken liksom för reservationerna, och jag skall därför endast ta upp ett par frågor.

Den första gäller reservationen 2 om landstingens roll i länsplaneringsarbetet. Vi anser att det är självklart att landstingen skall medverka i planeringsarbetet, men vi tycker också att det är lika självklart att det är statsmakterna som bör ha det övergripande ansvaret för samhällsplaneringen. Det finns därför inte någon anledning att flytta över ansvaret för den regionala planeringen från länsstyrelserna till landstingen. Det skulle onkligt också innebära att landstingen skulle bli ett överorgan, en överkommun om man så vill, över primärkommunerna, och det kan vi inte acceptera. De tankegångar som de borgerliga har om att landstingen skulle anta länsplanen skulle också innebära att landstingen byggde upp ett länsplaneringsorgan vid sidan av länsstyrelserna. Det vore ett slöseri utan like, vilket inte borde accepteras av de partier som talar om sparsamhet och minskad byråkrati. På socialdemokratiskt håll kan vi inte acceptera en sådan ordning.

När det gäller ortsplanen vill jag påpeka att det är ett av de bästa instrumenten när det gäller att konkretisera den långsiktiga inriktningen av regionalpolitiken. Genom att prioritera insatserna i primära, regionala och kommunala centra, har man möjlighet att styra arbetstillfällena och service på ett sådant sätt att alla länets invånare har någorlunda likvärdiga möjligheter att nå en arbetsmarknad inom rimligt avstånd. Det intresserar mig i hög grad att få veta vilket annat instrument man tänker välja för att uppnå detta, om man nu tar bort ortskriterierna. Skall man förverkliga centrens gamla önskedröm – att servicen och arbetstillfällena kan ligga litet hur som helst utan någon planmässighet, bara de inte hamnar i primära eller regionala centra, även om arbetskraften och investeringarna finns just där och det är där man har de flesta arbetslösa? Jag emotser verkligen med intresse att få veta vilken metod man tänker välja. Enligt vår åsikt bör principerna för ortsplanen och målen för denna ligga fasta, och jag yrkar därför bifall till reservationen 3.

Till slut befolkningsramarna. I fjolårets debatt förde centern ett sorglustigt resonemang om dessa. Under hösten hade riksdagen fattat beslut om att ge ett ändrat innehåll åt de av statsmakterna angivna befolkningsramarna för länen. Den borgerliga majoriteten drev igenom att planeringen för storstads-länen skall inriktas mot den undre delen av ramarna, i skogslänen mot de övre delarna och för övriga län mot mitten av ramarna. Detta var en klar eftergift av de två övriga partierna gentemot centern och dess gamla käpphäst om fasta befolkningstal. Man kompromissade sig fram i denna fråga – liksom i många andra – och resultatet blev därefter.

Vi klargjorde redan i fjol att detta beslut från befolkningssynpunkt är mycket märkligt. För Malmöhus län måste man t. ex. få till stånd en nettoutflytning för att balansera den befolkningstillväxt som sker genom de barn som kommer att födas där. Skogslänen skall planera för en ökning med flera tiotusentals personer. Det blir alltså en folkomflyttning av stora mått, om de borgerliga intentionerna skall uppnås. Och enligt en av bostadsminist-

rarna skall inte heller befolkningen tillåtas att öka i sydvästra Skåne. Men vilka tvångsmetoder hon skall använda för att uppnå detta talar hon faktiskt inte om, inte heller var i det övriga landet människorna skall få sin försörjning, och det är viktigt nog.

I fjol försökte centern krypa undan genom att dels påstå att det i själva verket inte rör sig om någon förändring, dels att man genomfört en stor reform när det gäller ramarna. I år framhärdar utskottet i sitt påstående att det fortfarande gäller ramar och inte fasta befolkningstal. Då kan jag bara konstatera, att det inte "bidde" något av centerns gamla käpphäst om fasta befolkningstal och att man inte nådde ända fram i regionalpolitiken liksom i så många andra frågor. Men för klarhetens skull, med tanke på länsplanerare och andra, vill jag yrka bifall till reservationen 4 liksom till de övriga socialdemokratiska reservationerna.

Jag kan heller inte undgå, herr talman, att litet grand ta upp det som Margaretha af Ugglas var inne på här. Hon undrade hur det skulle ha sett ut om den socialdemokratiska politiken hade fortsatt i vårt land. Ja, den har ju bedrivits så pass länge att människorna har god möjlighet att bedöma de uttryck den tog sig under den socialdemokratiska regeringstiden. Men, Margaretha af Ugglas, det finns väl knappast någon i dag som på allvar anser att det skulle ha blivit sämre – ty sämre än vad det är nu kan det väl knappast bli.

Vad har t. ex. devalveringen betytt för varven, för tekoindustrin, för stålindustrin osv.? Det skulle vara intressant om Margaretha af Ugglas kunde tala om det. Industriförbundet har en mycket dyster prognos beträffande industrisysselsättningen för det kommande året. I den borgerliga kompletteringspropositionen återfinns samma dystra prognoser. Varför är inte bilden ljusare, om nu devalveringen skulle ha spelat den roll som Margaretha af Ugglas m. fl. påstår?

Sedan läste tydligen Margaretha af Ugglas upp moderaternas valprogram för 1979 års val, och jag finner ingen anledning att gå in på detta. Jag kan bara konstatera att moderaterna tydligen också vill låna till folkpensionerna i fortsättningen. Det är ljusa framtidsplaner som svenska folket har att se fram emot.

När det gäller resonemanget om laxfisket i Stockholm och operan i Sorsele kan man kanske slå fast att fru af Ugglas, om hon inte hade så exklusiva vanor, kanske kunde fiska löja eller annan fisk i strömmen. Men vad detta har med regionalpolitik att göra begriper jag faktiskt inte.

Under detta anförande övertog andre vice talmannen ledningen av kammarens förhandlingar.

ARNE FRANSSON (c):

Herr talman! I det nu aktuella betänkandet behandlas propositionen om regional utveckling jämte ett stort antal motioner. De bestämmelser som gällt för det regionalpolitiska stödet föreslås få förlängd giltighet t. o. m. den 30 juni 1979. Detta har ett enhälligt utskott ställt sig bakom.

Regionalpolitikens inriktning framöver kommer riksdagen att få ta ställning till i början av 1979. Sysselsättningsutredningen fick år 1976 tilläggsdirektiv som innebar att man skulle göra en översyn av det regionalpolitiska stödet. Ett intensivt arbete pågår f. n. i utredningen, och avsikten är att så småningom lägga fram ett komplett förslag om hur det regionalpolitiska stödet skall utformas.

Jag för min del vill nu i första hand kommentera de socialdemokratiska reservationerna 5 och 6.

I reservationen 5 tar man upp frågan om lokalisering av förädlingsindustri med anknytning till jord- och skogsbruket. Det finns naturligtvis anledning att understryka den stora betydelse som lokaliseringen av sådan företagsamhet har sett från sysselsättningssynpunkt. Utskottet utgår ifrån att sådana här lokaliseringsfrågor, liksom även andra frågor av liknande art, uppmärksammas i samband med det pågående länsplaneringsarbetet. Nämnas kan också den överenskommelse som finns mellan regeringen och LRF om samråd i lokaliseringspolitiska frågor. Detta innebär att överläggningar äger rum i samband med etableringen av större företag.

När det gäller skogsindustrins framtid, som naturligtvis är en mycket viktig fråga, har ett betydande utredningsarbete pågått genom 1973 års skogsutrednings försorg. Denna utredning är under remissbehandling, och avsikten är att regeringen i början av 1979 skall komma med ett samlat program för den framtida skogsnäringens inriktning. Därför anser utskottet att det i dagens läge inte finns anledning att ta ställning eller göra uttalanden i berörda frågor.

Det finns naturligtvis, herr talman, anledning understryka att det föreligger problem beträffande sysselsättningen inom den träbearbetande industrin. Utskottet utgår ifrån att det kommande regeringsförslaget leder till att linjer för den framtida inriktningen av skogsnäringen slås fast i ett samlat näringspolitiskt program. Därför avstyrker utskottet socialdemokraternas motionsyrkanden.

När det så gäller reservationen 6, angående ändrade villkor för bidrag till kommunala industrilokaler, så behandlades denna fråga här i kammaren för drygt ett år sedan. Utskottsmajoriteten ställde sig då bakom industriministerns förslag till bidragsbestämmelser, som innebar att bidragen till uppförande av kommunala industrilokaler inte skulle låsas fast vid en fix nivå utan prövas från fall till fall. Samma ställningstagande gör utskottet i dag och avvisar därmed den socialdemokratiska framställningen om att bidragsvillkoren skall göras mera likformiga. På socialdemokratiskt håll anser man att villkoren för stödet till kommunala industrihus i princip skall vara desamma som för statliga industricentra. Erfarenheterna visar emellertid att det inte finns någon anledning att ändra nu gällande bestämmelser.

I årets reservation tar socialdemokraterna också upp frågan om att bidragsverksamheten bör administreras av arbetsmarknadsstyrelsen. Utskottet delar inte denna uppfattning. Handläggningen av bidragsärendena förutsätter i varje enskilt fall särskilda överväganden av samhällsekonomisk och regionalpolitisk art. Därför bör regeringen även i fortsättningen vara

beslutsfattare. Denna ordning är f. ö. lika med den som sedan gammalt gäller i de fall då industrilokaler uppförs som kommunalt beredskapsarbete. Någon risk för att det skulle kunna bli ett köpslående mellan olika kommuner föreligger enligt utskottets uppfattning inte om man bibehåller den beslutsordning som nu tillämpas. Därför delar inte utskottet de betänkligheter mot detta som framförs i den socialdemokratiska partimotionen i denna fråga.

Så, herr talman, några ord till Gördis Hörnlund. Det är med viss förvåning man kan konstatera socialdemokraternas tveksamhet när det gäller ökade möjligheter för landstingen att vara aktiva i den regionala planeringen. Det måste väl vara en tillgång att man breddar underlaget och även ger landstingen möjligheter att aktivisera sig när det gäller den framtida utvecklingen av det egna länet. Men det är väl så att man från socialdemokratiskt håll hellre sätter hoppet till en centralstyrning och därmed inte är beredd att föra ned beslutsfattandet på länsnivå.

Gördis Hörnlund var också kritisk till de delegationer som regeringen har tillsatt i vissa län för att de skall kartlägga och komma med förslag till olika sysselsättningskapande åtgärder. Men det kan väl inte vara fel att man ifrån regeringens sida tillsätter dessa delegationer i och med att man då ökar möjligheterna för dem som är verksamma inom länen att engagera sig i de här frågorna. Det är i mycket stor utsträckning kunniga och erfarna människor, de som bäst känner till länets eller kommunens förhållanden, som på det sättet i ökad utsträckning kan bidra till att det förs fram konkreta förslag till åtgärder för att stärka sysselsättningen inom regionen.

Gördis Hörnlund nämnde av naturliga skäl sin egen hemtrakt, med tanke på de bekymmer som där finns. Tekobranschen har haft och har problem, men man får inte glömma bort de åtgärder som regeringen har vidtagit för att medverka till att upprätthålla sysselsättningen inom tekobranschen på en något så när acceptabel nivå. Vi vet också att regeringen har beslutat om att Borås kommun skall tillhöra den grå zonen. Det måste betraktas som positivt och visar att man ifrån regeringens sida på intet sätt har dragit sig undan utan bidragit med de åtgärder som står till buds för att trygga sysselsättningen och skapa nya arbetstillfällen.

Gördis Hörnlund påstod att det hade blivit en sinnesförvirring hos centerpartiet. Det kan jag självklart inte hålla med om. Hon menade att vår ambitionsnivå blivit avsevärt mycket lägre sedan vi kom i regeringsställning. Men tidigare under debatten har man – bl. a. från Torsten Stridsmans sida – redovisat de förslag till olika åtgärder som vårt parti i olika sammanhang har framfört och som vi också fått beaktade i och med att vi kommit i regeringsställning – riksdagen har ställt sig bakom förslagen.

Jag trodde att Gördis Hörnlund och jag var överens om ambitionsnivån – att det gäller att vidta alla de åtgärder som tänkas kan för att skapa arbete åt alla. Det var en enig sysselsättningsutredning som ställde sig bakom det förslaget, och jag hoppas att vi även i fortsättningen skall vara överens om nödvändigheten av att vidta alla de åtgärder som är tänkbara för att uppnå den målsättningen.

Onsdagen den
17 maj 1978

Regional utveckling

Med detta, herr talman, vill jag yrka bifall till arbetsmarknadsutskottets hemställan på samtliga punkter.

GÖRDIS HÖRNLUND (s) kort genmäle:

Herr talman! Arne Fransson säger att vi känner tveksamhet när det gäller landstingen. Nej, vi känner ingen tvekan. Vi anser att man även från landstingens sida aktivt skall vara med när det gäller länsplaneringen, men de skall inte vara några överkommuner – det vill vi inte ha. Vi vill inte ha något delstatssystem, vilket vi tidigare har försökt att förklara. Vi anser att det skall finnas ett centralt ansvar för hela det här landet när det gäller såväl regionalpolitik som näringspolitik, arbetsmarknadspolitik etc. Vi vill inte överlåta det ansvaret på någon annan.

Om länsdelegationerna säger Arne Fransson att de ökar möjligheterna för fler människor att aktivt delta i planeringsarbetet. Jag vill påstå att det finns lika goda möjligheter för detta i länsstyrelserna i dag. Det är praktiskt taget samma personer som sitter i länsstyrelserna och andra länsorgan som i de länsdelegationer som har tillskapats. Jag kan inte förstå att det är någon vits med att man flyttar från stolen i en egenskap och sedan sätter sig på den i en annan och fortsätter med det arbete som man faktiskt har bedrivit långt innan länsdelegationerna tillsattes. Jag vill bara peka på det fina åtgärdsprogram som har framarbetats i Älvsborgs län för Sjuhäradsbygden och som icke har fullföljts av den nya regeringen.

Arne Fransson säger att det har vidtagits en hel del åtgärder för tekoindustrin. Ja, det finns ju generella åtgärder på det här området liksom på alla andra, men företagen faller ändå. Mot bakgrund av de siffror som jag nämnde tycker jag att herr Fransson skulle ha något mer tröstrikt att ge Sjuhäradsbygden och Borås än att bara tala om den grå zonen. Jag var i fjol med om att motionera om att den grå zonen skulle omfatta även Sjuhäradsbygden och Borås, men då ville inte herr Fransson vara med utan jag var tämligen ensam i utskottet. Vad vi nu vill ha är nya jobb, och vi vill också få något lokaliseringsföretag, men de lyser ju med sin frånvaro.

Jag använde inte ordet sinnesförvirring. Riktigt så hård är jag inte, även om man kanske i och för sig ibland skulle kunna ha orsak att använda ett sådant uttryck. Jag talade om sinnesförändring, och det omdömet står jag fortfarande för.

ARNE FRANSSON (c) kort genmäle:

Herr talman! När det gäller landstingens medverkan i planeringen så är det inte på något sätt fråga om att de skulle bli överkommuner. Vi menar, och det framgår också av utskottsbetänkandet, att det är värdefullt att vissa av de centrala uppgifterna när det gäller den regionala planeringen flyttas över på landstingen och inte på statsmaktens förlängda arm, som ju länsstyrelserna är. Vi vet att länsdemokratikommittén utreder frågan, och vi har säkerligen anledning att återkomma till den. Men tydligt är att det finns skilda uppfattningar i denna fråga.

Om länsdelegationerna, som regeringen har tillsatt, säger Gördis Hörnlund

att det i stort sett är samma människor som sitter i länsstyrelserna och länsorganen som också sitter i länsdelegationerna. Det må så vara, och det beror väl i så fall på att landshövdingen har föreslagit samma människor. Det måste emellertid vara en styrka om man kan bredda sammansättningen av en sådan här delegation så att man får med företrädare för arbetsmarknadens parter och för kommuner, som ju onekligen bäst känner till de lokala förhållandena och som har de största förutsättningarna att komma med konkreta förslag. Det är inte alls så att regeringen vill frånhända sig ansvaret genom att tillsätta delegationer, utan det är en nödvändig åtgärd för att klara de speciella sysselsättningsproblem som råder just i dessa regioner. Det nämndes tidigare här i debatten att Norrbottendelegationen har kommit med förslag som förts vidare och som lett till att åtgärder vidtagits för att skapa sysselsättningsmöjligheter. Jag tycker inte, Gördis Hörnlund, att man skall döma ut dessa delegationer på det sätt som socialdemokraterna gör.

GÖRDIS HÖRNLUND (s) kort genmäle:

Herr talman! Om landstingen skall anta länsplanen är det verkligen fråga om överkommuner. Och kommitténs borgerliga majoritet är inne på den tankegången – det har jag gjort mig underrättad om. Om det är statsmakterna som skall stå för resurserna bör man väl låta statsmakternas förlängda arm vara med när det gäller planeringen.

I fråga om länsdelegationen påpekade jag att det i huvudsak rör sig om samma personer. Det har inte funnits någonting, herr Fransson, som förut har hindrat länsstyrelserna att bilda delegationer av olika slag för att göra utredningar m. m. Jag påpekade ju att vi har ett program för t. ex. *Sjuhäradsbygden* men att det inte har blivit förverkligat. Länsstyrelserna kan ha goda kontakter med kommunerna, och de kan vara delaktiga i planeringen – ja, de inte bara kan utan de skall vara delaktiga i den.

Det jag närmast vill understryka när det gäller de länsdelegationer som regeringen och dess talesmän stöder sig på i varje ögonblick som man kommer i kläm är att de inte tillskapat några fler jobb. Det beror på att de inte har några resurser att aktivt få fram jobb. De kan lägga förslag av olika kvalitet. Sedan är det ytterst statsmakterna som måste följa upp förslagen och ge resurser åt t. ex. nya industrier.

ARNE FRANSSON (c) kort genmäle:

Herr talman! Det är riktigt att det är statsmakterna som skall ställa medel till förfogande, men genom en sådan här delegations tillkomst och genom dess sammansättning får man ju en bredare förankring vid bedömningarna. Idériokedomen bör naturligtvis bli större om det ingår representanter med olika bakgrund i en sådan här delegation. De konkreta förslag som delegationerna lägger fram och som är realistiska kommer säkerligen att anammas av statsmakterna. Man kommer säkerligen att vidta åtgärder för att sådana förslag skall kunna genomföras i praktiken.

Slutligen, herr talman, vill jag upprepa vad jag sade tidigare, nämligen att det pågår ett arbete i länsdemokratikommittén omkring dessa frågor. Det är

otvetydigt en tillgång om ett länsparlament får ökade befogenheter och ökade möjligheter till beslutsfattande. Det är ju länsparlamentet som står till svars inför väljarna inom resp. län. Det är också länsparlamentet som bäst känner till de lokala och regionala problemen inom resp. län. Jag tror inte att man skall vara så negativt inställd till en ökad länsdemokrati som man är från socialdemokratiskt håll. Låt oss vänta och se vad länsdemokratikommittén kommer fram till och avvakta dess förslag. När det har remissbehandlats och kommer på riksdagens bord får vi ta en ny debatt i den här frågan.

Andre vice talmannen anmälde att Gördis Hörnlund anhållit att till protokollet få antecknat att hon inte ägde rätt till ytterligare replik.

BENGT FAGERLUND (s):

Herr talman! För ungefär ett år sedan diskuterade vi regionalpolitiken, och då var det 44 inlägg i debatten. Redan nu är vi uppe i över 30, och tydligen hamnar vi någonstans mellan 60 och 70 innan debatten är slut. Det visar att läget i dag är betydligt allvarigare än det var för ett år sedan, och det var långt ifrån bra då. Denna utveckling är resultatet av en borgerlig politik.

Den ende som är nöjd här i kammaren i dag är Torsten Stridsman. Han slår fast att vi, fr. o. m. den tidpunkt då vi fick en borgerlig regering, har fått en decentralistisk inriktning på regionalpolitiken. Det räcker fullständigt för honom. Resultatet bryr han sig inte om, utan han tycker att vinsten med det hela är att vi fått en decentralistisk utveckling. I denna diskussion stiger Arne Fransson upp och talar om länsparlament. Jag trodde faktiskt inte att de farhågor som Birger Nilsson framförde tidigare i dag hade någon grund – att landstingen skall överta planeringen och att det finns risk för att vi skall få ett delstatssystem. Men när Arne Fransson börjar använda beteckningen parlament på landstingen är det väl i förlängningen fråga om att införa delstater i vårt land.

Birger Nilsson slår fast att han var förundrad över herr Åslings sätt att diskutera. Nu är inte industriministern här, men jag vill understryka det uttalandet. Industriministern säger att vi socialdemokrater framför primitiva åsikter. Han säger att vi bedriver agitation mot de små företagen, att vi misstänkliggör företagare o. d. och att hela den socialdemokratiska diskussionen är emot företagsamheten i det här landet. Jag skall återkomma till detta, men jag tycker att det är anmärkningsvärt att en minister står och slungar ut sådana anklagelser utan att på något sätt exemplifiera vad vi har gjort och hur företagsamheten har utvecklats under de 44 år då socialdemokraterna var i regeringsställning.

Jag skall, herr talman, efter Birger Nilsson och Gördis Hörnlund, som har motiverat de socialdemokratiska ståndpunkterna i stort, endast uppehålla mig litet vid reservationen 5, som Arne Fransson redan har varit inne på. Bakgrunden till reservationen är väckta motioner, dels partimotionen, dels den motion som jag och några kamrater i kammaren har väckt.

Utskottsmajoriteten hänvisar till att regeringen räknar med att lägga fram en proposition till hösten i anledning av skogspolitiska utredningens förslag.

Då skall en samlad plan för skogsnäringen presenteras, vilket Arne Fransson har tagit upp här. Vi anser därutöver att de synpunkter som vi för fram i vår reservation och motionerna skall läggas till grund för propositionen. Nu hänvisar Arne Fransson till att man skall ha etableringssamråd när det gäller större företag o. d. Men, Arne Fransson, det är inte etablering det gäller i dag, det är nedläggning av företag. Medan vi väntar på propositionen dör företaget, eller som det heter: Medan gräset gror dör kon. Det är precis vad vi upplever i dag. Den frågan har varit uppe här förut, men låt mig ta ett exempel från mitt eget län och min egen kommun. Skogsägarna köpte Klippankoncernen för kort tid sedan och övertog 34 000 hektar skogsmark. I Lessebo samhälle, där koncernen har sitt pappersbruk, finns också ett sågverk som sysselsätter 80 människor. Detta sågverk har varit i gång i hundra år. Nu har man beslutat att lägga ned det. Det beror på att det råder brist på råvara, säger man. Brist på råvara! När sågverket behöver 50 000 m³ och man har en tillväxt på ungefär 150 000 m³ inom Lessebo kommun!

Nej, det är inte det det gäller! Det handlar i stället om att Skogsägarna, som nu äger sågen, anser att det är bättre att satsa på andra orter, och då tar man inte hänsyn till de 80 anställda eller till att sågverket varit i gång i hundra år.

Låt mig ställa några frågor till centerpartiets talare i denna debatt. Jag skulle ha velat ställa dem också till industriminister Åsling, som jag tidigare diskuterat den här saken med. Hur går denna industriplanering ihop med t. ex. Centerns ungdomsförbunds krav på lokalsamhällen? Hur går den ihop med kravet att man skall förädla råvaran på orten? Hur går den ihop med centerpartiets regionalpolitik, där man talar om att sprida sysselsättningstillfällena? Menar man då en sådan spridning att de gamla bruksorterna skall utarmas och nya byggas upp på andra håll? Eller vad menar ni med en levande landsbygd? Ni tror väl inte att den proposition som framlagts om stöd till jordbruk i glesbygder skall rädda den regionalpolitiska balansen här i landet?

Jag har anfört Lessebo som exempel, men jag skulle ha kunnat som exempel ta pappersbruket i Jämtland, som hotas med nedläggning, eller exempel från otaliga andra orter i hela vårt land.

Nils Åsling säger att vi är negativa till att bygga nya kommunala industrilokaler. Jag skulle ha velat fråga Nils Åsling vad han tänker göra med de lokaler som blir tomma. Det är ett ännu större problem. Där finns ju redan folk som nu blir arbetslösa! Det är någonting som vi verkligen behöver diskutera.

Utskottets motivering för att avstyrka motion 809 som gäller Skaraborgs län är att statsrådet, dvs. industriministern, anser att utsikterna för länets arbetsmarknad på längre sikt ter sig gynnsammare än för riket som helhet. Ja, det kan ju bero på vilka ambitioner man har när det gäller landet i övrigt. Men hur kan man tro att de fria marknadskrafterna och de självläkande krafterna skall lösa våra sysselsättningsproblem?

Vi har hela tiden slagit fast sambandet mellan närings-, sysselsättnings- och regionalpolitik. Hur ser då vår situation ut i dag – vilka resultat är det den

borgerliga regeringen uppnått när det gäller att öka industrissysselsättningen, som man utlovade i valet?

Låt mig först anföra några siffror som ligger längre tillbaka i tiden!

Enligt Statistisk årsbok fanns det år 1962 939 925 anställda i tillverkningsindustrin. År 1972, som är det senaste år som redovisats, var antalet 990 635. Det är en ökning med ca 50 000. Då skall man lägga märke till att vi 1972 hade en lågkonjunktur som ofta åberopats av de borgerliga när det gäller arbetslöshetssiffror och liknande.

Denna ökning av industrissysselsättningen skedde under den tid då de borgerliga partierna som trädde på ett snöre kritiserade socialdemokraterna för att föra en företagsfientlig politik. Sedan den borgerliga regeringen tillträdde har industrissysselsättningen på ett och ett halvt år minskat med 93 000 anställda. För andra kvartalet 1978 redovisas 57 000 färre anställda inom industrin än för tredje kvartalet 1977. 1978 års siffra är den lägsta som redovisats under hela 1970-talet. Enligt Industriförbundets konjunkturbarometer kommer ytterligare 40 000 jobb att försvinna inom industrin.

Vad är det för industrifientlig politik de borgerliga i det här landet för? Ni har på två år lyckats minska industrissysselsättningen med nära 150 000 arbetstillfällen. Och sedan tror ni att vi skall kunna bedriva en regionalpolitik i det här landet!

Till detta kommer att även bygnadsverksamheten uppvisar bottensiffror. Ledaren i dagens nummer av Dagens Nyheter börjar på följande sätt:

”Det finns, bildligt talat, två långa köer i storstäderna. I den ena kön står bostadslösa som söker egen bostad. I den andra står arbetslösa bygnadsarbetare som söker jobb. Båda köerna måste se på den andra kön med förvåning.”

Detta är en planering som påminner om en historia som jag läste som mycket ung. Den handlade om en liten flicka som stod ute i kylan utan några skor på fötterna. En som gick förbi henne frågade:

- Varför har du inga skor?
- Nej, min pappa är arbetslös, så han har inte råd att köpa några skor.
- Jaså, vad jobbar han med?
- Han är skoarbetare.
- Varför är han arbetslös?
- Jo, därför att han gjort för många skor.

Det är denna brist på planering inom hela den borgerliga politiken i dag som skapar dessa oerhörda svårigheter med arbetslöshet o. d. Här stiger alla borgerliga talare upp och säger att devalveringen klarat hela sysselsättningspolitiken. Detta har Birger Nilsson redan bemött.

För att vi skall få fart på industrin måste köpkraften inom landet upprätthållas. Med den sänkta levnadsstandard och därmed minskade möjligheter att köpa varor som industrijobbarna fått vidkännas kan vi inte upprätthålla den inhemska köpkraften. Visst är vi beroende av utlandsmarknaden, men vi är också beroende av den inhemska marknaden. Typiskt är att glasindustrin i dag klarar sig hyggligt på utlandsmarknaden, medan den inhemska marknaden viker och ger problem med sysselsättningen.

Närings- och sysselsättningspolitikens samband med möjligheten att bedriva en regionalpolitik är självklart. Detta har vi slagit fast i bl. a. motioner och reservationer. Men det enda som hänt är att vi nu fått en ny inriktning på regionalpolitiken, en mer decentralistisk inriktning. Därmed skulle allt vara bra. Resultaten betyder ingenting!

Med detta, herr talman, yrkar jag bifall till de socialdemokratiska reservationerna.

ARNE FRANSSON (c) kort genmäle:

Herr talman! Jag tror att Bengt Fagerlund och jag är överens om att man i dag har stora problem inom skogsnäringen. Om det vittnar bl. a. det beslut som riksdagen tidigare har fattat om ett lån till Uddeholm. Vi vet också att det nu ligger ett förslag på riksdagens bord om ett lån till NCB. Det innebär att statsmakterna har ansett det vara nödvändigt och riktigt att man hjälper skogsföretagen att upprätthålla sysselsättningen i avvaktan på att dessa kan finna avsättning för de produkter som i dag ligger i lager.

Jag tror att vi kan vara förvissade om att det förslag som regeringen i början av nästa år kommer att lägga fram i fråga om den framtida inriktningen av skogsnäringen kommer att leda till en plan för utvecklingen framöver.

Vi vet att det i dag på vissa platser är ont om råvara. Bengt Fagerlund nämnde exemplet från Lessebo kommun och Södra skogsägarnas planerade nedläggning av sågverket där. Det är naturligtvis tråkigt att sådana här nedläggningar aktualiseras, det är jag den förste att understryka. Men Skogsägarna har väl ansett det nödvändigt att vidta åtgärder med tanke på den ekonomiska situation som de befinner sig i och den bristande tillgången på råvara. Jag hoppas emellertid att Skogsägarna är beredda att medverka till att skapa ersättningsindustrier vid den tidpunkt då nämnda sågverk skall läggas ned.

Bengt Fagerlund sade att regeringen bedriver en fientlig industripolitik med tanke på utvecklingen och den minskade sysselsättningen. Men man får i sammanhanget inte glömma bort den mycket långtgående lågkonjunkturen, de nödvändiga strukturrationaliseringarna och avsättningsproblemen. Jag tror det är viktigt att ta med detta i bilden. Vi har tappat marknadsandelar på exportsidan. Genom småföretagarpropositionen i höstas kom ju regeringen med en hel del förslag till åtgärder för att förbättra situationen för de mindre och medelstora företagen.

BENGT FAGERLUND (s) kort genmäle:

Herr talman! Arne Fransson håller med mig om att det är tråkigt med företagsnedläggelser och att det uppstår svårigheter. Det är svårigheter som också drabbar Södra skogsägarna. Men det är inte det vi skall diskutera här. Vilka regionalpolitiska medel vill Arne Fransson sätta in för att lösa problemen på de gamla bruksorterna? Det är ju det frågan gäller och det är den som vi måste diskutera. Hjälper det med att decentralisera? Jag måste erkänna att jag aldrig fått veta, trots att jag frågat många gånger, vilken innebörd man lägger i det ordet. Det hjälper väl inte bara med en

decentraliserad regionalpolitik om folk blir arbetslösa på olika orter.

Arne Fransson talar om Uddeholm och NCB. Själv glömde jag att ta upp frågan om arbetsgivaravgiften, som Margaretha af Ugglas berörde i samband med att hon kritiserade den solidariska lönepolitiken. Låt mig säga följande om arbetsgivaravgiften som ett medel i regionalpolitiken. Det kostar 4 miljarder kronor att minska arbetsgivaravgiften med 2 %, och enligt kompletteringspropositionen räddar man därmed 5 000 jobb. Det gör 800 000 kr. för varje räddat jobb. Ni som talar om sysselsättning och 400 000 nya jobb skall då veta att det kostar 320 miljarder kronor att klara dessa jobb. Varifrån skall ni ta dessa pengar? Vad har ni att komma med i stället för dessa lösa ord om att det är tråkigt med företagsnedläggelser och att det gäller att föra en decentraliserad regionalpolitik?

ARNE FRANSSON (c) kort genmäle:

Herr talman! Bengt Fagerlund efterlyste vilka regionalpolitiska medel som jag kunde tänka mig för att komma till rätta med problemen på bruksorterna. Vi har ju ett regionalpolitiskt stöd i detta land sedan några år tillbaka. Jag utgår ifrån att man, när tilläggsdirektiven till sysselsättningsutredningen gavs 1976, gjorde bedömningen att det fanns anledning att göra en översyn av de bidragsnormer som hade gällt. Det är också det arbetet som f. n. pågår i sysselsättningsutredningen. Avsikten är att det omedelbart efter sommaren skall lämnas ett delbetänkande, där sysselsättningsutredningen mycket ingående kommer att ha prövat och analyserat vilka medel som är nödvändiga för att skapa förutsättningar för en ökad regional balans i detta land.

Samråd i samband med nylokalisering av företag är naturligtvis en åtgärd, men om man inte kommer till rätta med problemen på det sättet så är jag för egen del inte främmande för att man vid sådana tillfällen får tillgripa hårdare styrmedel för att nå den effekt som man eftersträvar. Det är inte bara fråga om att föra en decentralistisk regionalpolitik, utan det gäller säkerligen också att ställa betydligt ökade medel till förfogande. Det kan man göra, om man bedriver en expansiv näringspolitik som skapar ökade sysselsättningsmöjligheter och kan finna avsättning för varorna, inte minst då på utlandsmarknaden.

I slutet av sin replik tog Bengt Fagerlund upp kostnaderna för att skapa arbete åt alla, och han angrep vår ambition att skapa 400 000 nya arbetstillfällen. Jag sade tidigare i en replik till Gördis Hörnlund att jag trodde att vi fortfarande var överens om målsättningen att skapa arbete åt alla. I varje fall är man överens om det inom den nu sittande sysselsättningsutredningen, och jag hoppas att Bengt Fagerlund också är beredd att ställa sig bakom den målsättningen.

BENGT FAGERLUND (s) kort genmäle:

Herr talman! Målsättningen att skapa arbete åt alla har jag varit med om att diskutera i ungefär 30 år, och det är socialdemokratin och arbetarrörelsen som har drivit rätten till arbete som en av de största frågorna. Men vad är det vi har angripit centern för? Jo, det är t. ex. för sådana saker som när Nils Åsling sade att 266 000 nya jobb skulle skapas inom industrin till i början av 1980-talet. Nu ligger vi 150 000 back. Det innebär att 400 000 nya jobb skall skapas bara inom industrin! Det är de löst utslungade löftena som vi ständigt har kritiserat. Målsättningen är vi fullständigt överens om.

Sedan noterar jag verkligen med glädje att Arne Fransson är redo att införa lagstiftning för att få en effektiv etableringskontroll, om samråd inte ger resultat. Detta har vi haft med i våra reservationer, men då har Arne Fransson röstat emot hela tiden.

Det är riktigt som Arne Fransson säger – och det är detta jag har byggt hela mitt inledningsanförande på – att för att vi skall kunna driva en regionalpolitik måste vi ha en expansiv näringspolitik. Vi kan säkert finjustera medlen i regionalpolitiken – vi kanske behöver ändra områdesgränser och föra in nya moment – men vi klarar aldrig uppgiften om vi inte får en nyetablering till stånd, och nyetableringen har fullständigt upphört.

Jag har inte nämnt någonting om att man räknar med att konkursernas antal under 1978 kommer att slå alla rekord. Företag ramlar. Att företag går i konkurs är något som ni tidigare har kritiserat socialdemokratin för, men nu är ni själva i regeringsställning, och ni har skapat problem som är större än de någonsin varit sedan 1932. Det är ni som har ansvaret för den ekonomiska politik som har skapat problem också för regionalpolitiken.

Andre vice talmannen anmälde att Arne Fransson anhållit att till protokollet få antecknat att han inte ägde rätt till ytterligare replik.

STEN SVENSSON (m):

Herr talman! Den regionalpolitiska planeringen, vars tyngdpunkt utgörs av den s. k. länsplaneringen, har till syfte att medverka till att de av riksdagen fastställda målen – att alla människor skall ha tillgång till arbete, service och god miljö – kan nås. I begreppet regional samhällsplanering ligger sålunda den inriktning som regionala och lokala organ söker åstadkomma för att få en tillfredsställande utveckling på samhällets olika områden.

Margaretha af Ugglas har i ett tidigare anförande redovisat den moderata synen på de principiella frågorna och på de övergripande frågor som vi nu diskuterar. Jag kan i det avseendet här inskränka mig till att helt instämma i vad hon har anfört. Hon gjorde denna redovisning i anslutning till kommentarer beträffande socialdemokraternas reservation nr 1. Jag skall i det följande närmare kommentera reservationerna 2, 3 och 4.

För att kunna nå de angivna målen bör man åstadkomma önskvärd samordning. Man måste ha gemensamma grundläggande riktlinjer för den regionala utvecklingen. Detta behov föranledde riksdagen att 1972 tillskapa nya planeringsinstrument – för att på ett rationellt sätt fördela tillkommande

resurser och för att skapa konkurrenskraftiga arbetsmarknader. Dessa planeringsinstrument förekommer dels i form av en ortspan, dels som planeringsnivåer i form av befolkningsramar.

Moderata samlingspartiet anslöt sig till denna planering men underströk mycket starkt att systemet med ortspan och befolkningsramar endast får ses som en inriktning och en linje för framtida handlande av både samhälle och näringsliv – men inte som ett en gång för alla givet och orubbligt mönster.

Såvitt man hittills har kunnat följa upp länsplaneringsarbetet förefaller dessa planeringsinstrument ha blivit användbara. Balansen inom länen har, som utskottets ordförande påpekade i sitt inledningsanförande, blivit bättre, och vi kan konstatera ett mera balanserat förhållande mellan glesbygdslän och storstadslän. Den omfattande statistiken med bl. a. lägesbestämda uppgifter om olika sakförhållanden är till god vägledning för såväl den offentliga som den enskilda sektorns planering.

Systemet med befolkningsramar har inneburit att statsmakterna dragit upp riktlinjer för hur många invånare de olika länen kan beräknas få under en viss tidsperiod. Uppdelningen av länens befolkningsramar på kommuner avser i första hand år 1985. Planeringen uttrycks genom gränsvärden med ett lägsta och ett högsta beräknat tal.

Självfallet kan man inte genom politiska beslut i ett demokratiskt land som Sverige bestämma hur många människor som vid en viss tid skall bo i ett visst län. Man kan inte ens bestämma minimi- eller maximital. Jag vill här ge ett svar som Birger Nilsson efterlyste i sitt inledningsanförande. Befolkningsramarna kan ha ett visst värde om man endast ser dem som en arbetsinriktning, både för staten centralt och för de regionala myndigheterna, när det gäller olika former av planeringsverksamhet.

På motsvarande sätt bör man värdera systemet med ortspan. Att riksdagen för ett antal år sedan fattat beslut om att vissa orter skall klassas som primära centra, andra som regionala centra, andra åter som kommuncentra och ytterligare andra som kommunaldelscentra, får inte innebära att den här indelningen en gång för alla ligger fast.

Service på olika orter måste självfallet växla. Alla orter i ett län kan inte ha samma servicenivå. Olika intressen finns givetvis i fråga om vilken service som skall förläggas inom ett län, och det bör finnas angivet i någon form av planering hur den servicen skall fördelas.

Samtidigt finns det betydande risker för att orter, som inte får den indelningsgrad de anser vara önskvärd, känner sig åsidosatta i sammanhanget.

Det får inte vara så att statliga, kommunala eller enskilda insatser, när det t. ex. gäller företagsamhet, begränsas till orter som är klassade som primära centra. Den formella indelningen får inte överbetonas, och samtidigt måste det ges utrymme för förändringar av denna formella indelning när så är påkallat, inte minst när t. ex. en kommun kan visa att förutsättningarna har ändrats.

Det är inte ortspanen och befolkningsramarna som sådana som för

utvecklingen närmare de regionalpolitiska målen. *Det är de konkreta åtgärderna som är avgörande.* Planeringsinstrumenten måste präglas av flexibilitet och möjliggöra en anpassning till den utveckling som pågår. Ett uttryck för en sådan anpassning är, som Torsten Stridsman redan påpekat, riksdagens beslut i december 1976. Då uttalade riksdagen att nuvarande planeringssystem skall utvärderas och att nya alternativa system skall prövas. Vidare innebär beslutet att länsstyrelserna skall göra en fortlöpande uppföljning och utvärdering av länsplaneringen.

Länsstyrelsernas redovisning och förslag kommer att redovisas i den regionalpolitiska proposition som kan väntas våren 1979. Vi hörde för en stund sedan industriministern bekräfta att en sådan proposition skall komma. Avsikten är att regeringen då skall ta ställning till länsstyrelsernas förslag, samtidigt som man tar ställning till sysselsättningsutredningens delbetänkande beträffande den framtida regionalpolitiken.

Reservanterna har markerat sin ovilja mot de förändringar som nu kan väntas med anledning av den pågående översynen. Man anför att principerna för planen och målen för densamma bör ligga fast. Utskottet kan inte dela detta statiska betraktelsesätt. Avsikten är att man under det pågående utvärderingsarbetet skall pröva möjligheten att ytterligare förbättra planeringsmetoderna. Därvid bör särskild hänsyn tas till glesbygdens problem. Tillgängliga resurser får inte fördelas så att utvecklingen i mindre och medelstora orter hämmas. När servicefunktioner planeras skall lösningar väljas som åstadkommer en rimlig decentralisering.

Utskottets synsätt i dessa frågor är direkt förknippade med de uttalanden som utskottet gjorde i samband med behandlingen i december 1976, varvid uttalades att regionalpolitiken skall ges en mera decentralistisk inriktning och vara mera åtgärdsinriktad. Mot denna bakgrund bör ortsplanens framtida roll övervägas på sätt som riksdagen redan uttalat sig för.

I en följande reservation riktar socialdemokraterna kritik mot det gällande riksdagsbeslutet beträffande befolkningsramarna. Man hävdar att de angivna preciseringarna skulle innebära att man infört fasta befolkningstal i den regionalpolitiska planeringen. Så är inte fallet. Utskottet markerar därför på nytt i det nu föreliggande betänkandet att ramarna gäller i sin helhet för samtliga län. Anvisningarna, som ligger till grund för planeringen, innebär inte att systemet med befolkningsramar har övergivits. Beslutet innebär den eftersträlvade flexibiliteten, som jag nyss var inne på, inte en låsning av det slag som reservanterna påstår. Jag kan alltså här instämma i vad Torsten Stridsman redan har anfört.

Mot bakgrund av vad jag inledningsvis har framhållit vill jag understryka att man med en viss åtgärd inte kan förutsäga en bestämd befolkningsökning, än mindre öka befolkningen till en viss nivå. Möjligen kan man sammankoppla en konkret åtgärd med ett visst antal nya sysselsättningstillfällen. Det är en lång rad olika faktorer som totalt påverkar utvecklingen i samhället – inte enbart de regionalpolitiska åtgärderna. Befolkningsramarna kan vara lämpliga att ha som riktmärken för handlandet. Om inte annat kan de förhindra att länen var för sig planerar för en helt orealistisk befolkningsut-

veckling. Men det är, som jag nyss påpekat, *de vidtagna åtgärderna* som blir avgörande för utvecklingen.

För att nå de uppställda målen för regionalpolitiken erfordras en planering som kan upplevas som effektiv och adekvat för de människor som direkt är berörda av de åtgärder som planeringen syftar till. En av regionalpolitikens stora svårigheter är att förankra planeringssystemen hos den breda folkopinionen. Mig förefaller det som om många människor betraktar planeringssystemen för sysselsättnings- och regionalpolitiken som alltför akademiska och svårgripbara.

Även i detta sammanhang är det förutnämnda principbeslutet, i december 1976, om en mer åtgärdsriktad och decentralistisk inriktning av regionalpolitiken av mycket stor betydelse. På sikt innebär detta att tyngdpunkten för beslutsfattandet i regionalpolitiska frågor – vilka i första hand påverkar lokala och regionala förhållanden – kommer att förskjutas i riktning mot läns- och kommunnivåerna. Jämsides med en vidgad länsdemokrati innebär denna utvecklingsprocess att de regionalpolitiska besluten kommer att föras närmare de människor som är direkt berörda av besluten.

Det bör därför i första hand ankomma på lokala och regionala organ att pröva frågan om insatser av de slag som nu tas upp i de många motioner som behandlas i det föreliggande betänkandet. Redan nu finns möjlighet att redovisa sådana förslag inom ramen för det fortlöpande länsplaneringsarbetet. Dessa möjligheter har vidgats ytterligare genom den uppföljning och utvärdering som riksdagen beslöt i december 1976 och som industriministern för en stund sedan också erinrade om.

Utskottet framhåller ånyo att centrala uppgifter beträffande den regionala planeringen, exempelvis ortssystemets utformning, borde överföras på landstingen. Mot detta uttalande protesterar de socialdemokratiska reservanterna. Socialdemokraterna kan inte acceptera en mer aktiv roll för landstingen och de ställningstaganden som ligger bakom sådana ambitioner. De vill inte att ansvaret för den regionala planeringen skall flyttas från den statliga länsstyrelsemyndigheten till de folkvalda landstingen.

Enligt utskottets mening skall staten endast ge ramen för själva verksamheten. Det övergripande ansvaret för sysselsättnings- och regionalpolitiken, som Eva Winther redan talat om, skall självfallet ligga kvar på staten, som fördelar resurser mellan regionerna och även utformar direktiv för användandet i stora drag. Men den praktiska verksamheten skall i ökad utsträckning åstadkommas av landstings- och primärkommunala organ, enskilda företag och individer, vilket ger åt dem ett större mått av valfrihet och oberoende.

Med tiden innebär detta – i takt med länsdemokratins förverkligande som ett decentraliserat planeringssystem – att de folkvalda landstingen får rätt att formulera målen för regionernas utveckling och att de på denna grund kan precisera länsmedborgarnas samlade krav inför statsmakterna. Då kommer att på statens bord läggas ett program som är väl förankrat hos de medborgare som är direkt berörda, och för planernas fullföljande kan medborgarna dessutom utkräva ett direkt politiskt ansvar i och med landstingsmannavalet.

Talet om en överkommun, som Gördis Hörnlund var inne på och som jag uppfattade att Bengt Fagerlund anslöt sig till, är inte enbart en överdrift utan en direkt felaktig beskrivning av våra förslag i de här sammanhangen.

Utskottet framhåller i sitt betänkande att de frågor som nu tagits upp kommer att behandlas i den proposition som aviserats till våren 1979. Då kommer också resultatet av en översyn av formerna för det regionalpolitiska stödet att redovisas. Denna översyn pågår just nu inom sysselsättningsutredningen. Utredningens delbetänkande om regionalpolitiken men också dess slutbetänkande kommer – bl. a. genom utredningens analyser – förhoppningsvis att innebära att vi får ett brett underlag för en mer långtgående och allsidig debatt, varvid regionalpolitikens roll i förhållande till närings- och sysselsättningspolitiken kan belysas. Som industriministern mycket riktigt påpekade måste vi sätta in regionalpolitiken i sitt stora sammanhang. Regionalpolitiken får inte bli en företeelse vid sidan av den samlade samhällsplaneringen, utan måste samordnas med och integreras i denna.

I dag vill jag begränsa mina allmänna synpunkter i dessa hänseenden till att understryka vikten av en generell verkande ekonomisk politik. En allmän sysselsättningsskapande politik är enligt min mening en grundläggande förutsättning för att samhället skall kunna åstadkomma en framgångsrik regionalpolitik med bevarande av en socialt styrd marknadsekonomi.

Herr talman! Som jag nyss påpekade får vi tillfälle att återkomma till dessa frågor när de angivna utredningsresultaten föreligger och propositionen om den framtida regionalpolitiken har lagts. Jag ber med hänvisning till det anförda och till vad utskottet i övrigt har redovisat i sitt omfattande betänkande att få yrka bifall till utskottets hemställan på samtliga punkter.

BIRGER NILSSON (s) kort genmäle:

Herr talman! Jag vill säga några ord om det resonemang som Sten Svensson förde beträffande befolkningsramarna. Han sade att det inom dessa måste finnas ett utrymme för förändringar. Ett sådant har vi skapat i olika intervaller genom ett högre och ett lägre värde inom ramarna, och vad Sten Svensson i det avseendet sade är alldeles riktigt.

Men Sten Svensson sade vidare att man inom den borgerliga utskottsmajoriteten har den uppfattningen att ramarna skall gälla i sin helhet, och det är ett ganska sensationellt uttalande som omedelbart framkallar frågan: Varför skrev man då på borgerligt håll in de begränsningar som minskar det här utrymmet inom befolkningsramarna? Är man konsekvent på denna punkt, bör man faktiskt mot bakgrund av Sten Svenssons resonemang rösta på den socialdemokratiska reservationen 4. Då skulle vi få bort de här begränsningarna, och då blir det som Sten Svensson anser att det bör vara, nämligen att ramarna kommer att gälla i sin helhet.

Onsdagen den
17 maj 1978

Regional utveckling

STEN SVENSSON (m) kort genmäle:

Herr talman! Jag vill påminna Birger Nilsson om att vi har godtagit de föreslagna ramarna med de markeringar som gjorts, och det skedde i samband med beslutet i december 1976. Men vi har sagt att det gäller under förutsättning att man vid planeringen i första hand inriktar sig på de undre delarna av ramarna.

När det gäller Stockholm innebär detta ett instämmande i vad som då kom till uttryck i Stockholms läns landstingsplan.

Vi talar alltså fortfarande om ramar och en inriktning i första hand – naturligtvis finns det, Birger Nilsson, en inriktning i andra och tredje hand osv. Det är alltså fråga om en markering av hur man i första hand skall inrikta planeringen.

BIRGER NILSSON (s) kort genmäle:

Herr talman! Men då måste de praktiska konsekvenserna bli de som vi nämner i vår reservation. Hela utrymmet står inte till förfogande, utan man måste planera efter mittvärdet, de undre eller de övre delarna av befolkningsramarna. Av skrivningen tycker jag man kan utläsa att den borgerliga utskottsmajoriteten infört något som kan kallas för fasta befolkningstal.

STEN SVENSSON (m) kort genmäle:

Herr talman! Så är inte fallet, Birger Nilsson. Det är alltså fråga om markering för en planering i första hand. Ramarna gäller i sin helhet i fråga om de övergripande bestämmelserna för hanteringen av det här planeringsinstrumentet.

Sedan vill jag än en gång påpeka för Birger Nilsson att det är de faktiska åtgärderna som är avgörande. Vi skall akta oss för att betona betydelsen av själva planeringsinstrumentet som sådant. Det borde ha framgått att det var detta jag åsyftade i mitt anförande.

Andre vice talmannen anmälde att Birger Nilsson anhållit att till protokollet få antecknat att han inte ägde rätt till ytterligare replik.

FRIDA BERGLUND (s):

Herr talman! Jag vill börja med att instämma i det som mina partikamrater sagt, och jag vill ytterligare understryka behovet av en expanderande ekonomi för att vi skall kunna klara full sysselsättning och regional balans.

I utskottsbetänkandet står bl. a. följande: "Den omständigheten att de nordliga länens andel av lokaliseringstödet minskat är inte ett uttryck för lägre ambitioner än tidigare när det gäller industrisatsningar i allmänna stödområdet." Man kan diskutera vilka ambitioner den borgerliga regeringen har haft, men man måste ändå konstatera att den lyckats sprida ut lokaliseringstödet utanför stödområdet, vilket framgår av tabellen på s. 24 i betänkandet.

Torsten Stridsman har här stått och prisat den nya regionalpolitiken.

Resultaten kan avläsas exempelvis i Norrbotten, där under ett år arbetslösheten ökade med 20 % och beredskapsarbetarna och arbetsmarknadsutbildningen med 40 %. Detta är marssiffror. Eftersom den nya regionalpolitiken verkar snabbt kan ökningarna vara betydligt större i dag.

I propositionen 1976/77:95 beredde industriministern Nils G. Åsling riksdagen tillfälle att ta del av industriministerns ambitioner. Han framhöll där bl. a.: "I avvaktan på utredningens förslag" – här syftade han på sysselsättningsutredningen – "bör möjligheterna ökas att lämna lokaliseringsstöd på orter utanför stödområdet med särskilt svårlösta sysselsättningsproblem. Jag avser därför att tillämpa en ordning, som innebär att regeringen efter framställning av länsstyrelse kan förordna att kommun utanför stödområdet och gränsområdet till detta för viss tid skall ingå i den grå zonen. En sådan ordning bör underlätta länsstyrelsernas strävanden att påverka lokaliseringen av industriinvesteringar till förmån för aktuell ort. Vidare underlättas företagets planering genom att det i förväg blir känt i vilka kommuner utanför stödområdet och gränsområdet till detta som lokaliseringsstöd kan lämnas."

Herr talman! Detta långa citat har jag anfört för att erinra om att det är en medveten förslappning av regionalpolitiken. I rapporten Att forma regional framtid, från expertgruppen för regional utredningsverksamhet, ERU, behandlar 13 forskare regionala problem. Professor Erik Bylund från Umeå universitet framhåller bl. a. att en regionalpolitik med preciserade mål inte kan omspanna hela landet – då är det inte längre fråga om regionalpolitik utan om allmän stödverksamhet.

Låt mig citera professor Bylund: "Den alltmer generösa styrningen av lokaliseringsstödet över landet underminerar möjligheterna att lyckas med uppgiften att ändra den regionala balansen." Det finns anledning att fråga sig: Vart bär den decentraliserande regionalpolitiken hän?

Arbetsmarknadsutskottets betänkande nr 23 dokumenterar den borgerliga regeringens misslyckande när det gäller att trygga sysselsättningen och skapa regional balans. De många motioner som tar upp problemen i olika delar av landet är ett uttryck för den oro och ångest som många människor känner inför framtiden i det borgerligt styrda Sverige.

Utskottsmajoriteten har i sin beskrivning av regionalpolitikens inriktning och förutsättningar beskrivit läget fram t. o. m. 1976 men har inte nämnt den drastiska förändring som skedde exempelvis i Norrbotten vid årsskiftet 1976-1977.

Den gynnsamma utvecklingen under 1970-talets första hälft i vårt län berodde främst på att betydande investeringar genomfördes inom industrin. Frisläppningen av investeringsfonderna och lokaliseringsstödet med fraktstöd gjorde att drygt 5 000 nya arbetstillfällen kom till länet t. o. m. 1976 års utgång. I Luleå har en teknisk högskola byggts upp med ungefär 500 anställda. NJA genomförde i början av 1971 olika investeringsprogram. Även LKAB gjorde investeringar. Insatser som förläggningen av fredsförbundet till Arvidsjaur och införandet av ett speciellt stöd till jordbruket i norra Sverige liksom åtgärder till stöd för skogsvård och för service till glesbygden

Onsdagen den
17 maj 1978

Regional utveckling

medverkade till att det blev en positiv utveckling. Även verkstadsindustrin påverkades av denna positiva utveckling och likaså servicesektorn.

Representanter för den borgerliga regeringen åker omkring i landet och påstår, att den socialdemokratiska regeringen hade samlat "alla äggen i en enda korg", Stålverk 80. Detta påstående är felaktigt. Det var många samverkande faktorer som gjorde att man kunde hejda utflyttningen från länet och att sysselsättningsfrekvensen ökade.

Sysselsättningsutvecklingen i Norrbotten ökade under åren 1970 och 1975. Andelen förvärvsarbetande var lägre än genomsnittet för riket i dess helhet. Det kan vara angeläget att påminna om att när vi i december 1976 diskuterade regionalpolitiken anförde den borgerliga utskottsmajoriteten att lokaliseringsstöd hade gått till orter, som inte varit i behov av det, underförstått Luleå. I år skriver man: Det minskade stödet är inte uttryck för lägre ambitioner.

Var det inte ambitioner det var fråga om 1976?

Eva Winther har i dag redogjort för sysselsättningsläget i vårt län 1976. Hur kan hon då försvara den inställning man hade i december 1976?

Torsten Stridsman, som var utskottets talesman den 13 maj 1977, sade:

"Den nya regeringens planeringsinriktning är mer offensiv än den tidigare regeringens när det gäller att åstadkomma arbete på de orter där sysselsättningsituationen är som svårast."

Torsten Stridsman, när kommer den offensiva planeringsinriktningen att ge resultat i Norrbotten? Vilka åtgärder tänker den borgerliga regeringen vidta? Det är angeläget att få svaren så snabbt som möjligt. Det är bråttom, mycket bråttom. Vi har 17 arbetslösa på varje ledig plats, totalt över 8 500 arbetslösa, drygt 11 000 i AMU- och beredskapsarbeten, svårast drabbade är ungdomar, byggnadsarbetare och kvinnor. Vi har fått en utflyttning från länet. Det är att märka att mellan 1973 och 1976 företogs 60-65 % av flyttningarna inom länet. Från årsskiftet 1976-1977 har till följd av det förändrade arbetsmarknadsläget flyttningsströmmarna ändrat riktning. 60-65 % av samtliga förmedlade hänvisas till orter utanför Norrbotten. Bland de 1 900 personer som under 1977 lämnade länet av arbetsmarknadsskäl har ungefär hälften fått anställning i Stockholm.

En del borgerliga ledamöter hänger sig åt verklighetsflykt och talar om 1960-talets socialdemokratiska utflyttningspolitik. En viss aggressivitet kom också fram vid utskottsbehandlingen av regionalpolitiken. Nu är det hög tid att ni försöker se vad som händer omkring er. Ni har den politiska makten. Grip tag i dagens arbetslöshetsproblem och lös dagens sysselsättningsfrågor!

Centerpartiet i all synnerhet har varit starkt fixerat vid befolkningsramar och befolkningstal. Den borgerliga utskottsmajoritetens beslut innebar beträffande befolkningsramarna att Norrbotten skulle öka sin befolkning med 25 000 till 1985. Det känns i dag angeläget för mig att poängtera att behovet av sysselsättning i Norrbottens län handlar mer om nödvändigheten av utkomstmöjligheter, ekonomisk och social trygghet för länets invånare, än att nå en viss befolkningsutveckling. I dag är ungefär 20 % av länets

befolkning utanför den ordinarie arbetsmarknaden, och situationen hotar att förvärras.

Det är mot den bakgrunden vi får se den enhälliga skrivelsen från länsstyrelsen i Norrbotten om att man vill ha ändrade planeringsnivåer, eftersom man inte kan uppfylla statsmakternas beslut.

Herr talman! Jag skall sedan gå över till att något beröra motionen 608, som är väckt av socialdemokrater i Norrbotten. Det gäller stöd till upprustning och uppförande av fritidsstugor i inre stödområdet. I inlandskommunernas glesbygder finns många familjer som är undersysselsatta och som har en osäker utkomst. Glesbygdsutredningen framhöll på sin tid att sysselsättningsproblemen i glesbygdsområdena i stor utsträckning torde få lösas genom kombination av sysselsättningar för den enskilde och hans familj. Det är i regel mycket svårt att finna lämpliga sysselsättningsobjekt. Glesbygdsdelegationen har aktualiserat stöd till uthyrningsstugor, och det har vi också framfört i vår motion. Sedan motionen väcktes har jordbruksministern lagt fram en proposition som i stora delar överensstämmer med motionsyrkandet, men den omfattar endast dem som sysslar med jordbruk och liknande. Jag beklagar att man har gjort den begränsningen och inte godtagit glesbygdsdelegationens förslag, som i princip gällde att alla som bor i inre stödområdet och som är i behov av tillskottssysselsättning för att trygga sin försörjning skulle bli delaktiga av stödet.

Sedan vill jag lämna några kommentarer till motionen 820, som har väckts av oss socialdemokrater från Norrbotten och där vi begärt en speciell arbetsgrupp som skall ta itu med problematiken i Jokkmokks kommun. Kommunen har en bekymmersam situation. Vattenfall har aviserat att man till 1983 skall avveckla sin verksamhet i kommunen. Vattenfalls arbeten inom kommunen har i allt väsentligt burit upp såväl service som övrigt näringsliv, varför verkningarna av en total avveckling av verksamheten framstår som en katastrof för kommunen.

Utskottet hänvisar till Norrbottendelegationen och förutsätter att den löser Jokkmokks problem. Arne Fransson har tidigare talat om Norrbottendelegationen, om behovet av idéer och om behovet av att många får framföra sina idéer. Men vad som är problemet är att det kostar pengar att förverkliga idéerna. Jag skulle vilja ställa en fråga till den borgerliga utskottsmajoriteten: Vilka medel kommer Norrbottendelegationen att få? Kommer den att få de medel som den har begärt, t. ex. ca 43 milj. kr. till jord- och skogsbruksåtgärder?

Utskottet hänvisar också i sin skrivning till att Luleå och Gällivare fått extra skatteutjämningsbidrag. Eva Winther och Torsten Stridsman, som båda känner till de geografiska förhållandena och problemen i kommunerna, kanske vill vara snälla och tala om varför denna hänvisning har lämnats. Hur skall Luleås extra skatteutjämningsbidrag kunna lösa Jokkmokks problem? Vi minns ju att när vi för ett tag sedan diskuterade Luleås problem, så konstaterade vi att redan det skatteutjämningsbidraget var för snålt tilltaget.

Herr talman! Avslutningsvis vill jag framhålla att vårt län befinner sig i en

Regional utveckling

utomordentligt allvarlig situation. Länets tillstånd är ohållbart ur regionalpolitiskt perspektiv, med hög arbetslöshet, ökande utflyttning, stagnerande kapitalbildning och risk för allmänt försämrad levnadsstandard. Norrbottens län är emellertid unikt i Sverige så till vida att statligt ägda företag ansvarar för hela två tredjedelar av industrisysselsättningen. Samhället kan därför självt med sina företag, om medel garanteras, se till att full sysselsättning och regional balans kan uppnås. För detta krävs betydande statliga kapitaltillskott. Norrbottens läns framtid måste byggas på en vidareutveckling av basindustrierna och en aktiv regionalpolitik med selektiva åtgärder.

Herr talman! Det finns en stor oro inför framtiden i Norrbottens län. Ambitionerna må vara aldrig så höga, men frågan är: Hur skall ambitionerna kunna förverkligas i en ekonomi där räntorna på statsskulden tenderar att bli den största posten i budgeten?

Med det anförda yrkar jag bifall till de socialdemokratiska motionerna.

STEN SVENSSON (m) kort genmäle:

Herr talman! Efter att ha lyssnat på Frida Berglund måste jag ställa frågan: Den negativa utveckling som kännetecknar många orter i Sverige i dag och den oro som många människor känner, har inte den fått Frida Berglund att fundera över om inte socialdemokraterna vid något enda tillfälle under sin regeringstid har medverkat till svårigheterna? Den beskrivning som många talare för oppositionspartierna redan har givit i debatten är ju en god sammanfattning av resultatet av en socialdemokratisk förvaltning av blandekonomin under 44 år.

Nu bryts den utvecklingen genom den nya regeringens insatser. Vi har fått en ny inriktning av regionalpolitiken – det är den som vi nu diskuterar. Vi har fått småföretagarpaketet. Vi har fått åtgärder som syftar till sänkning av arbetsgivaravgifter och andra åtgärder för att sänka företagens direkta kostnader, utöver alla de kraftfulla åtgärder som har vidtagits för att klara sysselsättningen.

Nu börjar, herr talman, resultaten att märkas. Har inte Frida Berglund registrerat att vi har fått ett sjunkande underskott i bytesbalansen, att prisutvecklingen och därmed inflationen har dämpats? Regeringen fortsätter, och vi kommer till hösten att få förslag till nya riktlinjer för näringspolitiken. Det är åtgärder som hela landet har glädje av.

EVA WINTHER (fp) kort genmäle:

Herr talman! Jag håller med Frida Berglund om att det är bråttom med att öka jobben i Norrbotten, och jag tycker att det är synd att inte socialdemokraterna har tänkt på det litet tidigare. Tänk om vi nu hade haft ett mer differentierat näringsliv! Tänk om vi nu hade haft en färdig prospekteringsplan över Norrbotten, så att vi hade kunnat sätta i gång andra brytningar och få jobb i stället för dem som försvinner genom att vi måste krympa gruvbrytningen!

Frida Berglund talade för en speciell arbetsgrupp för Jokkmokks kommun som några motionärer hade väckt förslag om. Jag har tidigare i debatten

uppfattat att socialdemokraterna i andra sammanhang inte alls varit intresserade av de här speciella arbetsgrupperna.

Så några ord om Norrbottendelegationen och de förslag till åtgärder som den har framfört. Ett av förslagen är inrättande av en formgivningshögskola i Luleå – det står medtaget i årets budgetproposition att man mycket snabbt skall utreda möjligheterna för att inrätta en sådan. Delegationen har föreslagit att mellanriksvägen Kiruna–Narvik skall börja byggas – den är på gång. Ett annat förslag är intensifierad mineralprospektering – det har givits ett uppdrag där. Delegationen vill också ha ett utbyggt transportstöd – det är någonting som undersöks, och transportstödet utvärderas just nu. Delegationen har också framfört önskemål om en utbyggnad av metallurgiska forskningsstationen i Luleå – det har satsats pengar för detta. Man har vidare begärt prospekteringsinsatser i Jokkmokk och vill ha en plan över vilka industrimineral och fyndigheter som finns i Jokkmokks kommun.

Det har alltid hävdats – och jag tror att det är på samma sätt nu – att finns det idéer, så finns det också möjligheter att få fram pengar. När det gäller Norrbottendelegationen och dess möjligheter att göra någonting i Norrbotten, så har vår landshövding hävdat att man från länets sida aldrig har kunnat göra så mycket för glesbygden i Norrbotten som man kan f. n.

FRIDA BERGLUND (s) kort genmäle:

Herr talman! Till Sten Svensson skulle jag vilja säga att om man hade drivit den socialdemokratiska politiken, så hade vi inte haft en så hög inflation. Vi hade inte haft så stort underskott, utan vi hade haft ett betydligt bättre läge.

Sten Svensson kanske inte har märkt att arbetslösheten dag för dag ökar i t. ex. Norrbotten. Det är ett resultat av den borgerliga politiken i förhållande till det sysselsättningsläge som vi hade i länet när de borgerliga tog över – och det är det som måste vara utgångspunkten. Hela tiden måste man ju se till att man har människor i arbete. Jag har också sett att arbetslösheten har ökat i andra delar av landet, men den har ökat sedan borgarna tog över styret.

Eva Winther säger att det hade varit betydligt bättre om socialdemokraterna hade gjort mera när de satt i regeringsställning. Det är klart att efterklok kan man alltid vara. Men tänk efter vilken situation socialdemokraterna befann sig i när de övertog Fattigsverige och hur litet hjälp och stöd de har haft från de borgerliga partierna i olika sammanhang för att kunna utveckla landet. Det gäller inte minst vårt eget län. Där har det privata näringslivet inte satsat, utan där har vi statlig företagsamhet. Hur skulle det ha sett ut i vårt län om vi inte hade haft statlig företagsamhet? Hur skulle det ha sett ut om det hade varit de borgerliga som hade haft ansvaret för att skaffa sysselsättning till länet? Vi vet hurdan den borgerliga inställningen är till statlig företagsamhet. Jag har suttit här i riksdagen i åtta år och lyssnat på den borgerliga nedgöringen av statlig verksamhet, som ändå är ryggraden för sysselsättningen i Norrbotten.

Nr 143

Onsdagen den
17 maj 1978

Regional utveckling

STEN SVENSSON (m) kort genmäle:

Herr talman! Det är inte bara statligt företagande som skall lösa problemen. Om man lägger ihop alla de ambitioner som redovisas i olika länsprogram inom ramen för länsplaneringsarbetet blir det, som Margaretha af Ugglas sade i sitt anförande, nödvändigt att mångdubbla nyföretagandet i vårt land.

Jag har sannerligen följt socialdemokratinns arbete under den här riksdagsperioden. I det budgetalternativ som ni redovisade i fjol föreslog ni på 15 punkter höjningar av skatter och avgifter, vilket innebar att man hade måst plocka in ytterligare 5 miljarder kronor från hushållen och företagen. I år kom ni igen med ett nytt budgetalternativ. Då var det fråga om 13 åtgärder som skulle ge 9 miljarder. Förslaget gick ut på nya höjningar av skatter och avgifter som i första hand skulle drabba företagsamheten. Är detta verkligen företagsvänlig politik? Skulle man ha fått den nyetablering som ni efterlyser, om en sådan politik hade beslutats av riksdagen?

Till detta skall också läggas alla de reservationer som ni redovisade i samband med behandlingen av småföretagarpaketet. Dessutom aviseras en lång rad andra kostnadskrävande förslag – inte minst fonderna och nya regler beträffande arbetsrättslagstiftning m. m. Det är sannerligen inte någon politik som befrämjar näringslivet och nyföretagandet i vårt land. Det är nog faktiskt tur för näringslivet i Sverige att inte socialdemokraterna är i majoritetsställning.

FRIDA BERGLUND (s) kort genmäle:

Herr talman! Sten Svensson säger att det inte bara är statlig företagsamhet som skall garantera sysselsättningen. Självklart inte! Vi har 95 % privat företagsamhet och ungefär 5 % statlig – procentsatserna kan variera litet. Det är självklart att den privata sektorn också måste känna sitt ansvar. De privata företagen har känt ytterst litet ansvar för Norrbotten, en landsdel som jag väl känner till. Det har funnits olika möjligheter till stöd, men trots det har man haft väldigt svårt för att etablera sig hos oss.

När det gäller behovet av att mångdubbla nyinvesteringarna och nyföretagsamheten skulle jag vilja fråga: Vilken plan har ni för mångdubblingen i Norrbottens län? När det sedan gäller olika avgifter vill jag framhålla att en ekonomi som lever på lån utomlands inte ger någon trygghet och är en väldig osäkerhetsfaktor. Det är också viktigt att ge akt på vilka olika ändamål man använder pengarna till. Vi har haft sänkt arbetsgivaravgift i det inre stödområdet. När den åtgärden lanserades från borgerlig sida sade man att det skulle rädda sysselsättningen inom det inre stödområdet. Jag skulle vilja ställa frågan: Hur många har fått jobb för de drygt 100 miljoner som sänkningen kostade? Har det blivit flera arbetstillfällen? Vi från socialdemokratinns sida hävdade att vi skulle öka sysselsättningsstödet. Det var ett sätt att använda de 100 miljonerna. Hela tiden måste man tänka på att man har inkomster som täcker de utgifter man har.

Andre vice talmannen anmälde att Sten Svensson anhållit att till protokollet få antecknat att han inte ägde rätt till ytterligare replik.

GUSTAV LORENTZON (vpk):

Nr 143

Onsdagen den
17 maj 1978

Regional utveckling

Herr talman! De debatter i denna riksdag som har gällt regionalpolitiken och som jag har haft möjligheter att övervara har ofta rört de abstrakta begreppen befolkningsramar och befolkningsmängd – diskussioner som inte alls gav de behövande regionerna några industrier eller andra företag. Mitt parti vpk var helt emot talet om befolkningsramar. Vidare har debatten i stor utsträckning gällt den s. k. ortsklassificeringen, även det ett abstrakt resonemang. Än i dag finner man att dessa tema präglar debatten. Ändå är det sist och slutligen fråga om pengar för att få industrier och andra företag ut till regionerna.

Jag måste erkänna, herr talman, att jag inte är på det klara med vart exempelvis regeringens talesman vill komma i denna debatt. Jag kan inte förstå annat än att man vill övervältra ansvaret när det gäller den dåliga sysselsättningen i vårt land på länsmyndigheterna, och jag återkommer till den frågan något senare.

Det är inte underligt att Hembygdens dag är vissa tidningars något ironiska beteckning på den dag då riksdagen behandlar arbetsmarknadsutskottets betänkande om regionalpolitiken. Den dagen brukar infalla i maj månad. I fjol var det fredagen den 13 maj. I år är det onsdagen den 17 maj. I Norge firar det norska folket den syttende maj. Dock är utgångspunkterna något olika. I Norge gäller det den nationella friheten från utländskt fogdevälde. I Sverige gäller det sysselsättningen, en nog så allvarlig fråga.

Enligt samma tidningar som jag nyss anknöt till gäller det för riksdagsledamöterna – även om det inte gjorts något i motionsväg under året – att nu synas i lokalpressen. Samma sak om man är SAP-ist, centerpartist, folkpartist eller moderat. Detta gäller givetvis de riksdagspartier som har egen lokalpress. Det påstås att i vissa fall är talen skrivna i förväg, rubrikerna redan satta och ingresserna färdiga för publicering följande dag.

Men, herr talman, frågan om Sveriges regionalpolitik och sysselsättning åt landets olika regioner är ändå en mycket allvarlig fråga. I fjol, då denna kammare behandlade regionalpolitiken, var till arbetsmarknadsutskottets betänkande knutet inte mindre än ett 30-tal motioner. En av talarna i den debatten, jag tror det var från moderathåll den gången, förklarade att så besvärligt som näringslivet numera har det i olika delar av landet vore det befogat att föra över hela Sverige till det inre stödområdet.

I år är inte ställningen bättre. Snarare tvärtom. Det framgår av att det i inte mindre än 44 olika motioner yrkas på åtgärder i olika regioner av landet. Ändå är det inget valår i år. Hur skall det se ut nästa år när regionalpolitiken diskuteras i maj månad?

Detta om något visar att sysselsättningssvårigheterna tornar upp sig. Flera regioner som tidigare inte förespråkats för regionalpolitiskt stöd tas upp i årets motioner.

Arbetslösheten kan inte accepteras. Den är ett ekonomiskt, socialt och mänskligt ont. Det samhälle som inte kan bereda alla sina medborgare ett meningsfullt arbete har dömt sig självt. Redan i Arbetarrörelsens efterkrigsprogram skrevs det år 1944: "Ingen arbetsför man eller kvinna skall mot sin

vilja behöva vara utan sysselsättning längre tid än som erfordras för övergång från en verksamhet till en annan samt för utbildning och omskolning." Det är 34 år sedan dess, och ändå detta tillstånd i detta gamla land!

Statsminister Tage Erlander skrev så här 1951: "Den fulla sysselsättningen skapar ett permanent inflationstryck. Vi vill för den skull inte avstå från densamma." Och en av socialdemokratins och fackföreningsrörelsens ideologer, Gösta Rehn, förklarade 1958: "Vi lever numera i ett fullsysselsättningsamhälle. Arbetslöshet av större omfattning eller varaktighet är inte längre tillåten." Det är länge sedan dess, och ändå detta tillstånd i Sverige!

Talet om den fulla sysselsättningen kom dock aldrig att gälla Västernorrland. Detta område fångades upp av utflyttningsströmmens brutala griparmar. De arbetslösa tvingades i stor utsträckning att lämna sin hembygd på grund av arbetsbrist. Det var den yngre och livskraftigare delen av befolkningen som flyttade från hemorten. Detta har inneburit att länets svårigheter tilltagit i ständigt ökad omfattning. Den s. k. rörlighetsstimulerande arbetsmarknadspolitiken löste inte problemen – den skapade bara nya och större problem för kommunerna och länet.

De statliga insatser som gjordes har inte förändrat helhetsbilden. De tillförde länet företag, som i stort sett var ekonomiskt svaga och inte kunde stå på egna ben utan ständigt statligt stöd i olika former. Dock skulle det ha varit ännu värre utan dessa insatser. Men nya mörka moln tornar upp sig.

Skogslänen som under den s. k. fulla sysselsättningens era var värst utsatta då det gällde arbetslöshet och folkutflyttning toppar fortfarande listan – det visar tabellen på s. 57 i arbetsmarknadsutskottets betänkande.

Frånsett Norrbotten, som fick speciella problem då planerna på Stålverk 80 skrinlades och drog med sig en omfattande arbetslöshet bland en rad olika yrkesgrupper, inte minst bland byggnadsarbetarna i Norrbotten, toppar Västernorrland listan. Här är det över tio arbetsökande på varje ledig plats eller tre gånger mer än genomsnittet för hela riket.

Svårigheterna i Västernorrland är i och för sig inte nya – de tillhör bilden, oavsett vilken regering vi har här i landet. Siffrorna för Västernorrland är dock i rätt hög grad missvisande eller, om man så vill, friserade till det bättre. De pensionerades antal är mycket högt – i vissa kommuner ca 30 %. Åtskilliga av dessa har ansett sig tvingade att ta förtidspension och är borta ur statistiken och konkurrensen om de lediga platserna. Den s. k. naturliga avgången har skördat åtskilliga i arbetsför ålder i Västernorrlands län, och många lär stå på tur. Företagen nyanställer inte – de hoppas på den s. k. naturliga avgången.

Trots svårigheterna i Västernorrlands län är Ånge det område som vid sidan om framför allt Kramfors och Sollefteå har det svårast sysselsättningsmässigt.

I detta arbetsmarknadsutskottets betänkande behandlas motioner med yrkande om etablerandet av ett statligt industricentrum till Ånge. Bara några ord om bakgrunden. I en motion i denna fråga i januari 1976 anförde jag följande:

”Allt tal om ett befolkningsantal så eller så stort betyder föga, om inte en arbetsmarknad kan skapas som ger ett underlag för det bestämda befolkningsantalet. Ångeområdet, som sedan många år varit särskilt utsatt för sysselsättningsvärigheter och avfolkning, behöver 'särskilda samhällsinsatser'. Ett statligt industricentrum kommer inte att lösa hela problemet men är ett steg på vägen. Som en insats på detta område bör ett statligt industricentrum inrättas.”

Befolkningen i Ånge liksom i Västernorrland i övrigt var särskilt optimistisk då de förberedande och utredande instanserna uttalat sig till förmån för ett statligt industricentrum till Ånge. Orten fyllde de krav som ställdes i detta sammanhang. Döm då om allas vår förvåning när dåvarande arbetsmarknadsministern Ingemund Bengtsson i sin speciella proposition om inrättande av två industricentra helt förbigick Ånge, trots att de förberedande instanserna hade uttalat sig klart för Ånge. Motiveringarna var krystade. Som plåster på såren utlovades att Ånge skulle ha förtur nästa gång ett statligt industricentrum inrättades. Frågan är bara hur mycket det nu går att lita på det då givna löftet. Det var inte till någon hjälp för Ånge och dess befolkning då, och det lär väl knappast vara det i dag heller.

Det är nu två år sedan dess, och landet har fått en ny regering. Skall denna regering vara lika ogin mot Västernorrland och Ånge som den tidigare regeringen var? Enligt ett enhälligt utskottsbetänkande bör motionsyrkandena om ett industricentrum till Ånge inte föranleda någon riksdagens åtgärd. Man är fortfarande lika överens. Detta låter inte särskilt hoppfullt. Eller är det kanske hoppfullt? Motionen har ju inte blivit direkt avstyrkt, såsom fallet är med några andra motionsyrkanden som behandlas i arbetsmarknadsutskottets betänkande. Trots den mjuka skrivningen yrkar jag bifall till motionen nr 823 med yrkande om ett statligt industricentrum i Ånge.

Jag vill i detta sammanhang säga att jag är litet förvånad över utskottets sätt att bemöta de många olika motionerna. Förhållandet var detsamma i fjol. Om jag räknat rätt är det i år nio motioner som råkat ut för rent avslagsyrkande, under det att de övriga motionerna föranlett den obetydligt mjukare skrivningen att de inte skall föranleda någon riksdagens åtgärd.

I år är det framför allt den socialdemokratiska partimotionen med Olof Palme i spetsen som råkat illa ut vid utskottsskrivningen. På samtliga nu gällande punkter har motionen brutalt avstyrkts. Den betydligt mjukare skrivningen används inte. Kan orsaken vara den att SAP, som går i väntans tider – i väntan på de efterlängtrade taburetterna – skall sättas på plats? Skuggkabinetet skall inte ges den minsta chans.

Frågan om utskottets olika skrivningar med anledning av motionerna tog jag upp vid förra årets regionalpolitiska debatt men fick då inte något svar. Jag får det kanske inte i dag heller. Trots de olika skrivningarna blir ju resultatet detsamma, nämligen att motionerna avslås.

I förra årets betänkande angående regionalpolitiken använde arbetsmarknadsutskottet uttalanden som i olika sammanhang gjorts av herrar Ahlmark och Åsling som motivering för avslag på ett flertal motioner. Det var rent

orakelmässiga uttalanden som gjorts av arbetsmarknadsministern och industriministern i olika sammanhang då de varit ute och rest. I betänkandet skrevs t. ex. att regeringen "kommer enligt statsrådet Ahlmark att positivt pröva varje seriöst förslag som kan medföra förbättrad sysselsättningssituation i regionen". Vidare hette det att vad som ankommer på regeringen kommer den "att så långt det är möjligt medverka till förstärkningar och förbättringar". Ett annat uttalande var att regeringen skall pröva alla seriösa projekt i en positiv anda. Utskottet refererade alltså till vad dessa statsråd hade sagt då de hade varit ute och rest i de olika distrikten.

I dag låter det litet annorlunda från utskottet. Ahlmark är ju sedan en tid borta ur bilden. Denne går det alltså inte att hänvisa till numera. Några orakelmässiga svar går det inte längre att få från Åsling. De svåra tiderna har gjort att folket ute i bygderna känner oro så snart Åsling visar sig. Det kan vara fråga om en ny företagsnedläggning, säger folket i bygderna när Åsling visar sig. Han betraktas numera inte längre som landets industriminister, men däremot som Sveriges nedläggningsminister.

Den hoppfullhet, ja hurtfriskhet, som präglade arbetsmarknadsutskottets betänkande från förra året, har ersatts av eftertankens kränka blekhet. I årets betänkande hänvisas inte längre till statsråd och deras uttalanden eller till att regeringen nog skall klara uppgiften. Nej, i år hänvisar utskottet till det stora ansvar som åligger länsmyndigheterna och söker i stället avlasta regeringen allt ansvar för det svåra sysselsättningsläget i landet.

Tillåt mig, herr talman, att få anföra några exempel. Till en av de många motionerna – f. ö. en motion av ett tidigare statsråd – säger utskottet på s. 32 i betänkandet rätt nonchalant följande: "Det finns knappast skäl att göra någon speciell framställning till regeringen om problemen i länet. Dessa är redan väl kända." Så avspisar och avsågar man det f. d. statsrådet.

På s. 33 sägs: "Utskottet kan inte ställa sig bakom att riksdagen gör en särskild framställning som rör Örebro län." På samma sida till en annan motion heter det: "Planeringsarbete av det slag som motionärerna efterlyser bör utföras inom ramen för länsplaneringen."

Det är en helt annan ton i detta utskottsbetänkande jämfört med i fjol. Tiderna har förändrats, och det märks också hos regeringen.

Uppräkningen kunde fortsätta. Beträffande motion efter motion hänvisar utskottet till att länsplaneringsarbetet i framtiden skall bli mera åtgärdsinriktat. Det fulla ansvaret övervältras i år på länsmyndigheterna. Den som läser betänkandet får uppfattningen att detta land inte tycks ha någon regering.

Herr talman! Jag yrkar bifall till motionen 823.

ELVER JONSSON (fp):

Herr talman! Den svenska regionalpolitiken har förändrats under årens lopp. Den tidigare lokaliseringpolitiken förändrades till en politik för regional utveckling. Ambitionen har varit att få en helhetssyn på utvecklingen i vid mening, och där har inte bara sysselsättningen utan också bostadsfrågor, kommunikationer och annan service från samhällets sida kommit alltmer i blickfånget. I botten för de insatserna har legat ett alltmer

finföregrenat planeringssystem.

Regionalpolitiken har haft ambitionen att göra ett "rundare Sverige". Man har gjort insatser för att dämpa den häftiga storstadstillväxten under 1950- och 1960-talen för att hålla uppe glesbygdens befolkningstal, som har sviktat under många år. Att flytta arbetstillfällen i stället för arbetare har varit ett annat inslag. Miljöfrågor och jordbrukspolitik kompletterar bilden ytterligare i de regionalpolitiska insatser som har initierats under senare år.

Denna programskrivning för regionalpolitiken har i många delar och i hög grad förverkligats. Från den synpunkten kan man säga att regionalpolitiken har varit framgångsrik. Det har också i allt väsentligt funnits en bred majoritet i riksdagen bakom den förda politiken, vilket också kan vara värt att notera.

År 1978 kan ses som ett regionalpolitiskt mellanår. De stora besluten togs 1972, 1973 och 1976. Nästa milstolpe beträffande regionalpolitiken kommer 1979. Om nu inte de regionalpolitiska insatserna lett till allt det goda vi avser, så finns det några saker att ha i minne. De senaste åren har varit en bekymmersam tid. Lågkonjunktur, vikande investeringsvilja, tröghet i ekonomin, strukturproblem, ett högt kostnadsläge som har varit besvärande för många industrigrenar.

Trots en svår och långdragen lågkonjunktur har reformarbetet när det gäller regionalpolitiska insatser inte avstannat. Det kan finnas anledning att nämna arbetsmarknadsverkets ökade resurser och vidgade kompetens, utveckling av länsdemokratin, reformer på det arbetsrättsliga och sociala området, stödinsatser för branscher och regioner, sysselsättningsstöd av både generellt och selektivt slag för att stötta upp näringsliv och ekonomi.

Många motioner har väckts också till årets riksmöte i vilka det uttalas bekymmer av skilda slag från de olika landsdelarna, det må sedan vara Norrbotten eller Skåne, från västkusten eller Gotland, från Värmland eller Jämtland. Motionärerna känner de särskilda problem som kännetecknar ett område som drabbas av kombinationen lågkonjunktur-strukturförändringar och där människor drabbas av arbetslöshet.

Det finns anledning att känna oro inför många problem som redovisas i motionerna, och den oron delas av utskottet. Ändå har man i arbetsmarknadsutskottet varit överens om att inte föreslå någon riksdagens särskilda åtgärd, detta med tanke på det beslut som vi avser att ta nästa år. Just nu pågår sammanfattningar av utredningar, åtgärder planeras och en rad insatser förbereds. På den grunden är det utomordentligt svårt att gå in och föranstalta om säråtgärder i varje enskilt fall.

Det finns alltså en betydande enighet om hur man skall hantera detta. Oppositionen har tillsammans med majoriteten i utskottet yrkat bifall till budgetpropositionen vad avser regionalpolitiken, dvs. socialdemokraterna har yrkat avslag på alla de socialdemokratiska länsmotionerna. Jag uppfattade att Frida Berglund yrkade bifall till de socialdemokratiska motionerna, och min fråga är: Hörde jag rätt eller sade Frida Berglund fel? Flertalet socialdemokratiska motioner är ju enhälligt avstyrkta i arbetsmarknadsutskottet.

Nr 143

Onsdagen den
17 maj 1978

Regional utveckling

I de reservationer som socialdemokraterna för fram letar man förgäves efter ett samlat alternativ till regeringsförslaget. Det kanske inte heller var meningen att presentera något sådant alternativ – det är det intryck jag får när jag läser reservationerna. Som en verklig antiklimax framstår det särskilda yttrande som avslutar betänkandet. Där säger man först att det inte är meningsfullt att yrka bifall till de egna motionerna, detta då med hänvisning till den ekonomiska politiken som inte skulle ha fallit i smaken. Men redan i nästa stycke kommer full bekännelse om att man ändå hade avsett att avstyrka sina egna motioner. Det man inte tycker om är de motiveringar som utskottsmajoriteten har anfört.

Om jag skall göra en snäll tolkning av socialdemokraternas slakt på de egna motionerna kan jag säga att de har varit konsekventa. Tidigare har socialdemokraterna i majoritetsställning avstyrkt samma slags motioner med en fasthet som varit imponerande. Det är alltså inte frågan om någonting nytt.

Oppositionen kritiserar å ena sidan att inget görs, å andra sidan att man t. ex. inrättar speciella delegationer för att bevaka olika regionala problemområden, och så nämns Norrbottendelegationen, Göteborgsdelegationen och Värmlandsdelcgationen. Den fråga jag ställer mig är: Vilken eller vilka delegationer avser socialdemokraterna att avrätta? Arbetsmarknadsutskottets ordförande redovisade för en stund sedan bl. a. vad Norrbottendelegationen gjort. Är det denna delegation som socialdemokraterna ogillar?

Oppositionens kritik skjuter också in sig på investeringarna. Att investeringarna viker är en riktig iakttagelse, men det har varit ett flerårigt problem som sträcker sig från den förra regeringsperioden. Att visionärt tala om strukturfonder som något slags undergörande medicin, som skulle förändra situationen som genom ett trollslag, är stora överdrifter.

En fråga som man ställer sig är: Om strukturfonden skulle vara lösningen när det gäller investeringsviljan, varför har den inte aktualiserats tidigare så att den kunnat prövas då socialdemokraterna var i regeringsställning?

Att välja bostadsbyggandet som exempel på misslyckad investeringspolitik är egentligen att rikta en utomordentligt hård anklagelse mot den förra regeringen. Sedan skall vi naturligtvis hålla oppositionen räkning för att man i sin reservation erkänner att också en socialdemokratisk ekonomisk politik skulle ha varit ogynnsam under detta år, låt vara att man hävdar att den inte skulle ha varit det i lika hög grad.

Om vi bortser från den allmänna synen på hur den ekonomiska politiken skall föras, så följer regeringen den linjen att de defensiva insatserna bör vara selektiva, medan de offensiva bör vara av generellt slag. På socialdemokratiskt håll är man ju mera bunden av de selektiva och i detalj styrda insatserna. Bortser vi från det, framstår inte spännvidden kring regionalpolitiken som särskilt stor – i varje fall inte när man läser utskottsbetänkandet.

Symtomatiskt är också att socialdemokraterna hänvisar till den socialdemokratiska propositionen 1975/76:211, som förelades riksdagen under 1976. Det finns anledning att erinra om att den propositionen behandlades efter regeringsskiftet. Den låg också till grund för det ställningsstagande som

riksdagen gjorde på senhösten 1976.

Om regionalpolitikens mål råder mycket stor enighet, och om regionalpolitikens medel är enigheten betydande. Jag upplever detta, herr talman, som en styrka då vi skall ta itu med de framtida regionalpolitiska problemen.

Andre vice talmannen tillkännagav att anslag utfärdats om sammanträdets fortsättande kl. 19.30.

FRIDA BERGLUND (s) kort genmäle:

Herr talman! Det var en felsägning, Elver Jonsson, om jag sade motioner; jag menade reservationer.

Sedan några ord om delegationer. Man skall vara medveten om att när vi i vårt särskilda yttrande har sagt att det finns en övertro på att delegationerna skall kunna lösa problemen, så beror det på att delegationerna måste få ekonomiska resurser om de skall kunna uträtta någonting.

Elver Jonsson frågar om socialdemokraterna skall avveckla Norrbotten-delegationen. Såvitt jag vet sträcker sig Norrbottendelegationens mandatperiod till utgången av år 1978. Det beror alltså på den borgerliga regeringen, om den sitter kvar så länge, hur man skall ha det.

När det gäller Norrbottendelegationens arbete är det ju svårt att säga vad delegationen har uträttat och vad man skulle ha kunnat göra med en socialdemokratisk politik. Men det anmärkningsvärda är att man från regeringens sida i alla sammanhang har hänvisat till delegationen utan att säga vilka begränsade möjligheter delegationen har att göra någonting.

Jag har en utskrift från en aktuell utfrågning av statsminister Thorbjörn Fälldin den 17 december 1977 med anledning av den besvärliga situationen inom gruvområdet; det gällde sysselsättningen i Kiruna. Reportern frågade vad statsministern skulle säga till 20-åriga norrbottningar. Han sade då bl. a. att man ju har satsat på att bredda verksamheten. Jag citerar: "Det har vi gjort genom att inrätta Norrbottendelegationen och ge den självständiga pengar."

Det är sådana här uttalanden, som ger sken av att delegationen har fått pengar för satsningar i basindustrierna, som gör människor misstänksamma, eftersom de vet att några sådana resurser inte finns. Vad som har reserverats är 15 milj. kr. till insatser i jord- och skogsbruk, vilka frågor vi har behandlat här i riksdagen, och det är ingen som därvid har motsatt sig denna åtgärd.

Delegationen har förbrukat pengarna. För att delegationens uppdrag enligt direktiven skall kunna fullföljas krävs det drygt 43 milj. kr. Man har skrivit till regeringen och äskat dessa pengar men inte fått dem, och det står heller ingenting om dessa medel i tilläggsbudgeten. Det är sådana saker som gör att man blir misstänksam.

Nr 143

Onsdagen den
17 maj 1978

Regional utveckling

Onsdagen den
17 maj 1978

Regional utveckling

ELVER JONSSON (fp) kort genmäle:

Herr talman! Frida Berglund säger att det var fråga om en felsägning då hon yrkade bifall till de socialdemokratiska motionerna. Det var bra att vi fick detta klarlagt; det innebär att utskottets enighet kvarstår när det gäller att avslå de socialdemokratiska motionerna.

Beträffande delegationerna uppfattade jag Frida Berglund så att hon är mer positiv till den funktionen än vad som framgår av den socialdemokratiska reservationen när det gäller delegationernas uppgifter. Jag tycker att detta ändå är hoppfullt. Klart är att Norrbottendelegationen liksom andra delegationer har gjort mycket värdefulla insatser när det gäller den uppgift de är satta att utföra, men det behövs naturligtvis mera medel. Här är långt ifrån allt gjort, men vi kommer tillbaka till att det är en resursfråga.

Intressant är – som jag sade i mitt första inlägg – att konstatera att om målen är vi synnerligen eniga och om medlen är enigheten betydande. Också detta betraktar jag som hoppfullt.

FRIDA BERGLUND (s) kort genmäle:

Herr talman! Jag vill bara säga att vad vi har skrivit i vårt särskilda yttrande är att det på många ställen i motiveringen finns en överdriven tilltro till de självläkande krafterna. Om man tror att delegationerna utan särskilda resurser kan göra någonting, anser jag det vara en överdriven tro, och då är det ett försök att komma undan det ansvar som regering och riksdag har för sysselsättningen i olika delar av landet.

När det gäller Norrbottendelegationens arbete vill jag säga att den delegationen har aktualiserat många frågor som varit aktuella redan tidigare. Jag tar som exempel Norgevägen. Den hade vi diskuterat i riksdagen redan dessförinnan, varför man kan fråga sig, om inte Norgevägen hade tillkommit även utan Norrbottendelegationens påstötning.

Det finns också andra saker som delegationen har tagit upp men där regeringen inte har gått delegationen till mötes. Jag skall ta ett exempel även på detta. Byggnadsarbetslösheten är mycket stor i Norrbotten, och Norrbottendelegationen har aktualiserat en tidigareläggning av nybyggnaden av Kallaxterminalen och skrivit till kommunikationsdepartementet. Men vad gjorde man där med skrivelsen? Jo, utan någon som helst kommentar skickades den vidare till luftfartsverket, där frågan fortfarande ligger. Hade inte regeringen i stället kunnat säga att man ville skaffa fram resurser till nybyggnaden, som ju är en mycket angelägen sak?

Jag deklarerar klart att det har funnits en tendens hos regeringen att i olika sammanhang hänvisa till delegationen i stället för att ta ett eget ansvar och redogöra för regeringens syn på saker och ting och hur man anser att problemen bör lösas.

ELVER JONSSON (fp) kort genmäle:

Herr talman! Vi kan naturligtvis beskylla varandra för överdriven tro på olika saker. I en del fall kan vi också styrka att så varit förhållandet – Stålverk 80 är ju ett slående exempel på överdriven tro.

När det gäller delegationerna vill jag ändå säga att jag har en realistisk tro på deras möjligheter att jobba med de uppgifter de är satta att utföra, låt vara att större resurser behövs. Men resurser har ändå anvisats.

ALF LÖVENBORG (apk):

Herr talman! Vi har framför oss ett betänkande, som vimlar av byråkratiska termer, strukturproblem, befolkningsramar, ortsklassificering, stödområdesprinciper och liknande. Men vad handlar det i själva verket om? Jo, det handlar om huruvida människor skall ha arbete eller om de skall vara och förbli arbetslösa. Det handlar om ifall bygder skall förtvina, eller om de skall utvecklas. Det ger ingenting åt människor av kött och blod, åt dem som är drivna till förtvivlan efter lång arbetslöshet, åt dem som går i skälvande oro varje dag därför att de tror att i morgon eller nästa dag kommer besked om att de skall få permittering eller avsked.

Tungt vilar ansvaret på den regering, vars största parti gick ut i valrörelsen och lovade att skaffa 400 000 nya jobb men som nu iaktar en mycket generad tystnad varje gång som detta svikna löfte kommer på tal.

Hur ser framtiden ut? Vad kommer att ske? Syns det förbättringar bakom horisonten? Är det här en tillfällig plåga som vi har drabbats av genom massarbetslöshet, kris och stagnation?

Många tecken tyder på att det här kommer att bli än värre. I en rapport från statens industriverk, publicerad i pressen den 9 december 1977, klargörs att 85 000 jobb ytterligare, eller var tionde arbetsplats inom svensk industri, kommer att försvinna fram till 1982. Det är ju fruktansvärda siffror. Så här kommer det att se ut enligt statens industriverks höstrapport för att ta några exempel: gruvindustrin minskning 2 900 personer, livsmedel 6 900 personer, teko 23 000 personer, trävaror 8 500, massa och papper 1 500, grafisk industri 4 900, jord och stenvaror 6 000, järn, stål och metall 8 200, elektronikindustrin 6 000, varven 8 000.

Så där kan man hålla på i katalogen under åtskillig tid. Det är alltså axplock ur det statliga industriverkets höstrapport. Det finns verkligen anledning till djup oro.

Man finner också att utskottets skrivning innehåller en rad optimistiska tongångar, men det finns inget kött på benen, ingen substans att ta i. Jag vågar tvärtom påstå att hjälplösheten är total. Man kan inte dölja problemen, men vare sig regering eller utskottsmajoritet vågar ens snudda vid vad som måste göras, nämligen att styra kapitalrörelserna, att ta ifrån de kapitalägande deras diktatoriska makt att bestämma om företag skall leva eller dö, om Andersson och Pettersson skall ha jobb eller gå arbetslösa, om investeringar skall göras i Sverige eller i andra länder.

Vi har i realiteten minst en halv miljon arbetslösa i vårt land. Det är sanningen, som trots arbetsmarknadspolitikens förskönande sminkning inte kan döljas. Det här betänkandet återspeglar i någon mån den växande oro, som nu tränger sig fram från olika delar av vårt land. I en rad motioner också från borgerligt håll begärs åtgärder för att skapa sysselsättning i den eller i den regionen. Nu handlar det inte bara om glesbygder och Norrland; nu har man

fått Norrlandsproblem över hela riket.

Utskottet avstyrker alla motioner eller gömmer sig bakom luftiga formuleringar. Allt skall bli så bra bara man får fortsätta med arbetsmarknadspolitiska lappverk eller fortsätta med utredandet. Och under tiden blir fler och fler människor arbetslösa, fler och fler känner ångest och osäkerhet inför framtiden.

Nu har talet om den fulla sysselsättningen tystnat. Nu handlar det i stället om att med konst och knep, skönmålningar och konstgjord andning hålla de officiella arbetslöshetssiffrorna så låga som möjligt. Ja, i from förtröstan går man omkring och väntar på bättre tider. Det tror Åsling, Wirtén och också framträdande socialdemokrater, vilka likt ökenvandrare fixerar sina blickar mot en hägring. Och en ökenvandring kommer det att bli; den räddande högkonjunkturen kommer att visa sig vara en hägring.

Ibland frestas man att utropa: Vad håller ni egentligen på med? Förstår ni inte att det är systemet det är fel på, att kapitalismen har haft sin guldålder och nu är inne i sin nedåtgående period, att det inte kommer att bli bättre tider, att den enda lösningen heter planekonomi och socialism?

Problemen i Norrbotten har i stor utsträckning figurerat i den här debatten. Det bör väl på en gång sägas att de ju inte kom som en blix från klar himmel efter valet 1976. De fanns långt tidigare i form av massarbetslöshet och tvångsutflyttning av människor i stor skala. Ja, försyndelserna är av gammalt datum; i annat fall hade situationen kanske varit bättre – om man i stället för rovdrift hade satsat på ökad förädling och en sund återbäring av de rikedomar som den här regionen har lämnat ifrån sig.

Norrbotten är det värst drabbade länet. På kort tid har vi fått den ena jobbsposten efter den andra. Genom att Stålverk 80 blev lagt i malpåse försvann 10 000-tals framtidsjobb. Löftena om de 2 300 nya jobben vid NJA har förvandlats till en omfattande minskning av antalet anställda. I malmfälten aviseras betydande personalinskränkningar. Flera tusen arbetstillfällen skall bort före 1979. Något besked om hur den minskade gruvbrytningen skall balanseras upp genom insatser för ökad förädling har inte stått att få. Invånarna frågar sig med oro: Skall malmfälten lämnas åt sitt öde?

Så får det inte bli! Från den här regionen har det under årens lopp hämtats enorma resurser, och i dagens krissituation gäller det att LKAB måste få medel. Man måste satsa det som behövs för att sysselsättningen skall klaras, man måste göra nödvändiga investeringar för att modernisera maskinpark och annan utrustning, för att öppna ny huvudnivå i Malmberget, för att snabbt komma i gång med att bygga apatitverk och uppföra kulsinterverk i Kiruna. Och på längre sikt – det är det viktigaste – gäller det att planering redan nu måste inledas för utbyggande av annan industri i malmfälten.

Fortfarande svävar också nedläggningshot över den statliga träindustrin i Norrbotten. ASSI hotar att lägga ner boardtillverkningen vid Lövholmen i Piteå; det skulle göra flera hundra utan jobb. Följaktligen krävs också på det planet medel för att hålla den fabriken i gång. Och om nedläggningen ändå skulle ske måste sysselsättningen garanteras på annat sätt. De statliga träindustrierna måste få framtiden tryggad framför allt genom att man ökar

förädlingen: det gäller både Kalixområdet och Piteå.

De statliga industrierna spelar en avgörande roll för länets utveckling. Staten måste känna sitt ansvar för att trygga och öka sysselsättningen i dessa basindustrier. De krav som människorna nu bör ha rätt att ställa är att inga friställningar, avskedanden eller nedskärningar av produktionen får ske innan sysselsättningen har garanterats på annat sätt. På längre sikt kräver människorna i Norrbotten att sysselsättningen tryggas genom ökad förädling av länets naturtillgångar.

Det är alltså insatser av tvåsidigt slag som behövs. Dels måste de statliga basindustrierna garanteras medel för att modernisera och förbättra redan befintliga anläggningar, dels måste det fram resurser för att förverkliga utbyggnader.

För ett par månader sedan fick vi uppleva den underliga tågordningen att den stora sysselsättningspolitiska motion, som vi från vårt parti lagt fram med massor av konkreta förslag för utveckling i Norrbotten, slaktades i samband med att man avgjorde frågan om särskilt stöd till LKAB. Hela det betänkandet handlade om detta stöd till LKAB, men inte om vår stora sysselsättningspolitiska motion. Den trollades bort i det sammanhanget. Så nonchalant kan man alltså handla, så ointresserad kan man vara av seriös debatt om frågor som är avgörande för Norrbottens utveckling. Vi krävde en utvecklingsplan för hela Norrbotten, och trots att detta betänkande inte handlar om vår motion tar jag mig i alla fall friheten att säga att det finns ingen annan lösning än den som där anvisades, nämligen en generalplan, om man inte med kallt blod tänker låta Norrbotten drabbas av den fullständiga katastrofen.

Nu ställs samma krav från andra regioner, och de är lika riktiga. Att låta marknadskrafternas fria spel avgöra om människor skall ha jobb eller gå arbetslösa, om branscher skall förtvina eller utvecklas, det går inte längre. Det måste till samhällelig planering och styrning.

Jag sade tidigare att det nu finns Norrlandsproblem över hela landet. Vi har på uppmaning av våra partikamrater i Eskilstuna tagit upp problemen i den regionen, som ju är en av många som befinner sig i kris. Vi skildrar i vår motion de svårigheter man har, och det är sannerligen svåra problem. Flera tusen är arbetslösa och flera blir det i stålkrisens spår. Arbetarpartiet kommunisternas motion kräver omedelbara insatser från statens sida, och vi pekar också på det yrkeskunnande som finns i regionen.

Vi säger att det är angeläget att Eskilstuna med sin långa tradition av järnhantering och en skicklig yrkesarbetarkår kommer ur sin långvariga sysselsättningskris, som började med den minskade sysselsättningen inom metallmanufakturindustrin i början av 1970-talet. Denna industrigen består till övervägande del av små företag, som ofta är underleverantörer eller legotillverkare för övrig bygnads- och verkstadsindustri inom orten. Bara för något år sedan slöt Metalls avdelning i Eskilstuna avtal med 183 företag inom kommunen. Detta visar tydligt på de speciella problem som finns där och hur nödvändigt det är att industridepartementet uppmärksammar dem och vidtar snabba lokaliseringpolitiska åtgärder i syfte att få slut på den omfattande

arbetslösheten, trygga den framtida sysselsättningen och befrämja den ekonomiska tillväxten. Så är det alltså i region efter region.

Jag ber att få yrka bifall till motionen 816. Att avstyrka den med hänvisning till att det finns en arbetsgrupp som sysslar med strukturproblem i området är, för att använda utskottets egna ord, föga meningsfullt. Den arbetsgruppen kan knappast ha något emot ett principbeslut om industrilokalisering. Det skulle väl tvärtom kännas som ett stöd i ryggen.

I detta betänkande behandlas också en motion om sysselsättningen i Jokkmokk. Jag tyckte det var en bra motion, därför att frågan om sysselsättningen i Jokkmokks kommun är något alldeles speciellt. Det brukar ju sägas att det är "skillnad på grader även i helvetet". Så är också fallet när det gäller grader av problem i en kommun. Knappast någon kommun i detta avlånga land brottas med sådana enorma problem som just Jokkmokk. Från den kommunen har man under årens lopp tagit enorma belopp, men man har underlåtit att satsa på framtiden. Kraftverk efter kraftverk har byggts, men hur sysselsättningen skall klaras när vattenkraftsepoken är slut har stat och regering inte funderat över.

Nu är problemen akuta. Nu är vattenkraftsepoken slut. Den stora arbetsgivaren Vattenfall drar sig tillbaka. I kommunen vrider man sina händer. Ja, det är så allvarligt att när budgeten i höstas skulle göras upp diskuterade man t. o. m. frågan om att dra in de fria skolmåltiderna.

Kvar står frågorna: Hur skall kommunen klara sin ekonomi och en godtagbar service? Hur skall man klara sysselsättningen? Vad skall man erbjuda de många hundra som blir utan jobb?

I utskottsbetänkandet hänvisar man till att Jokkmokks kommun möjligen skall få 60 jobb under fem år. Det är ju ynkligt. Det är en droppe i havet. Jag kan knappast tänka mig att motionärerna kan vara nöjda med så lite som utskottet bjuder. Det är tvärtom väl motiverat med en särskild arbetsgrupp, som bör arbeta snabbt med att få fram en plan för att trygga sysselsättningen i Jokkmokks kommun.

Jag vill yrka bifall till motionen 820 av Karl-Erik Häll m. fl.

Slutligen några ord i anslutning till fru Winthers anförande tidigare i dag. Fru Winther har haft den otacksamma uppgiften att försvara utskottets och regeringens politik. Jag höll på att säga att jag tycker synd om fru Winther, men det vore kanske att ta till i överkant. Det kan emellertid inte vara lätt att vara norrbottning och samtidigt försvara regeringens politik – jag förstår så väl dilemmat.

Situationen inger oro, sade fru Winther i sitt anförande. Men, fortsatte hon förtröstansfullt, regeringen gör mycket. Som exempel nämnde hon bildandet av SSAB. Men, fru Winther, det skapade sannerligen inga nya jobb. Det kommer i stället att innebära att man gör folk arbetslösa. Flera tusen människor kommer att drabbas, också i fru Winthers eget län.

Regeringen satsar helhjärtat på Norrbotten, sade fru Winther belåtet och nämnde den prospekteringsplan för Jokkmokk som under en femårsperiod möjligen kommer att medföra att 60 jobb skapas i Jokkmokks kommun. Men att ge 60 jobb till en kommun som praktiskt taget kippar efter andan och som

behöver närmare 1 000 nya jobb, när Vattenfall nu drar sig ur leken, är det verkligen att satsa helhjärtat?

Norrboten skall utvecklas, sade fru Winther. Men vad har man för ett program för att utveckla Norrbotten? Vi har, som jag tidigare sagt, från kommunistiskt håll efterlyst en generalplan för att utveckla det norrbottniska näringslivet, men en sådan har man sagt nej till. Sanningen är naturligtvis att det inte finns någon plan, och då blir fru Winthers deklamationer om att Norrbotten skall utvecklas en läpparnas bekännelse, men ingenting mer.

Centerns företrädare i debatten, Torsten Stridsman, framförde en devalveringarnas höga visa. När man lyssnade till honom kunde man konstatera att det inte var någon måtta med devalveringarnas välsignelse. I det fallet delas naturligtvis hans bedömning av exportföretagens toppar som ju har tjänat miljarder på devalveringarna genom ökade aktievinster. Det har ju klarlagts att devalveringarna i stor utsträckning inte användes för att sänka exportindustrins priser så att den kunde sälja mer, utan att vinsterna togs emot som en gåva från jultomten Bohman och den borgerliga regeringen. Vilka nya jobb skapade det? Ja, det kan inte ens Gösta Bohman tala om – ännu mindre Torsten Stridsman, om han hade befunnit sig i kammaren.

Skulle arbetslösheten kunna tacklas och de lokala problemen elimineras genom devalveringar, då skulle man givetvis devalvera kronan en gång i månaden, men så enkelt är det nu inte. Arbetslösheten har inte minskat, utan den har växt trots de omskrutna devalveringarna. Det är en sanning som ingen kan bestrida. Arbetslösheten är ett gissel och en plåga för allt fler människor.

Herr talman! Det talas mycket om mänskliga rättigheter i det här landet. Men i vårt land har vi icke garanterat medborgarna en av de viktigaste mänskliga rättigheterna, nämligen rätten att ha ett arbete. Vi bryter i det fallet varje dag mot lagen om de mänskliga rättigheterna. Det finns heller ingen plan för hur frågan om att trygga jobben skall lösas. Regeringen har ingen medveten industripolitik, utan inskränker sig till att lappa och laga för att skylla över det kapitalistiska samhällets rovdrift på och misshushållning med människor och regioner. Det är ett beklämmande skådespel.

Under detta anförande övertog tredje vice talmannen ledningen av kammarens förhandlingar.

EVA WINTHER (fp) kort genmäle:

Herr talman! Jag tycker inte, Alf Lövenborg, att jag hade det speciellt svårt när jag skulle försvara det här betänkandet. Att läget i Norrbotten och i många av de län som vi debatterar i dag är bekymmersamt, det är en bedömning som vi har gemensamt. Men regeringen har ändå satsat intensivt på olika åtgärder för att få i gång näringslivet igen. Det vi upplever nu är i mycket en eftersläpning av åtgärder enligt tidigare fattade beslut, vilket jag också sade i mitt tidigare anförande. Regeringens åtgärder har ju gått ut på att försöka få ordning på ekonomin över huvud taget.

Alf Lövenborg undrade vad devalveringarna gjort för nytta. Enligt den

redovisning som jag har framgår det att skogsindustrin inte tjänade så speciellt mycket på devalveringarna. Skogsindustrin har haft mindre glädje av devalveringarna än andra industrier. Men för den viktiga verkstadsindustrin, liksom för järn- och stålindustrin är den starka uppgången av kurserna på yen, D-mark och pund till väsentlig hjälp. Det råder inget tvivel om att en del av industrin har haft hjälp av devalveringarna. Vår verkstadsindustri kan nu på ett helt annat sätt konkurrera med de utländska företagen och på det sättet få en chans att sälja. Vi kan ju inte bara hålla på att producera, vi måste sälja varorna också. Det vet Alf Lövenborg med sina erfarenheter från Norrbotten lika bra som jag. Han säger att vi inte får 2 300 nya arbeten till Luleå och att arbetstillfällena minskade i malmfälten. Det är sant, men det beror på att vi måste vidta vissa strukturella förändringar. Vi kan ju inte hålla kvar alla dessa människor i företagen och producera varor som vi lägger på lager. Är det så Alf Lövenborg har tänkt sig det hela? Det gäller ju att försöka hitta andra arbeten i stället. De åtgärder som regeringen har vidtagit medför alltså att man har möjlighet att söka nya arbeten.

Vad som fattas, Alf Lövenborg, är tyvärr idéer. Det har ofta hävdats att det finns pengar, men det är idéerna som fattas. Därför vill vi satsa på ett bättre tillvaratagande av idéerna genom samverkan mellan högskolor, tekniska gymnasier och företag, så att vi får i gång en idéjakt, en produktutveckling och en vidareutveckling av företagsamheten.

ALF LÖVENBORG (apk) kort genmäle:

Herr talman! Det är nog inte idéer som saknas, fru Winther, utan felet är att den borgerliga regeringen har saknat en målmedveten inriktning. Om det finns en eftersläpning från tidigare år är en annan sak. Att vältra över ansvaret på den förra regeringen sedan man i valrörelsen lovat 400 000 nya jobb kan ju inte vara något särskilt genialt drag.

Vi talar om nuet, dvs. om den borgerliga regering som har ansvaret och som nu har regerat i snart två år. Vilken förnyelse har man åstadkommit? Ingen! Allting har blivit värre och inte räcker det med de åtgärder som man nu vidtar. Vad skall egentligen hända med malmfälten? Vad har man för plan, för recept, för att klara problematiken? Man har fått stå för utflyttningen i Norrbotten. Jörn Svensson har tidigare avvisat resonemanget och framhållit att det beror på det försämrade läget i andra delar av vårt land. Jag tackar för det. Det är ju inte roligare för en pajalabo att gå arbetslös i Malmö i stället för i Pajala och inte roligare för en kirunabo att gå arbetslös i Stockholm än i Kiruna.

Detta är problematiken. Arbetslöshetsstatistiken visar ju att läget har försämrats och att det som den borgerliga regeringen kallar för sin arbetsmarknadspolitik, sin industripolitik, totalt har havererat.

EVA WINTHER (fp) kort genmäle:

Herr talman! Var man än bor är det inte roligt att vara arbetslös – det håller jag med Alf Lövenborg om. Men tack vare de åtgärder som regeringen har vidtagit har vi i det här landet genomsnittligt den lägsta arbetslösheten, om vi

jämför med de närmast liggande länderna i västvärlden. Det har faktiskt åstadkommit mycket av regeringen på detta område.

ALF LÖVENBORG (apk) kort genmäle:

Herr talman! Det är till föga glädje för de arbetslösa i Norrbotten eller i andra delar av vårt land, om arbetslöshetsciffrorna är ännu värre i andra delar av Europa. Jag har noterat, fru Winther, att det har gjorts vissa begränsade insatser, men utvecklingen har ju visat att de inte räcker och att den fullständiga katastrofen hotar Norrbotten.

Fru Winther är visserligen sjuksköterska, men här hjälper det inte med plåstrande längre, utan det behövs omfattande och radikala åtgärder. Men det vill fru Winther inte vara med om.

SUNE JOHANSSON (s):

Herr talman! Vid föregående riksmöte aktualiserade vi socialdemokrater från Värmland i en motion vårt läns dåvarande regionalpolitiska problem. Vi underströk att arbetsmarknadssituationen krävde kraftfulla och planmässiga insatser av betydande omfattning för att lösa de långsiktiga sysselsättnings- och näringspolitiska problemen i länet. Vi bedömde det nödvändigt med aktiva samhällsinsatser på en rad områden. Våra krav vann inget gehör här i riksdagen. Men verkligheten och vardagen för Värmlands struktur- och sysselsättningsproblem har visat, att vårt län tillsammans med de övriga län som i dag upplever kriserna inom landets basnäringar icke kan förvänta sig att få sina problem lösta genom den nuvarande regeringens politik.

Vad vi skulle ha behövt är styrande och planinriktade utvecklingsalternativ för näringspolitiken och sysselsättningen. Det har vi i Värmland sett, att den nuvarande regeringen inte mäktar att åstadkomma. Insatser av typ Uddeholmslånet har icke stillat den oro som såväl enskilda människor på de värmländska bruksorterna som kommunerna känner för sin framtid.

Det är fortfarande helt överlämnat till företagen själva att lösa strukturförändringarna. Och i de lösningar som därvid framkommer tas inte regionalpolitiska hänsyn.

Herr talman! När vi vid olika tillfällen brukar aktualisera vårt läns problem eller sysselsättningsfrågorna i allmänhet bemöts vi alltid av att den borgerliga majoriteten hänvisar till pågående utredningar eller till nödlösningar i form av tillsatta delegationer.

När vi i fjol aktualiserade våra regionalpolitiska problem anfördes av arbetsmarknadsutskottet att vi skulle kunna förvänta oss en proposition om de regionalpolitiska medlens utformning under 1978. Dagen före den då vi behandlade utskottsbetänkandet här i kammaren meddelade plötsligt industriministern att man inte skulle kunna lägga fram någon proposition, beroende på att sysselsättningsutredningen hade försenats. Med denna taktik lyckades majoriteten då avmobilisera socialdemokratiska utskottsskrivningar.

Nr 143

Onsdagen den
17 maj 1978

Regional utveckling

Situationen i år är likartad Ijölårets i så måtto, att de flesta motionskrav hängs upp på sysselsättningsutredningens pågående arbete. Visst har vi alla förväntningar på sysselsättningsutredningen, men skall den kunna ta fram lösningar för alla de problem som finns inom regionalpolitiken och arbetsmarknadspolitiken, torde vi ha att emotse ett av historiens största bokverk.

Sysselsättningsutredningen skall ha möjlighet att jobba i lugn och ro. Men i avvaktan på utredningen behövs en politik och insatser som icke försämrar vår nuvarande sysselsättningsbas. Tillåts storföretag som Billerud och Uddeholm eller Johnsonkoncernen att genomföra neddragningar av sin verksamhet efter enbart egna lönsamhetsvärderingar, kommer den regionalpolitiska situationen den dag då de framtida regionalpolitiska medlen sätts i sjön att vara ytterst prekär för exempelvis ett län som Värmland.

Vad beträffar tillsatta delegationer hänvisar man för Värmlands del alltid till den tillsatta Värmlandsdelegationen som den medicin som skall bota vår sjuka sysselsättning. Värmlandsdelegationen är, som jag ser det, inget annat än ett organ som tillskapats för att ersätta en del av de resurser som länet skulle ha behövt få sig tilldelat för att kunna attackera länsproblem från offensiv utgångspunkt.

Ett mått på denna resursbrist vill jag ge genom att nämna att länsarbetsnämnden i Värmland, som alltså är frontorgan då varsel om uppsägningar ramlar in och skall kunna besöka utsatta orter och företag, inte har haft pengar till resor i länet sedan i april då anslaget tog slut. För nästkommande år aviseras ingen ökning trots att resorna då kommer att bli dyrare och fler.

Värmlandsdelegationen har med sina av regeringen knappt tilldelade resurser på 1,2 milj. kr. för innevarande budgetår inte speciellt stora möjligheter att påverka framtiden för länet. Jag vill här kraftigt understryka att de äskanden om ca 6 milj. kr. som delegationen krävt för budgetåret 1978/79 måste tillgodoses.

Herr talman! Vi socialdemokratiska ledamöter från Värmland har i en motion, nr 1652 till detta riksmöte, åter aktualiserat vårt läns problem. Vi gör detta mot bakgrunden av att de regionalpolitiska problemen i Värmland har förvärrats under det gångna året.

I det nu aktuella utskottsbetänkandet från arbetsmarknadsutskottet framhålls att man icke anser sig behöva tillgodose vårt motionskrav om att riksdagen skulle besluta ge regeringen till känna vad som i motionen anförts om sysselsättningsläget i Värmland, därför, säger man, att situationen redan skulle vara tillräckligt känd för regeringen.

Det skulle vara underligt om en regering skulle ha undgått att få kännedom om att basnäringen inom stålindustrin och skogsindustrin i dag är inne i en situation där kanske 10 000 människor i Värmland på sikt riskerar att förlora sina jobb och att flera kommuner riskerar att förlora sin enda industri.

Så naiva är inte vi motionärer att vi trots att regeringen varit ovetande om den nuvarande situationen. Vad vi velat framhålla är att det inte räcker med att bara veta om problemen. Vad vi frågar efter är åtgärder för att lösa problemen. Och eftersom jag förutsätter att någon från regeringshåll följer

riksdagsprotokollens innehåll skulle jag vilja ge några färska detaljuppgifter om situationen i Värmland i dag.

När det gäller sysselsättningen hade vi för april i år 4 846 kvarvarande arbetslösa, vilket är 731 fler än i fjol. Av dessa var 1 482 under 25 år. Antalet nyanmälda platser var 3 625. Det var en ökning mot föregående år med 1 670, men detta är en följd av att vi i Värmland numera har obligatorisk platsanmälan.

Länsarbetsnämndens personella resurser räcker inte till för att klara genomströmningen av människor på förmedlingarna. Den socialdemokratiska partimotionens förslag om ytterligare personal till arbetsförmedlingen borde bifallas, menar vi, om förmedlingen skall kunna fylla sin roll som platsförmedlare.

Befolkningsutvecklingen i länet under de första 19 veckorna 1978 visar att en fortsatt uttunning av länets befolkning pågår. Länet minskade med 301 personer under nämnda period. Befolkningsminskningen var störst i Hagfors, som hade tappat 103 personer, samt Säffle, som hade tappat 102 personer.

Andra utsatta orter är Munkfors, som minskat sin folkmängd med 1,1 % fram till vecka 19, samt Filipstad, där befolkningen har minskat med 52 personer utöver de 3 000 som denna kommun har minskat med under de senaste 17 åren. Filipstad har f.ö. drabbats av ytterligare varsel om företagsnedläggning genom att Johnsonkoncernen meddelat nedläggning av Finnsyttans Mekaniska.

Detta visar att Värmlands strukturproblem inte är isolerade till stålindustrin eller skogsindustrin eller bara till bruksorterna. Farsoten går fram över hela länet och drabbar alla branscher i länet.

Många på den borgerliga kanten lever i den tron att vi snart har en högkonjunktur över oss, som kommer att kompensera de befolknings- och sysselsättningsminskningar som olika regioner fått acceptera sedan vi fick en borgerlig regering.

Även om det nu går litet bättre med avsättningen för skogs- och stålindustrin, så är bransch-kunniga ense om att denna tillfälliga ökning inte löser strukturproblemen och klarar sysselsättningen i berörda regioner.

Länsorganen har i dag inte tillräckliga resurser eller lagenliga möjligheter att följa näringslivsfrågorna i sina resp. län, och därför har man heller inte möjligheter att lägga fram förslag till lösningar som kan bevara den nuvarande regionalpolitiska basen.

Man gör från länsorganens sida iakttagelser om hur regionerna tunnats ut. En liten exposé över Värmlands län kan uttryckas så, att samtliga förvaltningsregioner har ett emotse fortsatt befolkningsminskning under det närmaste året. Inte ens vår starkaste region, Karlstadsområdet, kommer att slippa undan.

Vi har genom utlokaliseringen av statliga verk fått en förstärkning av Karlstadsregionen genom att olika försvarsförvaltningar har lokaliserats dit. Men framtida minskningar inom försvaret kommer att innebära personalminskningar vid de utlokaliserade enheterna i Karlstad. Skall Karlstad i

framtiden fungera som vårt läns storstadsalternativ så behövs ytterligare statliga lokaliseringar dit.

Herr talman! Även vi värmälänningar är medvetna om att sysselsättningsproblemen och de regionalpolitiska problemen finns i alla län. Men i vissa län, däribland Värmland, är situationen värre än på andra håll. Utskottets redovisade statistik över sysselsättningen för februari visar att i vårt län gick det 8,5 arbetslösa per ledigannämld plats. Bara Norrbotten och Västerbotten ligger högre i den statistiken.

Dessa län måste prioriteras med snara och stora insatser. Den nuvarande politiken har inte den skarpa profil som måste till om den nuvarande regionalpolitiska basen skall kunna säkerställas. Nej, problemlösningarna finns i stället hos oppositionen genom de socialdemokratiska förslagen.

Jag avser inte att yrka bifall till vår motion. I reservationen I från socialdemokraterna i utskottet finns nämligen alla de skäl angivna som sammanhänger med de krav och åtgärder som vi motionärer efterlyst från regeringen. I reservationen anges de olika områden i samhället där vi måste få styrande åtgärder och en planinriktad politik. Men jag skall inte citera reservationen eftersom alla kan läsa den.

Herr talman! Jag menar att de riktlinjer som reservationen pekar på är grundelement för det vi efterfrågar, nämligen en utvecklingsplan för länet. Uppfylls dessa kanske vi kan åstadkomma ett meningsfullt planeringsarbete. Men regeringen har själv försatt sig i den situation den befinner sig i, vilket medfört att allt planeringsarbete i dag inte blir meningsfullt. Först när de i reservationen I angivna riktlinjerna uppfylls finns det möjligheter att uppnå de mål vi efterfrågar. För att kunna färdigställa ett bygge måste man bygga det från grunden. Det är detta den nuvarande regeringen inte har insett när det gäller samhällets politik i stort.

Herr talman! Jag ber att få yrka bifall till samtliga socialdemokratiska reservationer.

I detta anförande instämde Gunnar Olsson, Elvy Nilsson, Magnus Persson och Sven Aspling (samtliga s).

ALLAN GUSTAFSSON (c):

Herr talman! Sune Johansson gjorde sin vana trogen en uppräkningslista av de problem vi har i Värmland, och i det kan vi villigt instämma. Men han kom inte med något som helst konkret förslag på hur vi skall komma till rätta med dem. Han tycks fullständigt förbise det faktum att det i första hand gäller att kunna sälja de produkter som vi producerar. Det är den grundläggande faktorn, och den har regeringen angripit, dels genom devalveringen, dels genom sänkningen av arbetsgivaravgiften.

Han sade också att de krav som framförts i fjol inte vann något gehör. Och han kan säga nästa år att de krav som nu framförts inte heller vann gehör. Men hur skall kraven kunna vinna gehör när man inte yrkar bifall till dem? Skall ledamöter från något annat parti i utskott och här i kammaren yrka bifall?

Nej, jag förstår att den socialdemokratiska delen i utskottet har funnit för gott att avstyrka motionen därför att den inte innehåller något annat än en redovisning av de problem som vi har i Värmland, möjligtvis med undantag för förslaget om en strukturfond, som skulle råda bot på allting.

Sedan säger Sune Johansson att den nuvarande regeringen är oduglig, den sitter med armarna i kors och väntar på en konjunkturuppgång som skall rädda den. Men vi kan väl litet grand se efter vad som ändå har hänt.

Sune Johansson sade att riksdagen har givit Uddeholm 600 milj. kr. Det är riktigt. Men vad hade hänt med Uddeholm, om inte den propositionen hade kommit? Men vi har haft en rad regeringsbeslut efter det att den nya regeringen trätt till. Jag skall be att få räkna upp några:

Vi har fått höjning av statsbidragen till kommunala beredskapsarbeten i länet till 50 %. Lagerstöd till Svenska Rayon AB i Älvenäs har betalats ut med ungefär 3,5 milj. kr. Det har medgivits ett lagerstöd till Volvo i Arvika på drygt 10 milj. kr. Som beredskapsarbete har ett fritidsområde i Torsby fått 40 % i statsbidrag, dvs. 215 000 kr. Värmlandsdelegationen, som ju enligt Sune Johansson inte tycks vara så värst populär, gavs möjlighet att överskrida länsstyrelseanslaget med 1,5 milj. kr.

Inom industridepartementet har man beviljat lokaliseringstöd till Broby Nya Möbel AB i Sunne. Företaget har fått ett bidrag på 800 000 kr. och ett lån på 1,3 milj. kr. Fimek AB i Filipstad har fått en lån på 1,6 milj. kr. Karlstads Mekaniska Werkstad i Kristinehamn har fått ett lån på 500 000 kr. Åmotfors Pappersbruk har fått låna 12 milj. kr., Uddeholm i Storfors 33 milj. kr. Lesjöfors i Filipstad har fått ett bidrag på 422 000 kr. och ett lån på 2,8 milj. kr.

Uddeholm i Hagfors har fått 19,5 milj. kr. i lån. Lesjöfors Plast i Filipstad har fått ett bidrag på 987 000 kr. och ett lån på 796 000 kr. Notnäs Ångsåg i Torsby har fått låna 3,8 milj. kr. AB Karlstadsplattan i Karlstad har fått 860 000 kr. i bidrag och 2,9 milj. kr. i lån. GSG Biltrafik i Älvsbacka har fått 1,2 milj. kr. i bidrag och 3,7 milj. kr. i lån. Och helt nyligen har Högbo AB fått ett utbildningsstöd på ca 25 000 kr.

Nog har väl den nuvarande regeringen i ett besvärligt läge gjort mycket mer än vad som tidigare har gjorts för att upprätthålla sysselsättningen.

I det särskilda yttrande som socialdemokraterna i arbetsmarknadsutskottet har fogat till betänkandet säger man: "Det framstår emellertid i rådande läge inte som meningsfullt att yrka bifall till några av motionerna eftersom regeringens uppläggning av den ekonomiska politiken omöjliggör en effektiv regionalpolitik."

Man kan inte diskutera dagens regionalpolitik utan att även se tillbaka på den gamla regeringens agerande. Visserligen gör socialdemokraterna nu allt för att skjuta över ansvaret för dagens ekonomiska läge på den nya regeringen, men det faller på sin egen orimlighet. Bekymren fanns redan vid regeringsskiftet och berörs ju också i regeringsdeklarationen av oktober 1976. I verkligheten är det den gamla regeringen som har givit den nuvarande dess arbetsuppgifter.

Den centraliseringspolitik som fördes av regeringen Palme och dess

negativa effekter kan man på allvar skönja. Den socialdemokratiska koncentrationspolitiken slog igenom i många olika sammanhang. Ensidig satsning på storindustri gjorde t. ex. att de många små och medelstora företagens utvecklingsmöjligheter försumrades. Kommunsammanslagningen ledde till att den kommunala demokratin försvårades. Det har blivit allt svårare för den enskilde att påverka besluten. Vidare kan man se effekterna av den gamla regeringens förkärlek för att ständigt lägga nya bördor på näringslivet. Åren 1975–1976 ökade arbetskraftskostnaderna med över 40 % medan produktionen endast ökade med 2 %. Därmed förlorade svenskt näringsliv sin konkurrenskraft, och den dåvarande regeringens politik var en bidragande orsak till detta.

Jag ber, herr talman, att med detta få yrka bifall till utskottets hemställan på samtliga punkter.

SUNE JOHANSSON (s) kort genmäle:

Herr talman! Den sista delen av Allan Gustafssons anförande skulle man kunna tro var ett resonemang från den senaste valrörelsen, för han räknade upp en hel del områden som han menade att socialdemokratin hade fördärvat. Han framhöll i det sammanhanget de små och medelstora företagen. Det är sådana fjädrar som borgerligheten i dag försöker sätta i hatten för att visa att den åstadkommit någonting. Men när det gäller t. ex. åtgärderna för små och medelstora företag har jag från vederhäftigt håll, av människor som är väl förtrogna med det nya stödets omfattning och innebörd, lätt veta att den propositionen i pengar inte ger de små och medelstora företagen i hela landet en större resursökning än högst 5 milj. kr. tillsammans. Mer pengar är det alltså inte frågan om.

Det är klart att Allan Gustafsson, när han gick upp i talarstolen, hade ambitionen att kritisera vår motion och peka på att vi inte yrkade bifall till den. Jag sade i mitt inledningsanförande att vi gått på innebörden i den socialdemokratiska reservationen, som vi är överens med övriga utskottsgrupper om. Jag kan citera några rader ur reservationen för Allan Gustafsson, om han inte har läst den:

”En framgångsrik sysselsättningspolitik, som grundval för förstärkt regional balans, förutsätter att enskilda politiska beslut konsekvent föregås av en prövning av deras såväl omedelbara som långsiktiga effekter på sysselsättningen. Först med en sådan politik kan målet arbete åt alla förverkligas. Samtidigt krävs en målmedveten samordning av handlandet inom ett stort antal verksamhetsområden. Riktlinjerna för den ekonomiska politiken, finanspolitiken, närings- och branschpolitiken, energipolitiken, investeringspolitiken inkl. byggnadsverksamheten samt forsknings- och utvecklingspolitiken måste formars med utgångspunkt i en framtidsinriktad strategi, där politiska ställningstaganden kan inordnas i ett system av samverkande åtgärder för utveckling, sysselsättning och regional balans.”

Till Allan Gustafsson kan jag säga: Ert virrande i exempelvis energipolitiken gör framtiden väldigt oviss för många av de värmländska bruksföretagen. Framtiden för orter som Storfors, Munkfors och andra som är beroende

av energi skulle raseras om era energipolitiska ambitioner skulle gå i hamn. Det får vi hoppas att de aldrig gör, för det vore en olycka för Värmland.

Sedan pekade Allan Gustafsson på en rad lån som regeringen hade gett. Det där är inga nya påfund av den nya regeringen, utan det är ett fullföljande av den tidigare socialdemokratiska lokaliseringpolitiken: det är inte fråga om någonting annat.

Allan Gustafsson nämnde Uddeholmslånet på 600 milj. kr. Hur många nya jobb har det lånet skapat? Massor av människor går på sysselsättningsbidrag, men vi har inte sett till några fler jobb. Man har skrivit in dessa pengar i den egna verksamheten för att höja värdet på bolaget och naturligtvis också för att förstärka sin position under de pågående fusionsförhandlingarna. Värmlandsdelegationen har för innevarande år begärt en hundradel av vad Uddeholmsbolaget har fått i lån. Det har man gjort för att försöka rädda sysselsättningen, som kommer att raseras på grund av Uddeholmsbolagets planer för framtiden.

ALLAN GUSTAFSSON (c) kort genmäle:

Herr talman! Det är roligt att höra en socialdemokrat som talar så väl om lokaliseringpolitiken. Så lät det inte för ett antal år sedan när centern aktualiserade frågan inte i den här kammaren utan i det gamla riksdagshuset. Då betraktades vi såsom varande bypolitiker. Det är att hälsa med tillfredsställelse att det har skett en förändring i er inställning.

När det gäller propositionen om stödet till småföretagen vill jag erinra om att man där förutom mera pengar också gav förstärkning av företagsinriktad fortbildning just för småföretagarna. Man gav också ett ökat stöd till uppförande av kommunägda industrilokaler, lättnader i företagsbeskattningen samt lättnader i arvs- och gåvobeskattningen. Vidare innebar propositionen att konsulttjänster skulle bli berättigade till exportkreditstöd. Jag vill gärna trycka på att detta är första steget i en översyn av näringspolitiken och det särskilda stödet till småföretagsamheten. Vi kommer under nästa år att få ta ställning till ytterligare förslag som kommer att förbättra klimatet för småföretagsamheten i det här landet.

SUNE JOHANSSON (s) kort genmäle:

Herr talman! Man får väl förutsätta att de åtgärder som Allan Gustafsson här aviserar blir av den sedvanliga kobratypen, som innebär att man spottar ut resurser till kreti och pleti, oavsett om vederbörande är i behov av stöd eller ej. Det är där det skiljer sig väsentligt mellan er och oss när det gäller stöd till företagen.

Jag tror att Allan Gustafsson har missuppfattat alla socialdemokrater som uppträtt i denna kammare och på andra ställen beträffande lokaliseringpolitiken om han har trott att de har varit motståndare till den. Tvärtom framstår socialdemokratin som föregångare, som varit med om att bygga upp lokaliserings- och annan arbetsmarknadspolitik. Det behöver vi i och för sig inte ha någon tvist om.

Allan Gustafsson tog upp en del andra frågor i sitt första inlägg och han

anförde bl. a. att vi inte skulle ha kunnat klara situationen om vi inte hade fått den tidigare mycket ombesjungna devalveringen. Det är givetvis inga svårigheter att sälja sina grejor om man inte vill ha något betalt för dem. Den tidigare riksbankschefen Per Åsbrink sade vid något tillfälle då man talade om devalvering: En devalvering är aldrig annat än en lönesänkning. Det är så de svenska löntagarna upplever det i dag. Men det var inte det man från borgerligt håll utlovade i valrörelsen. Man skulle skapa fler jobb, människorna skulle få behålla sin standard. De välbekanta orden i visan – först tog du mig och sen bedrog du mig – har sannerligen många väljare i dag anledning att uttala. Vad de har blivit utsatta för när det gäller sysselsättningen och jobben är just ett bedrägeri av den borgerliga majoriteten. Det kan i varje fall alla de 200 000 som står utanför arbetsmarknaden i dag påstå.

ALLAN GUSTAFSSON (c) kort genmäle:

Herr talman! Bedrägeri och bedrägeri! När det blev skifte på regeringsposterna kände de nuvarande regeringspartierna inte till att det var så illa ställt i det här landet som det verkligen var. Jag vill bara erinra om vad herr Palme sade, nämligen att vi kom till det dukade bordet. Nej, vad vi kom till var ett urätet skafferil! Det kunde givetvis ha varit trevligare att ha haft ett annat utgångsläge för att ta över ett land än den nuvarande regeringen hade, men ingen tidigare regering har satsat på mycket som denna på att upprätthålla sysselsättningen. Det tycker jag att Sune Johansson skulle kunna erkänna utan att förfalla till den socialdemokratiska sluggerdebatten, där man bara slänger ut okvädinsord och sprider olust omkring sig. Jag tror knappast att ni vinner på det och jag tror inte heller att Sune Johansson tror riktigt på vad han säger.

Tredje vice talmannen anmälde att Sune Johansson anhållit att till protokollet få antecknat att han inte ägde rätt till ytterligare replik.

LARS-OVE HAGBERG (vpk):

Herr talman! Kopparbergs län är f. n. ett av de län som drabbas hårdast av de kapitalistiska strukturkriserna, vilkas fulla effekt ännu ej har uppnåtts. Trots detta är i Dalarna närmare 4 000 registrerade som arbetslösa och står till förfogande för omedelbar placering på arbetsmarknaden. Över 4 000 befinner sig i arbetsmarknadsutbildning, närmare 2 000 i beredskapsarbete och dessutom är över 2 000 föremål för övriga arbetsmarknadspolitiska åtgärder. Lägg därtill den dolda kvinnliga arbetslösheten. Det krävs 6 000 nya jobb för att kvinnorna skall kunna uppnå riksgenomsnittet för kvinnlig förvärvsverksamhet.

Den här bilden skall också tillföras de hot som föreligger om sysselsättningsminskningar i form av permitteringar och avsked. Dessutom skall tilläggas en annan minskning av sysselsättningen som skapar problem främst för ungdomarna, nämligen anställningsstopp och därmed en onaturlig avgång beträffande arbetstillfällen.

För att få någorlunda balans på arbetsmarknaden i Dalarna behövs inom de

närmaste åren minst 20 000 nya jobb. Skulle hoten om nedläggning av Domnarvets metallurgi och därmed gruvorna förverkligas räcker inte ens 20 000 nya jobb.

Alla län som tillhör Bergslagsområdet står nu inför en sysselsättningskris liknande den som tidigare drabbat Ådalen.

Bergslagens näringsliv bygger på järnhantering, vilken har flerhundraåriga traditioner. Den nu pågående strukturomvandlingen inom gruv- och stålindustrin innebär en katastrofal utveckling. Många gruvor och järnbruk hotas av nedläggning, och därmed kommer flera orter att gå en långsam död till mötes. Andra brukssamhällen kommer att ytterligare utarmas på sysselsättning. En sådan utveckling måste förhindras. Kapitalintressena som sugit ut råvaror och arbetskraft i århundraden har inget ansvar, annat än för aktieägarnas kapitalvinster.

Dalarna är den del av det svenska klassamhället, där förmögenhet och makt alltmer koncentreras på ett fåtal händer. Arbetarklassen i Dalarna har ständigt låtit försvara rätten till arbete, sin levnadsstandard och sin miljö mot profitintressena, som fortfarande tillåts vara drivkraften i utvecklingen. Under högkonjunkturer kammar bolagen hem jättevinst. När konjunkturen viker hålls de under armarna – tidigare av en socialdemokratisk regering, nu av en borgerlig regering – med allehanda subventioner och hjälpinsatser.

Det kapital som styr Dalarnas utveckling ligger alltså i ett fåtals händer, trots att det arbetats ihop av arbetarna under hårda villkor i generationer. Detta kapital skall användas för länets framtida utveckling av produktion och konsumtionsmöjligheter, och det är helt orimligt att beslutanderätten över denna vår framtid ligger utanför demokratisk kontroll. Sysselsättningen i Dalarna bygger på de rika tillgångarna på skog och malm. Näringslivet är därför också baserat på tung industri: En arbetare av tre arbetar vid något av de stora järn-, stål- eller pappersbruken. Privata storbolag behärskar och utnyttjar råvarorna.

Det privata ägandet och maktkoncentrationen är mycket långtgående i Kopparbergs län. Näringslivet är ensidigt sammansatt, och de tunga arbetsplatserna dominerar. Den kvinnliga undersysselsättningen är markerad. Ungdomens möjligheter att få jobb på hemorten minskar alltmer. En kraftig regional obalans förekommer sedan länge inom länet. De nu pågående struktureförändringarna inom den malmbaserade produktionen kräver som ett första steg en kraftfull politik för att garantera den grundläggande demokratiska rättigheten: rätten till ett meningsfullt arbete.

Arbetsköparna tar inget ansvar för sysselsättningen – de kräver statliga sysselsättningsbidrag för att inte permittera och avskeda. Arbetslöshetsstatistiken är en förödande dom över kapitalismens planlöshet och anarki. Kapitalismen förmår inte ge lönearbetarna jobb, trygghet och en säker utkomst. Kapitalismen kan inte garantera den grundläggande mänskliga rättigheten – ett arbete.

Det behövs en planerad utveckling som alternativ till dagens privatkapitalistiska anarki. Ungdomen har rätt till ett meningsfullt arbete och inte

enbart nödhjälpsarbeten på kort sikt. Kvinnorna måste ha rätt till ett arbete och inte ständigt vara reservarbetskraft. Arbetsvillkoren måste förbättras på våra arbetsplatser – arbetstidsförkortning och lugnare arbetstakt skall ge fler arbetstillfällen. En förbättring av den kollektiva servicen ger också många nya arbetstillfällen. Miljöområdet kräver sysselsättningsalstrande åtgärder. Men det grundläggande villkoret för full sysselsättning i Dalarna är att länets basnäringar utnyttjas till fullo. Väsentligt ökad förädling av råvaror är en nödvändighet. En långsiktig, planmässig hushållning är den enda garantin för trygghet i jobbet – både i dag och i morgon.

En sådan utveckling kräver kraftigt ökade samhälleliga insatser, såväl på det statliga som på det kommunala området. En förutsättning är att skattebördorna radikalt omfördelas, att de statliga insatserna går till produktiva basinvesteringar, inte till aktiespekulationer och till att hålla privatkapitalet under armarna, att länets utveckling inte längre styrs av det privata vinstintresset hos storfinansen.

Men utskottet har inga sådana ambitioner, inte heller regeringen. I stället påstår man att problemen i strukturkrisbranscherna har angripits med kraft. Jojomänsan – med kraft ställs nu allt fler av Bergslagens stålarbetare utan arbete.

Utskottet hänvisar till att en av grundvalarna för regionalpolitiken är att företagen får arbeta under sådana villkor att deras internationella konkurrenskraft upprätthålls och förstärks. För detta skall kostnadsläget angripas, dvs. lönerna skall hållas tillbaka och omfattande rationaliseringar vidtas. Inriktning på stordrift och koncentration är ett av huvudmedlen för att konkurrera på den s. k. fria kapitalistiska marknaden. Bergslagen skall utarmas som industriområde. Det internationella kapitalets etableringar i diktaturländer hotar uppenbarligen ryggraden i svensk industri, utan att borgare eller socialdemokrater ämnar vidta åtgärder mot den kapitalistiska frihandelspolitiken. En reglerad handelspolitik är ett villkor för att industrin skall kunna behållas – och då också i Bergslagsområdet.

Den kapitalistiska strukturomvandlingen inom stål- och gruvindustrin med mindre sysselsättning, negativa följdverkningar på sysselsättningen i andra branscher, den tidigare krisens verkningar inom skogsnäringen och den offentliga sektorns ekonomiska kris kräver en utvecklingsplan för hela länet – Kopparbergs län – för att förhindra en katastrof.

Regeringen bör därför ges i uppdrag att snabbt utarbeta en utvecklingsplan för varje län i det krisdrabbade Bergslagen. För Kopparbergs län skulle en sådan utvecklingsplan innehålla:

- Utveckling av stålindustrin med ökad förädling, ny teknik och nya produkter. Minst nuvarande sysselsättningsnivå skall bibehållas i stålverken. Inga nedläggningar eller inskränkningar förrän annan sysselsättning är säkrad.
- Samordning och planering av gruv-, stål- och verkstadsindustrin, så att gruvindustrin och dess orter bevaras.
- Nyetablering av verkstadsindustrier som en del av vidareförädlingen av stålprodukterna.

- Förädling av skogsråvaran främst i norra och västra Dalarna. Etablering av träförädlingsindustrier.
- Massa- och pappersindustrin minskar exporten av halvfabrikat och övergår till att helt förädla råvaran i vårt land, bl. a. i Dalarna.
- Ökat byggande framför allt inom industrin, bostadssektorn och den offentliga sektorn.
- Handelspolitiska åtgärder för att bevara Dalarnas skinn- och tekoindustri. Skinnindustrin återgår till mer produktion för "vanligt folk".
- Utbyggnad av kollektiv och social service, bl. a. barnomsorg, sjukvård, kollektivtrafik och fritidsmiljöer för ungdom.
- En skattepolitik som ger kommuner möjlighet att bygga ut den kollektiva servicen. Införandet av en statskommunal enhetsskatt.
- Samhället övertar helt Dalarnas basnäringar och satsar kapital för utveckling, samtidigt som forskning och utvecklingsinsatser får högsta prioritet.

En sådan politik skulle rädda sysselsättning och bygder. En allmän stödpolitik till företagen kommer bara att betyda mindre jobb på sikt. Den allvarliga situationen i Dalarna med stål- och gruvindustrin kan bara lösas med en helt ny politik.

Utskottet har i sitt svar på min motion 815 sagt sig dela min uppfattning beträffande sysselsättningsläget. Men i övrigt förlitar man sig på det kapitalistiska näringslivet och dess utveckling, dvs. samma krafter som i dag håller på att utplåna Bergslagen som industriregion.

Den opinion och rörelse för att bevara jobben som främst utvecklats i Dalarna riktar sig mot storfinansen och borgarpolitiken. Denna rörelse och opinion kräver ett kraftigt agerande från hela arbetarrörelsen. Inga diffusa löften för framtiden utan ett klart handlingsalternativ som gör slut på storfinansens makt. Därför är det ett hån mot dem som drabbas i Bergslagen när det i debatten om att rädda jobben talas om löntagarfonder, typ utvecklingsfonder, till vilka arbetarna av sina löner skall avstå 3 %. Dessa pengar skall sedan satsas i den etablerade kapitalistiska exportindustrin. Det är ju inte ytterligare smörjmedel i kapitalismens maskineri som behövs. Nej, det är en politik som angriper orsakerna till att Dalarna och Bergslagen går mot en katastrof. För detta behövs en planeringspolitik. För detta behövs en utvecklingsplan för varje län i Bergslagen, en plan som med olika åtgärder inom de närmaste åren skapar 20 000 nya jobb i Dalarna.

Herr talman! Jag yrkar bifall till motionen 815, som föreslår en utvecklingsplan för länen i Bergslagen som gör det möjligt att rädda sysselsättning och bygder.

ERIC JÖNSSON (s):

Herr talman! Som redan framhållits under diskussionen om arbetsmarknadsutskottets betänkande beträffande regionalpolitiken har de socialdemokratiska ledamöterna i utskottet i ett särskilt yttrande anfört att de inte har reserverat sig till förmån för några av de motioner som rör enskilda län eller orter. Anledningen är enligt deras mening att den ekonomiska politiken omöjliggör en effektiv regionalpolitik. De socialdemokratiska ledamöterna

ger också i det särskilda yttrandet uttryck för att de grundläggande förutsättningarna för en offensiv sysselsättningspolitik i folkflertalets intresse saknas.

Jag kan helt instämma i dessa bedömningar. Egentligen borde jag kanske i konsekvens därmed inte ha begärt ordet, därför att det ändå är rätt tveksamt i vad mån det är möjligt att påverka den borgerliga regeringen och den borgerliga riksdagsmajoriteten när det gäller att förmå dem att föra en regionalpolitik och sysselsättningspolitik, som gagnar flertalet av landets medborgare. Men trots det tror jag ändå att det är angeläget att vi från socialdemokratin håller fast vid kravet på kraftfulla åtgärder mot arbetslösheten. Det är angeläget att vi gör det därför att arbetslösheten är ett oförsvarbart slöseri med mänskliga resurser. Arbetet skall ju ge försörjning, men det har också ett värde i sig självt; det lägger grunden för individens självrespekt och för känslan av gemenskap med samhället. Det är på människors arbete som vi bygger vår välfärd.

Ett samhälle som inte kan garantera jobb är ett dåligt samhälle, och därför kräver vi från socialdemokratin en politik som utvecklar industrin och sätter sysselsättningen i centrum. Det här bör egentligen alla oavsett partitillhörighet kunna ställa upp bakom. Det gör man väl när det gäller läpparnas beaktelse, men när det gäller att verkligen förstå vissa regioners speciella problem tycker i varje fall inte jag att arbetsmarknadsutskottet visar någon större förståelse.

Jag kan i och för sig förstå svårigheterna att på ett 40-tal sidor i utskottsbetänkandet dels beskriva regeringspropositionens innehåll beträffande regional utveckling, dels finna motiveringar för att kunna besvara och avstyrka 44 motioner. Skall man klara det måste man nog låta bli att läsa alla motioner, eller också måste man delbehandling eller missförstå en del motioner.

När det gäller motionen 613, som jag är huvudansvarig för, vet jag inte vilket kriterium som varit vägledande för utskottets bedömning. I varje fall tycks utskottsmajoriteten inte ha fattat allvaret i motionen, som avfärdas med att utskottet säger att problemen är väl kända och i viktiga delar kan väntas bli behandlade i anslutning till den aviserade varvspropositionen.

För mig verkar det inte som om problem i Malmöregionen är så väl kända inom utskottet. Det är klart att varvsindustrin är av avgörande betydelse för Malmöområdet, varför vi ställer kravet att inga avskedanden får ske. Varven måste klaras. Men det är många andra sysselsättningsområden som måste klaras, och dem kan man inte – som sker i utskottet – skjuta framför sig.

I Malmö går i dag nära 5 000 människor utan jobb. Dagligen ställs människor utan arbete, och det är ungdomen som drabbas särskilt hårt. Sysselsättningsutvecklingen i Malmö är långt ifrån godtagbar. Sysselsättningen i Malmö har minskat med 2 % medan den i landet i övrigt har ökat med 4 %. Den vikande utvecklingen för Malmö beror på att antalet arbetstillfällen inom framför allt tillverkningsindustri och varuhandel har minskat samt att tjänstesektorns tillväxt i Malmö varit betydligt mer dämpad än för landet som helhet.

I motionen 613 har vi också framhållit att byggnadsverksamheten har gått starkt tillbaka i Malmö. Anledningarna härtill är många, men självfallet vilar huvudansvaret på regeringen. Därför blev vi väldigt överraskade när bostadsminister Elvy Olsson för en tid sedan helt frankt förklarade att människorna i sydvästra Skåne inte kan räkna med att få bo kvar. Jag vill passa på att beklaga det uttalandet, därför att det kan inte vara välbetänkt att statsråd på det sättet oroar samhällsbyggandet.

Av den diskussion som ägt rum kan man lätt få den uppfattningen att sydvästra Skåne genomgår en ohämmad expansion och att stora arealer jordbruksmark på ett oansvarigt sätt tas i anspråk för tätortsändamål. Detta är fel. Sydvästra Skåne, där Malmö ingår, har som jag redan framhållit allvarliga sysselsättningsproblem. Sedan några år har det också ägt rum en kontinuerlig utflyttning till andra delar av landet. När jordbruksmark tas i anspråk för tätortsändamål inom Malmöregionen sker detta därför som regel inte i expansivt syfte utan för att den egna befolkningen skall kunna få en fullgod bostadsstandard och en fullgod miljö och för att redan befintliga sysselsättningsmöjligheter skall kunna behållas inom regionen.

Det är orimligt att, som bostadsministern tycks vilja, tvinga tusentals familjer att flytta från sina nuvarande bostadsorter. En sådan utveckling står f. ö. i strid med de mål för regionalpolitiken som riksdagen beslutade om 1976, då det fastlades att samtliga län i landet skulle ges förutsättningar att åtminstone behålla sin nuvarande folkmängd. Denna målsättning måste även gälla för sydvästra Skåne.

Detta vill jag gärna understryka för bostadsminister och regering, om det nu går fram till vederbörande. Samtidigt vill jag också ge det rådet att överklagade planärenden skall snabbbehandlas. Det är angeläget, inte minst från sysselsättningsynpunkt, att planärendena blir avgjorda. Den strävan som kommer till uttryck hos kommunerna själva att bevara en god miljö och slå vakt om de produktiva resurserna utgör f. ö. den bästa garantin för att jordbruksintressena blir beaktade. Detta får dock inte ske så ensidigt att en från social synpunkt riktig samhällsutveckling hindras.

Även om det resonemang som jag här har fört om arbetsmarknadsläget i sydvästra Skåne visar på stora problem så borde utvecklingen kunna vara gynnsam. Skåne och i synnerhet Malmö borde kunna få möjligheter att utveckla de unika fördelar som ligger i närheten till de stora exportmarknaderna på kontinenten. För detta krävs emellertid en samordning av statliga och kommunala insatser för att utveckla kommunikationerna med kontinenten och för att nyetablera företag och förmå industrier med lämplig exportriktning att etablera filialer. Om man vill nå dessa mål, är det nödvändigt med en kraftfull sysselsättnings- och näringspolitik.

Även förbindelserna över Öresund är viktiga för näringslivets utveckling. Förverkligandet av fasta förbindelser över sundet spelar en avgörande roll och bör enligt min mening ges hög prioritet.

Får jag till sist, herr talman, ge uttryck för den uppfattningen att de problem som alltmer gör sig gällande på storstadsområdenas arbetsmarknader kräver speciella insatser. Jag tror att en särskild sysselsättningspolitik för storstads-

områdena bör utformas, och sysselsättningsutredningen bör kunna utarbeta förslag till sysselsättningspolitiska program för dessa områden.

I detta anförande instämde Erik Adamsson (s) och Anna-Greta Skantz (s).

MARTIN SEGERSTEDT (s):

Herr talman! I Västernorrland är antalet arbetslösa nu över 4 000. Det går tio arbetslösa på varje ledig plats. Förhållandena är här, liksom på andra håll, svårast i inlandet. Låg yrkesverksamhet och en stor andel av befolkningen pensionerad – det är den typiska bilden i ett område som under lång tid drabbats av vikande arbetsmarknad.

I motionen 1977/78:617 har vi socialdemokratiska riksdagsmän i Medelpad krävt inrättande av ett statligt industricentrum i Ånge. Det är ett krav som också framförts av LO-distriktet i mellersta Norrland.

Det finns nu några års erfarenhet av statliga industricentra. I Lycksele och Strömsund är man inne på andra etappen, i Ljusdal är ett industricentrum under uppbyggnad, och i Haparanda skall man just nu sätta i gång. Beslutet om etablering i Ljusdal och Haparanda förenades med uttalanden om prioritering av Ånge och Vilhelmina som kommande utbyggnadsorter.

För Ånges del har kommunen tagit fasta på detta beslut. Kommunen har utvecklat ett industriområde med goda resurser på lämpligt avstånd från centralorten.

De argument som tidigare förts fram för angelägenheten av en industriell expansion i Ånge har på senare år ytterligare förstärkts. Utflyttningen har ånyo tagit fart, och vi fruktar på goda grunder att alla mer eller mindre förhoppningsfulla befolkningsmålsättningar skall visa sig felaktiga den dag det kommer bättre tider för svensk industri och när det åter blir efterfrågan på arbetskraft.

Utskottet har vid sin behandling av vår motion fört fram förhandsuthyrningen av lokalerna som en väsentlig förutsättning för att en utbyggnad skall få komma till stånd. Kravet på förhandsuthyrning har visat sig vara hämmande för utvecklingen av industricentra. Erfarenheten visar att ändamålsenliga lokaler utövar en stark dragningskraft på industrier med akut lokalbehov. Bättre tider med gynnsammare etableringsförutsättningar kommer sannolikt att medföra ett förhållandevis stort efterfrågetryck när det gäller bra industrilokaler som kan tillträdas med kort varsel. För att då underlätta företagsutveckling och nyetablering är det angeläget med en hög beredskap, där förhandsbyggda lokaler kan bli ett värdefullt instrument i regionalpolitikens tjänst.

Detta är en viktig faktor i sammanhanget. När viss förhandsuthyrning ställdes upp som ett villkor för etablering av industricentra, hade vi en normal tillväxt i det svenska samhället. Så är som bekant inte fallet *f. n.* Men den svacka som vi är inne i bör vi kunna utnyttja genom att bygga ut för kommande, förhoppningsvis bättre tider, så också i det inre stödområdet.

Att en utbyggnad bör komma nu beror inte minst på situationen på

byggarbetsmarknaden. Länsarbetsnämnden i Västernorrland påvisar i sin vårrapport hur ett ökat byggande inte bara på bostadssektorn utan även inom industrin måste komma till stånd för att klara sysselsättningen.

Herr talman! Vi har kunnat konstatera att de välvilliga uttalanden som ingick i tidigare riksdagsbeslut inte har fört frågan framåt. Ånge väntar fortfarande på sitt industricentrum.

Jag yrkar därför bifall till motionen 617 med krav på att ett statligt industricentrum snarast inrättas i Ånge.

OSWALD SÖDERQVIST (vpk):

Herr talman! I den debatt om utvecklingen i olika regioner som förs här i dag vill jag säga några ord om Norduppland.

Norduppland är en region som uppvisar alla de problem som drabbar mera välkända, eller i det här fallet kanske snarare ökända, områden i Sverige. Man kan säga att det är Norrbotten i förminskad skala. Man kan också säga att det har haft och har alla de förutsättningar som Sverige som nation har och att förutsättningarna också har blivit lika illa utnyttjade.

Här finns järnmalm och månghundraårig tradition att utvinna och bearbeta den. Här finns skog, den andra stora svenska basråvaran, och industrier som byggs upp på den. Här finns hamnar för export av produkterna. Här finns energi i form av vattenkraft. Förutsättningarna har alltså varit goda. Vad är det som har saknats? Jo, precis som i Norrbotten och i Sverige i övrigt, en planmässig utvinning av naturrikedomarna och en bristande kontroll av privat företagsamhet och vinstintresse. Det har medfört att exploateringen av råvarorna inte lett till en allsidig utveckling av området, att vinster tagits ut och placerats på annat håll och att när en verksamhet inte längre varit lönsam, från ägarnas synpunkt, har den lagts ner eller flyttats till andra orter.

Försyndelserna och försummelserna är gamla och har inte uppstått i dag eller ens under de senaste åren. Den föregående, socialdemokratiska regeringen har ett stort ansvar för att Norduppland, lika väl som alla andra regioner, har blivit vad det är i dag; ett område präglad av företagsnedläggningar, sysselsättningssvårigheter och avfolkning.

Det är populärt i dessa dagar från socialdemokratin håll att skylla alla brister och svårigheter på den borgerliga regeringen. Men man glömmer att tala om att man själv varit med om att driva fram den utveckling vars verkningar vi nu ser i öppen dag. I årtal har socialdemokratin gått med på och befrämjat den privata företagsamhetens, de stora bolagens exploatering av naturrikedomar och mänskliga resurser. Det som var bra för storföretagen var bra för Sverige, hette det ju. Det gäller såväl Norduppland som alla andra regioner. Att en borgerlig regering tar till vara borgerlighetens intressen är ingenting att förvåna sig över, det är dess uppgift. Men att en socialdemokratisk regering i så många år tillåtit en låtgåpolitik på dessa områden är märkligt.

Nu har vi det läge vi har i Norduppland, som på alla andra håll. Den ekonomiska krisen har slagit hårt i området, och som det nu ser ut verkar det inte vara stort hopp för de orter som överlevt bruksdöd och strukturrationala-

Regional utveckling

liseringar i det förgångna. Gruvdriften i Dannemora och stålframställningen i Österbybruk har sedan länge befunnit sig i farozonen. De senaste turerna i den svenska stålkarusellen, med etableringen av SSAB och eventuellt samgående av de stora företagen på specialstålssidan, tycks inte ge mycket utrymme för överlevande för denna gamla gruv- och stålort. Likartade problem finns i Söderfors.

När det gäller skogsindustrin är utvecklingen naturligtvis lika som i övriga landet. Den största industrin i detta område, Stora Kopparbergs massafabrik i Skutskär, har sedan länge anställningsstopp, och arbetsstyrkan skall reduceras i framtiden.

Beträffande övriga småorter i regionen befinner de sig, med något enstaka undantag, på tillbakagång eller i stagnation.

Det är mot denna bakgrund som vi i vår motion har begärt en övergripande planering för hela regionen. Utskottet hänvisar i sin skrivning till Nordupplandsgruppen och dess arbete samt till det arbete som utförs av fasta planeringsorgan typ länsstyrelsernas planeringsenhet. Visst, det är bra att sådant arbete pågår och att man har problemen klara för sig. Men det är inte tillräckligt. Nordupplandsgruppen skapades ursprungligen för att lösa Österbybruks-problem, och den har sedan fått utvidgat mandat. Men det är ett exempel på det gamla vanliga: Det är först när problemen redan är ett faktum som man tillsätter arbetsgrupper för att städa upp efter den privata företagsamheten.

Vad vi efterlyser är en industri- och sysselsättningsplan som tar itu med problemen inför framtiden, vilket självfallet måste innebära en kraftigare samhällelig styrning och en begränsning av de privata företagens möjligheter att agera enbart utifrån sina egna intressen. Vad som behövs är att en fortsatt förädling av egna produkter, järn och trä, säkras inom regionen. Utöver detta behöver nya industrier tillföras.

Det finns, som jag nämnde, exempel på expanderande orter även inom det här området. Gimo är en sådan. Där har industrier tillförts och nya arbetstillfällen skapats. Det har skett på företagens villkor, men bör i fortsättningen ske mera på samhällets villkor. Vi har inte längre råd, varken regionalt eller nationellt, att låta utvecklingen styras av enskilda vinstintressen. Det har gjorts bra punktinsatser också på andra håll inom den här regionen. Exempelvis har det satsats på en anläggning för oljelagring i Hargshamn och en utbyggnad av ett industriområde i samband med detta. Det är ett bra initiativ och ett sätt att utnyttja en naturlig resurs, i det här fallet en djuphamn som finns inom området. Men det handlar fortfarande om punktinsatser som inte ingår i en samlad planering för att lösa hela regionens problem, och det är vad vi efterlyser i vår motion.

Slutligen vill jag säga några ord om kärnkraftsbygget i Forsmark, som ju är beläget i just det här området. Som alla stora anläggningsarbeten har Forsmarksanläggningen medfört ett uppsving i regionen. Folk har fått arbete, och lokala småföretag har dragit nytta av det. Nu har det genom regeringens inbördes oenighet om energipolitiken uppstått en osäkerhet om hur den närmaste framtiden kommer att te sig både för de anställda och för de lokala

myndigheterna. Det är ett oacceptabelt förhållande. Ett rejält besked i den ena eller den andra riktningen är det minsta man kan begära.

Sett på längre sikt innebär emellertid inte Forsmarksbygget någon lösning på problemen vare sig för Norduppland eller för den svenska energipolitiken och sysselsättningen i stort. De som talar vitt och brett om detta, bl. a. socialdemokraterna, bör stiga fram och redovisa hur de tänker lösa problemen som uppstår efter 1990. Då kommer vi nämligen att ha brist på kärnbränsle, uran, liksom på olja. Vill man då fortsätta med kärnkraft, så måste det bli med en annan teknik, briedeteknik, och det vågar ingen ännu förorda öppet, men det kanske kommer.

Vänsterpartiet kommunisterna är motståndare till kärnkraften och har lagt fram ett förslag till avveckling som tar hänsyn till också regionala problem liknande dem som föreligger i Forsmark. En avveckling enligt vårt förslag innebär inte att anläggningsarbetarna behöver ställas utan jobb – om det har man ibland dragit verkliga snyftvalser. Större omflyttningar har gjorts tidigare i samband med vanliga vattenkraftsanläggningar, och då har ingen ömkat sig över vattenrallarna och deras situation. Det går att lösa problemen för arbetarna i Forsmark, och det går också att lösa problemen för Östhammars kommun liksom för hela Norduppland om det finns en politisk vilja att ta itu med dem. Men den viljan har hittills lyst med sin frånvaro både hos den föregående och hos den nuvarande regeringen.

Jag vill, herr talman, med detta yrka bifall till vår motion 1668.

ARNE NYGREN (s):

Herr talman! Socialdemokratisk missnöjespolitik – så betygsatte industriministern Nils G. Åsling i juni förra året i inlägg i flera borgerliga Norrlandstidningar de påpekanden som jag hade gjort en månad tidigare om hur samhällets regionalpolitiska insatser i Norrland snabbt tycktes urholkas efter den borgerliga regeringens tillträde.

Den debatten, för ett år sedan, är det intressant att återknyta till när vi i dag kan bedöma utvecklingen 1977 och se hur det gick med tanke på de farhågor jag anmälde och som herr Åsling bedömde som uttryck för missnöjespolitik.

Låt mig först friska upp minnet av mina påpekanden i fjol. Jag erinrade då om att Norrlandslänen under 1970-talets fem första år hade kunnat glädja sig åt goda resultat av samhällets regionalpolitiska insatser: folkmängden hade ökat, sysselsättningsutvecklingen var klart positiv och en begynnande optimism hade börjat sprida sig i Norrland.

Jag styrkte de här uppgifterna med fakta. Åren 1970–1976 hade folkmängden i de fem Norrlandslänen ökat med nära 20 000 invånare. Sysselsättningsgraden i landsdelen hade stigit med 4–5 % för män och 8–9 % för kvinnor i de flesta Norrlandslänen.

Folkflyttningen var under 1950- och 1960-talen klart negativ för Norrland. Ännu så sent som 1970 flyttade 5 000 fler människor från Norrland än vad som flyttade dit. I mitten av 1970-talet hade den utvecklingen vänt. 1976 redovisade alla de fem Norrlandslänen fler inflyttade än utflyttade. Netto-

vinsten det året var drygt 4 000 fler norrlänningar.

Den utvecklingen var ett resultat av de regionalpolitiska insatser som den socialdemokratiska regeringen vidtagit: lokaliseringsstödet, frakttödet, jordbrukarstödet för Norrland, skatteutjämningsbidragen, omlokaliseringen av statlig förvaltning, styrningen av industriutbyggnaden med fondmedel och mycket mer.

Sakuppgifterna i den här redovisningen kunde industriminister Åsling inte bestrida, men han påstod att bl. a. lågkonjunkturen var orsak till den vändning som den här utvecklingen hade tagit efter regeringsskiftet. Andra slutsatser var uttryck för socialdemokratisk missnöjespolitik.

I motionen 615 till detta riksmöte, undertecknad av socialdemokrater från samtliga fem Norrlandslän, har vi vidare understrukit den oro som vi i Norrland känner inför de förändringar i regionalpolitiken som vi upplevt efter regeringen Fälldins tillträde.

Under de drygt 500 dagar som vårt land nu har förvaltats av den borgerliga treoenighetens regering har samhällets regionalpolitiska insatser i Norrland i stort upphört.

Man har t. o. m. vidtagit åtgärder för att inte genomföra statliga omlokaliseringar från Stockholm till Norrland som den socialdemokratiska regeringen hade föreslagit och som var i gång när regimskiftet kom.

Det finns också andra oroande tecken på att vad som tidigare var samhällsinsatser av betydelse för utbyggnad av industri och verksamhet i Norrland nu har förskjutits till andra landsdelar.

Det statliga lokaliseringsstödet, som under de första tio åren – 1965–1975 – var ett utpräglat Norrlandsstöd med 70,2 % av bidragen och 54,3 % av lånen till Norrlandsläna, utnyttjas nu till nära två tredjedelar i Syd- och Mellansverige.

Den regionalpolitiska styrningen av industriutbyggnaden med investeringsfondsmedel, som bl. a. förre finansministern Gunnar Sträng framgångsrikt ägnade sig åt under 1960-talet, har nu steg för steg mist betydelse. Ännu så sent som 1975 gjordes ändå nära 12 % av näringslivsutbyggnaden med dessa fondmedel i vårt lands tre industrisvagaste län: Norrbotten, Västerbotten och Jämtland. År 1976 hade utbyggnaden med fondmedel i de tre läna gått ned till 7,6 %, och den har fortsatt att minska. Denna utveckling har ägt rum samtidigt som förslag aktualiserats om att sudda ut de norrländska stödområdesgränserna, stöpa om skatteutjämningsstödet i klart negativ riktning för Norrland osv. Resultatet av förskjutningarna i samhällets regionalpolitik har vi redan kunnat avläsa.

Jag skall presentera en nyligen framtagna redovisning av utvecklingen av sysselsättningen i Norrland inom jord- och skogsbruket, gruv- och tillverkningsindustrin, bygnadsindustrin, handels- och restaurangnäring m. m. 1977 – områden där centern bara för ett par år sedan utlovade 400 000 nya jobb.

I Norrbotten minskade i fjol antalet sysselsatta i gruv- och tillverkningsindustrin med 1 500, därav 1 000 i verkstadsindustrin.

I Västerbotten minskade antalet sysselsatta i jord- och skogsbruket med

900, i byggnadsindustrin med 500 och i verkstadsindustrin med 300.

I Västernorrland minskade antalet sysselsatta i jord- och skogsbruket med 1 200 och i gruv- och tillverkningsindustrin med 600, därav 200 i verkstadsindustrin.

Jämtland kom lindrigast undan men förlorade 100 jobb inom jord- och skogsbruket och 100 inom handeln och restaurangnäringen.

Gävleborg slutligen tappade 1 300 jobb inom gruv- och tillverkningsindustrin, 600 inom byggnadsindustrin, 500 inom handels- och restaurangnäring och 100 inom jord- och skogsbruket.

Denna förändring upplevde vi under borgerlighetens första regeringsår, 1977, i de fem Norrlandslänen. Denna utveckling har inneburit att arbetslösheten i Norrland ökat kraftigt, ungdomsarbetslöshetens höjd är djupt oroande och nedläggningshoten är många.

Låt mig som exempel få nämna en del om utvecklingen i mitt eget hemlän Västerbotten! Där har nu gruvorna i Adak lagts ned, utan ersättningsjobb. Från Vilhelmina har företaget Nordkugg flyttat tillverkningen och jobben till Småland. Statliga Holmsund Golv AB har friställt arbetskraft i omgångar och nu sålts till ett utländskt privat företag. Vi har levt med friställningar vid Kockums i Storuman och vid Masonite AB i Rundvik och med hot om nedläggningar av Ytong AB i Skelleftehamn och av Mo och Domsjö skogsförvaltning i länet, vägförvaltningen planerar inskränkningar osv.

Tusentals jobb har försvunnit eller hotar att gå förlorade. De allvarligaste hoten ligger över Algots Nords fabriker i Norsjö, Lycksele och Skellefteå, där många hundra, främst kvinnor, ser sina jobb i fara. Genom märkliga turer av energimishushållningsminister Johansson hotas hundratals vattenrallare i Juktan av friställningar, och det tycks råda svårigheter att få besked om framtiden för NCB:s fabrik i Hörnefors, med flera hundra anställda, och från regeringen om hur det blir med omlokaliseringen av statens bakteriologiska laboratoriums produktionsavdelning till Umeå, även den med flera hundra jobb. Allt detta har skapat en stor oro bland människorna. Hotet om en ny avfolkningsperiod i Norrland står för dörren.

Den här utvecklingen har vi behandlat i motionen 1350 från de fem socialdemokratiska riksdagsmännen i Västerbotten. Vi har också pekat på en rad åtgärder som aktualiserats av den fackliga och politiska arbetarrörelsen i vårt län, åtgärder som kunde få utvecklingen att vända.

Den politik som numera förs av industridepartementet har skapat särskilt stora problem i Norrlands inland, och på detta ges många exempel i motionen 607 med Georg Andersson som huvudmotionär. På åtgärdssidan i den motionen finns bl. a. kravet på förverkligande av det särskilda program för insats i Vindelådalen, vilket riksdagen uttalade sig för 1976. Sedan den borgerliga regeringens tillträde har en rad av dess statsråd vid intervjuer i borgerliga tidningar i Västerbotten försäkrat att ett förslag kommer, men det är också allt som har hänt.

Nu utlovas i betänkandet en särskild proposition i vår. Den hinner inte behandlas förrän i slutet på detta år. Ännu ett halvår måste Vindelådalens folk vänta på åtgärder, men nu har tålmodet där nått kokpunkten.

Nr 143

Onsdagen den
17 maj 1978

Regional utveckling

Jag vet inte om industriminister Nils G. Åsling även i år avfärdar sådana här redovisningar som uttryck för "socialdemokratisk missnöjespolitik", vilket han gjorde i juni månad i fjol. Gör herr Åsling det, då vill jag föreslå att han läser de slutsatser om Norrlands framtidsutsikter som arbetsmarknadsutskottet har kommit fram till i det betänkande vi nu behandlar. Utskottet skriver där om Norrland att man ser tecken på att den positiva befolkningsutveckling som kunde åstadkommas under 1970-talets första hälft nu bryts. Utskottet noterar vidare en förestående direkt befolkningsminskning i skogslänen.

Hur har då skogslärens riksdagsmän reagerat i den här allvarliga situationen? När man studerar motionerna i det ämne vi nu behandlar frågar man sig om oron inte alls berört de s. k. skogslärens borgerliga riksdagsledamöter. Av de föreliggande motionerna kan man hänföra 20 till skogslänsproblematiken i ämnet *Regional utveckling*. En enda av dessa 20 motioner har väckts av en borgerlig riksdagsman på Gävleborgsbänken, 15 av dem är socialdemokratiska och 4 kommer från vpk. Jag frågar: Har inte de borgerliga riksdagsledamöterna i skogslänen upptäckt den utveckling som jag här har redovisat eller anser de att den inte angår dem?

Vad jag avslutningsvis vill beklaga är att arbetsmarknadsutskottets ledamöter inte med större skärpa har framfört kraven på åtgärder från regeringens sida för att på nytt driva regionalpolitik i det här landet. Jag vågar påstå att utskottet med de åtgärder det föreslår alls inte kan lugna den oro som nu finns i Norrlandslänen. I motionerna 607, 615 och 1350 finns förslag på många åtgärder som kunde medverka till att öka sysselsättningen i Norrland.

Vi måste få tillbaka de regionalpolitiska insatserna för den norra delen av vårt land!

Vi måste avvärja de hot som föreligger mot den politiken i dag!

Vi måste än en gång klargöra att det råder en mycket stor regional obalans – trots den positiva utvecklingen i början på 1970-talet – mellan Norrland och Göta- och Svealand!

Den passivitet och de rent negativa åtgärder som präglade politiken 1977 måste förhindras 1978 och framgent!

Norrland har naturtillgångar, Norrland har arbetskraft och Norrland har miljötillgångar som kan bli av betydelse för vårt land i framtiden.

Vad som behövs är en aktiv regionalpolitik på nytt! Men för en sådan politik krävs socialdemokraterna tillbaka i regeringsställning senast 1979!

I detta anförande instämde Hagar Normark, Lilly Hansson och Bo Forslund (samliga s).

PER OLOF HÅKANSSON (s):

Herr talman! Låt mig först notera mitt instämmande i socialdemokraternas särskilda yttrande vid arbetsmarknadsutskottets betänkande.

Jag tycker att utskottsmajoriteten på ett litet slarvigt och nonchalant sätt har glidit förbi de socialdemokratiska Skänemotionerna. Positionerna var

tydligt redan intagna, och att nu argumentera, dvs. repetera med Skånestoff vad talare från andra regioner redan uttalat eller för den delen anknyta till vad talare från Skåne som Eric Jönsson sagt, verkar inte meningsfullt.

Utskottet har inte velat dra andra slutsatser av sina införskaffade kunskaper om problemen i Skåne än att med kortaste möjliga motivering, för att inte säga utan motivering, avstyrka motionerna.

Frågorna är många, och de kvarstår. Men svångremmen skall tydligen dras åt. Vi har ju nyligen fått regeringens ord på att vi skall skapa jämvikt i vår regionala obalans genom att flytta. Regionens centerpartister – var står de i den frågan? De hittar kanske fram till verkligheten någon gång, den verklighet som förvisso inte är överhettad och stadd i tillväxt. Vad tycker övriga borgerliga Skånepolitiker om arbetsmarknadsutskottets sätt att tackla problemen i Skåne? Svaret på det får vi tydligen inte i dag, för kammaren är i stort sett tom, och på talarlistan finns dessa politiker ju inte.

Effekten av att yrka bifall till t. ex. motionerna 818 och 819 kan jag förutse. Men det hindrar inte att jag anser de vara motioner värda ett bättre öde än avslag.

Ödet är nu att vi har en borgerlig regering och en borgerlig majoritet i riksdagen, som på olika grunder avslår våra förslag. Det får vi acceptera, men vi accepterar inte att borgerligheten genom sitt handlande fördärvar landet och därmed regionen Skåne. Vi socialdemokrater har lovat varandra, och det kan f. ö. läsas litet överallt: Vi kommer tillbaka. Det får bli beskedet till arbetsmarknadsutskottet med anledning av behandlingen av våra motioner.

BERTIL MÅBRINK (vpk):

Herr talman! Jag har i två motioner begärt att statliga sysselsättningsplaner skall utarbetas för Gävleborgs och Blekinge län. Bakgrunden är att sysselsättningsläget för dessa båda län börjar bli alltmer alarmerande.

Jag tar upp dessa båda län för att visa att problemen med sysselsättningen nu breder ut sig över hela landet. Blekinge och Gävleborg var som bekant under 1960-talet mer eller mindre expanderande län. Här fanns inte de problem som vissa andra regioner brottades med.

Jag vill som en parentes också säga att kraven i mina båda motioner väl stämmer överens med mitt partis politik när det gäller regional utveckling och möjligheter för människor att få ett arbete.

I de båda motionerna har jag redovisat statistik över den rådande situationen i de båda länen, jag behöver därför inte än en gång rada upp dessa siffror. Låt mig bara konstatera att några större förändringar till det bättre inte har skett.

En liten förändring har ägt rum när det gäller arbetslösheten bland byggnadsarbetarna i Gävleborg. Denna har minskat med ett par procent, men fortfarande är den omkring 13 %.

Det är intressant och avslöjande att läsa utskottets behandling av och kommentarer till de båda motionernas krav. Med utskottet menar jag

naturligtvis inte bara de borgerliga utan också de socialdemokratiska ledamöterna.

Först konstaterar utskottet att sysselsättningsläget i de båda länen är bekymmersamt. Man säger om Gävleborg att befolkningen under de senaste fyra åren ökat med totalt 2 400 personer och att kommuner som Hofors, Ljusdal och Söderhamn uppvisar vikande befolkningssiffror. I Hofors har invånarantalet gått ner med mer än 10 % under 1970-talet. Utskottet konstaterar vidare att arbetsmarknadsläget i länet f. n. är mycket ansträngt.

Blekinge län, säger utskottet, har under den senaste tioårsperioden haft en svagare befolkningsutveckling än riksgenomsnittet. Utflyttningen av ungdomar är relativt stor. Länsstyrelserna räknar med en minskning av invånarantalet under perioden fram till 1981.

Utskottet bekräftar alltså att situationen i de båda länen är allt annat än bra. Så långt sträcker sig utskottets bekymmer.

När utskottet sedan skall ta ställning till konkreta åtgärder, bl. a. de som jag föreslår i motionerna, så avlärdes det hela med att man inte delar den grundsyn som återspeglas i motionerna. Och så överläter man hela ansvaret på länsplaneringen.

Vad är det då för grundsyn som jag redovisar och som de socialdemokratiska ledamöterna tillsammans med de borgerliga i utskottet fnyser åt?

Jo, jag konstaterar att det är två storfinansfamiljer som behärskar Gävleborgs län. Wallenberg och Klingspor-Stenbäck. Jag konstaterar att dessa två finansfamiljer inte har något som helst socialt ansvar, vilket ju utvecklingen i Gävleborg bekräftar. För produktion och sysselsättning finns för storfinansens endast en avgörande faktor, och det är vinstmotivet ur snäva kapitalistiska värderingar.

Speciellt besvärande blir dessutom situationen för Blekinge genom att näringslivet där är ensidigt inriktat på filialer och underleverantörer till stora svenska multinationella företag som LM Ericsson och Volvo.

Utmärkande för båda länen är att man är beroende av stora svenska multinationella företag. Vi vet att dessa i rasande fart alltmer etablerar sig utanför vårt lands gränser. Vi vet också att dessa företag i stor utsträckning söker sig till utpräglade diktaturländer, bl. a. Latinamerika. Det är den sanning som jag anfört i båda motionerna. Socialdemokrater och borgare delar inte denna mening. Vad jag förstår av deras kommentarer anser de tydligen att kapitalexport och kapitalistiska strukturrationaliseringar skulle vara till gagn för Gävleborgs och Blekinge län när det gäller sysselsättningen.

Så låter det inte när socialdemokratiska riksdagsmän far land och rike runt och talar om kapitalismens härjningar och vanstyre. Men det är tydligen en sak, en annan är att sitta i riksdagens arbetsmarknadsutskott och tillsammans med de borgerliga avslå berättigade krav, fnysa åt sanningar och vifta bort det hela som ointressant.

I den socialdemokratiska reservationen I går man t. o. m. så långt att man talar om att det i Gävleborgs län råder en förhållandevis god sysselsättning.

Hur kan man påstå detta när man i arbetsmarknadsutskottets betänkande på s. 57 redovisar att antalet kvarstående arbetsökande per kvarstående ledig plats vid februari månads utgång 1978 där var dubbelt så stort som riksgenomsnittet? Delar de socialdemokratiska länsriksdagsmännen reservationens påstående om att sysselsättningsläget i Gävleborgs län är förhållandevis gott?

Jag vill påminna om att 10 000 söderhamnsbor demonstrerade i december förra året för att få ha jobben kvar samt för att få nya arbetstillfällen till kommunen. De hade naturligtvis inte gjort detta om läget varit sådant som det påstås i reservationen 1 av socialdemokraterna.

Jag vill också påminna om att situationen i Gävleborgs län kommer att ytterligare försämrats, om storfinansen får som den vill. Minskningen av antalet arbetstillfällen kommer att fortsätta i Hofors, i Sandviken, i Söderhamn och även i Gävle. Gävleborgs län är beroende av två industribranscher som nu håller på med s. k. strukturrationaliseringar. Det är järn- och stålbranschen samt trä- och pappersmassebranschen.

Även i Blekinge har sedan motionen skrevs ytterligare sysselsättningsminskningar skett och signalerats.

Till detta säger utskottet att det i stort är en riktig utveckling som äger rum. Det gäller att komma till rätta med det höga kostnadsläget. Det skall ske genom att med stora statliga miljardbelopp underlätta för storfinansen att ytterligare slänga ut tusentals arbetare från industrin och att öka kapitalexporten, eller med andra ord: genom att med statliga medel flytta ut en del av industrisysselsättningen till andra länder, till de s. k. frizonerna.

För att ytterligare komplettera den grundsyn som jag ger till känna i motionerna säger jag – liksom Jörn Svensson utförligt redogjort för tidigare i dag – att på lång sikt måste en planhushållningsekonomi införas. Att de borgerliga inte kan acceptera detta är inget att förvånas över. De är ju storfinansens partier och språkrör. Däremot trodde jag att socialister var överens om detta.

Nå, de konkreta kraven i motionerna innebär inte att man skall avskaffa kapitalismen. De är mera kortsiktiga. De utgår ifrån att jobb måste skapas nu och att så kan ske endast genom att riksdag och regering tar det fulla ansvaret härför.

En del av kraven i motionerna är desamma som länsstyrelserna framlagt i Länsplanering 77. Som bekant sitter i länsstyrelserna både borgerliga och socialdemokratiska ledamöter. De är också riksdagsmän och tänker tydligen nu avslå de krav som de en gång tidigare har godkänt. Sådana personer kallas för politiska kameleonten.

Jag har väldigt svårt att begripa hur utskottet kan anse att det förslag vi för fram i Blekingemotionen om en upprustning av kommunikationerna – bl. a. då av SJ – skulle ha en grundsyn som utskottet inte kan dela. Och jag har väldigt svårt att förstå varför man inte kan acceptera förslaget om att satsa på fiskeförädlingsindustrier i Blekinge i stället för att importera för hundratals miljoner kronor fiskeprodukter varje år, eller förslaget om att bygga ut trädgårdsnäringen i Blekinge.

Jag har väldigt svårt att förstå varför man inte kan acceptera förslagen att utveckla statliga AGV i Gävle för produktion av kommunikationsmedel och avancerade transportsystem, att lägga upp ett program för kraftig utbyggnad av hälso- och sjukvården, barntillsynen och bostadsbyggandet. Vad är det som är så farligt i att föreslå att man ger statliga bidrag, som möjliggör byggandet av kommunala fritidsbyar och att statliga Ljusdals Träprodukter AB och halvkommunala Östernäs Sågverk AB får dessa uppgifter? Vad är det för fel grundsyn i att föreslå att all producerad pappersmassa i det här landet också skall förädlas här?

Jag har berört några av kraven i motionerna. Vi har faktiskt bemödat oss om att föreslå konkreta och realistiska alternativ för att ge de många utslagna och arbetslösa ett arbete.

Utskottet har inte behandlat förslagen och tydligen inte ens läst motionerna. Detta säger en hel del om utskottsledamöterna och deras flathet inför de problem som tusentals människor befinner sig i och som många riskerar att hamna i.

Herr talman! Jag yrkar bifall till motionerna 1345 och 1346.

THURE JADESTIG (s):

Herr talman! Dagens debatt präglas av olika regioners oro för framtiden. Vi står inför stora och besvärliga ekonomiska problem. Många av de traditionella industrierna knakar i fogarna, 40 000 ungdomar är arbetslösa, många bruksorter hotas kraftigt av nedläggningar. Den sociala tryggheten är i fara för tusentals människor i vårt land.

Situationen i Västmanland präglas av samma oro som meddebattörer från andra län gett uttryck för i dagens debatt. Ännu har ingen talare framfört att vi har tilltro till framtiden – möjligtvis statsrådet Åsling.

Ett industrialiserat län som Västmanland drabbas helt naturligt hårt av en så långvarig internationell lågkonjunktur som den vi har upplevt. Till detta kommer dessutom de svårigheter som strukturproblemen i gruv- och järnhanteringen i dag skapar, vilka medför verklig otrygghet för bruksorterna.

Vi diskuterar i dag den regionalpolitiska situationen. Att den är så besvärlig beror i hög grad på regeringens bristande handlingskraft just när det gäller att forma mer målinriktade insatser för att klara våra basnäringars aktuella problem.

Egentligen kan man inte begära att regionalpolitiken skall fungera när vi saknar en fast näringspolitik i vårt land. Följden blir den som lättast kan beskrivas med att industriministern hoppar från tuva till tuva i avsaknad av en bättre näringspolitisk helhetsyn.

Dessutom kommer andra statsråds tal in i bilden och underlättar inte en framförhållning för en tryggare sysselsättning. Tillåt mig att citera en underledare i vårt läns liberala dagstidning Vestmanlands Läns Tidning av den 6 maj, där det heter följande:

”Asca-Atom skall ändra produktionsinriktning, förkunnar energiminister Olof Johansson i en intervju i Dagens Industri. Han säger sig också ha talat

med andra parten, dvs. Asea. Men Asea-Atoms verkställande direktör vet ingenting. Och de 1 400 anställda får nöja sig med tidningsbesked.

Det är nu inte första gången som energiministern missköter sitt fögderi, men det ursäktar inte att han försummar direktkontaktarna och serverar sina företagsbesked genom massmedia. Även en tekniskt obegåvad energiminister måste väl inse värdet av kontakter." – Därmed slut på citatet, som var från en borgerligt orienterad länsstidning.

Dagen därpå besökte denne energiminister vårt län och inför en grupp centerpartister förklarade han att han hade haft direkta "interna" kontakter med Aseas koncernchef, tillika Arbetsgivareföreningens främste företrädare.

Det synes vara en kontaktyta som är tillräcklig. Undra på att man i ett industrialiserat län som Västmanland känner oro för sin framtida sysselsättningsnivå.

Asea-Atom har däremot genom företagsledning och fackliga företrädare uppvaktat näringsutskottet och där dokumenterat vad det betyder för landet att man stimulerar en industrigren som den Asea-Atom representerar.

Med en annan energipolitik och en mer målinriktad näringspolitik skulle den regionala balansen för vårt läns vidkommande ha varit betydligt bättre. I dag är den besvärande.

Sedan 1975 har 2 500 jobb försvunnit inom den västmanländska industrin. Det beräknas att 1 500 anställda är "övertaliga" eller arbetar vid nedläggningshotade företag. Utvecklingen med allt färre jobb inom industrin – främst stålbranschen – väntas fortsätta i länet, och *f. n. görs ingenting*.

Detta framgår av länsstyrelsens Rapport 78 – den årliga översynen av länsplaneringen.

Informationen i det följande har jag hämtat dels från länsstyrelsens Rapport 78, dels från länsarbetsnämndens månadsrapporter.

Möjligheterna att få en gynnsammare utveckling inom länets näringsliv utan sysselsättningsskapande åtgärder bedöms vara mycket små.

Utvecklingen leder därför till stora risker för fortsatt utflyttning från länet, om inte en betydligt långsammare ökning av kvinnornas yrkesverksamhet accepteras eller man accepterar en hög arbetslöshet bland männen.

Båda dessa krav strider dock klart mot de regionalpolitiska målen om allas rätt till arbete och en ökad jämlikhet mellan män och kvinnor.

Samtidigt som jobben inom industrin blir färre ökar den offentliga sektorn. Från 1975 till 1985 väntas drygt 6 000 personer ytterligare få arbete i offentlig tjänst. Det är främst kommunernas barn- och äldreomsorg och landstingets sjukvård som växer.

Frågan är om det hos landstinget och kommunerna finns ekonomiskt utrymme att genomföra de planerade verksamhetsförändringarna.

De befolkningsramar som hittills gällt – med ett invånarantal i Västmanland på 270 000 personer 1985 – skall gälla också i fortsättningen. Det betyder att 11 800 nya jobb måste skapas till 1985.

Utvecklingen på sikt måste bedömas som ytterst oroande för länet som helhet. I så gott som varje kommun finns krisföretag eller krisbranscher.

vilket kan leda till ytterligare sysselsättningsminskningar.

Utgångspunkten för de regionalpolitiska insatserna och planeringen för Västmanland måste därför vara att trygga sysselsättningen. Det krävs kraftfulla insatser för att åstadkomma en gynnsam utveckling för vår industri. I första hand bör insatserna riktas mot länets stålorter: Hallstahammar, Surahammar, Norberg, Fagersta och Skinnskatteberg.

Utvecklingen hittills i Köpings kommun är också oroande, och där bör speciella lokaliseringsinsatser övervägas, anser länsstyrelsen i sin redovisning.

Ett av de krav som förs fram i redovisningen är att Fagerstaregionen skall få samma lokaliseringsstöd som det inre stödområdet.

I stället för att lägga ned olönsamma delar av stålbranschen vill länsstyrelsen att alternativa utvägar övervägs för att åstadkomma en lönsam produktion. I första hand bör man sträva efter samverkan mellan olika företag.

Länsstyrelsens rapport ger en god bild av dagsläget och de regionalpolitiska problemen i ett industrialiserat län som Västmanlands. Men problemen är många och stora. I dag förhandlas det inom och mellan olika företag om sammanläggningar och framtida strukturella förändringar. Vad som är anmärkningsvärt i sammanhanget är att berörda kommuner så att säga står utanför och sålunda endast kan avvakta utgången från parkett. Det är ingen bra utveckling.

Det är inte enbart företagsekonomiska aspekter som är väsentliga – centralare är de samhällsekonomiska. Därför är det av vikt att hänvisa till de reservationer som de socialdemokratiska utskottsledamöterna avgivit samt till det särskilda yttrandet.

I detta anförande instämde Olle Göransson (s).

KARIN FLODSTRÖM (s):

Herr talman! I arbetsmarknadsutskottets betänkande 23 behandlas bl. a. en motion som väckts av de socialdemokratiska riksdagsledamöterna från Örebro län. I motionen framhåller vi speciellt problemen för ett inlandslän och den kraftiga strukturomvandling som näringslivet genomgått under 1960- och 1970-talen och som fått till följd att andelen industrisysselsatta under perioden 1960–1975 minskade med 9 %, medan andelen industrisysselsatta i riket i övrigt låg på oförändrad nivå. Läger man därtill att under 1970-talets första hälft industrin i länet minskade med 3,5 %, medan den i riket som helhet ökade med 5 %, förstår man att detta län genomgått stora och smärtsamma förändringar.

Inom flera branscher har kraftiga strukturomvandlingar skett. Så t. ex. har gruv- och tillverkningsindustrin förlorat bortåt 6 000 arbetstillfällen under perioden 1960–1975. Textil-, läder- och skoindustrin var förr mycket betydelsefull för länet. Denna sektor har nu krympt från en sysselsättning på ca 6 000 personer år 1960 till 1 100 i dag. Inom skogs- och jordbruket har

hälften av alla arbetstillfällen rationaliserats bort under perioden 1960–1975.

Vilka allvarliga konsekvenser som strukturomvandlingen inom specialstålindustrin kommer att medföra för Örebro län pekar vi på i motionen. Detta gäller särskilt för kommunerna Degerfors, Hällefors, Karlskoga och Ljusnarsberg, där sysselsättningsstrukturen är ensidig och förvärvsfriskvensen låg, speciellt bland kvinnorna.

Då specialstålindustrin i länet sysselsätter över 6 000 personer, dvs. nära en femtedel av branschens anställda, kan vi inte tillåta en strukturomvandling som främst styrs av företagsekonomiska skäl. Ett aktivt statligt agerande är nödvändigt. Det räcker inte med löften och vänliga ord.

Flera av kommunerna i länet är i stor utsträckning beroende av *ett* företag. I Karlskoga exempelvis är 52 % av de förvärvsarbetande verksamma i Aktiebolaget Bofors. I Degerfors dominerar Uddeholmsägda Degerfors Järnverk, som på tio år reducerat antalet anställda från 2 300 till 1 300 personer.

Min egen hemkommun, Ljusnarsberg, är den av länets elva kommuner som har den i särklass besvärligaste situationen. 1960 hade kommunen nästan 10 000 invånare. I dag är siffran 7 100.

Låt mig här göra en tillbakablick på försvunna arbetstillfällen under den senaste femtonårsperioden.

1963: Nedläggning av Oscaria skofabrik i Kopparberg. 90 personer friställdes, varav hälften kvinnor.

1963: Nedläggning av Yxsjöbergs volframgruva. 90 personer friställdes, huvudsakligen män.

1966: Nedläggning av Skärets sågverk, Kopparberg. 50 personer friställdes, huvudsakligen män.

1969: Nedläggning av massafabriken vid Ställdalens bruk. Arbetsstyrkan vid bruket nedtrappades åren 1968–1969 med inemot ett hundratal personer, däribland många kvinnor.

1972: Nedläggning av Mossgruvan i Högforsbruk. 45 personer friställdes, huvudsakligen män.

1973: Rationalisering av glashanteringen vid Kopparbergs bryggeri. Ett tjugotal personer friställdes, huvudsakligen kvinnor.

1975: Reducering av tillverkningen vid Kopparbergs bryggeri på grund av ekonomisk kris och omorganisation. 50 personer friställdes, varav hälften kvinnor.

1976: Boliden avvecklar driften vid sin sista gruvenhet i Kopparberg. 15 personer friställs.

1977: Billerud avvecklar sitt revirkontor i Kopparberg. 10 personer friställs.

1977: Driften vid Ställbergs gruvor upphör. 58 personer friställs.

1978: AB Lennart Backmans verkstadsföretag går i konkurs. 17 personer friställs.

1978: Bastkärns gruva läggs ner. 68 personer friställs.

1978: Högfors Nya Gjuteri läggs ned. 8 personer friställs.

Listan talar för sig själv.

Det vi befarade i motionen beträffande Bastkärnns gruva har alltså skett. Trots att där med samma produktion som i dag finns kända malmtillgångar för brytning i 30 år framåt läggs alltså gruvan ner. 68 personer friställs och deras familjer mister tryggheten i tillvaron. Ett trivsamt samhälle blir öde och tomt. Så går det där de fria marknadskrafterna får råda.

I Örebro län finns nu bara en järnmalmsgruva kvar. Bergslagen utarmas på ett kunnande som borde vara ett ovärderligt stöd när det gäller att undersöka de mineraltillgångar som länet besitter och som skulle kunna få betydelse för sysselsättningen inte bara i länet utan för hela landet. För det fordras emellertid att samhället får det avgörande inflytandet över de olika verksamhetsformer som kan bli aktuella.

Strukturuomvandlingsproblematiken är dock inte länets enda bekymmer på litet längre sikt. Som inlandsregion är Örebro län handikappat i många sammanhang. Riskerna är stora för att framtida företagsetableringar kommer att äga rum i kustlänen med en fortsatt utarmning av inlandsregionerna som följd. Behovet av en speciell inlandsfond som särskilt stöd för inlandet för att kunna hävda sig gentemot kustlandet växer sig allt starkare.

I länsarbetsnämndens bedömningar över arbetsmarknadsläget i Örebro län uttrycks speciellt stor oro för läget på byggarbetsmarknaden. De visar under perioden mars 1978 till februari 1979 ett mindre behov av byggarbetskraft jämfört med motsvarande period föregående år. Detta kommer att leda till ökad arbetslöshet, och ett stort behov föreligger alltså att på olika sätt stimulera byggnadsverksamheten under andra halvåret 1978.

Beträffande ungdomens arbetsmarknad visar rapporten att de arbetsmarknadspolitiska resurserna är otillräckliga, speciellt för ungdomar med sociala handikapp. Av vid arbetsförmedlingarna kvarstående sökande utan arbete, totalt 3 509 personer, var 29 % ungdomar under 25 år. Man pekar också på att det blir svårare för grundskoleungdomen att finna arbete i år än under förra året, då antalet ungdomar som går ut grundskolan är fler än i fjol. Behoven av ökade åtgärder är alltså uppenbara.

Herr talman! Jag har i mitt anförande velat peka på att kravet, som framställts i motionen, med en begäran om särskilda sysselsättnings- och näringspolitiska åtgärder för Örebro län är befogade. Att yrka bifall till motionen bedömer jag som utsiktslöst och ansluter mig därför till de socialdemokratiska reservationerna.

I detta anförande instämde Ingemar Konradsson, Sture Ericson och Kerstin Andersson i Kumla (samtliga s).

ARNE BLOMKVIST (s):

Herr talman! Jag tror att vi var och en här skulle kunna anförda en statistik av det slag som Karin Flodström nyss redovisade, men låt mig säga att det finns väl knappast någon som kan bli oberörd av en sådan uppräknings. Vi lyssnar på talen, men låt oss aldrig glömma att bakom dessa siffror står det enskilda människor. En dag som denna, som man skämtsamt brukar tala om

som hembygdens dag, finns det all anledning, tycker jag, att redogöra för den situation som vi har så nära inpå oss i de valkretsar som vi representerar i riksdagen.

Herr talman! Tillsammans med mina partivänner från Skaraborgs län har jag i motionen 809 fört fram kravet på statliga åtgärder för att stärka näringslivets utveckling inom de mest utsatta områdena i vårt hemlän, särskilt då i Falköpings-, Skövde- och Gullspångsregionerna.

Som motiv för vårt förslag har vi bl. a. pekat på några av de stora struktur- och sysselsättningsproblemen i länet. Vi har i motionen redovisat att antalet direkt sysselsatta i länets jordbruk minskat kraftigt under en lång följd av år, från 1965 till 1975 med ca 10 000. Enligt länsstyrelsens senaste prognos beräknas ytterligare 1 200 personer få lämna jord- och skogsbruket fram till 1980.

Vidare har vi framhållit att åtskilliga arbetstillfällen inom länets bil- och tekoindustri försvunnit och att många underleverantörer i länet till bilindustrin och till varven råkat i svårigheter.

Vad svarar då utskottet oss motionärer? Jo, man skriver på s. 34 i betänkandet: "Situationen i Skaraborgs län var föremål för en interpellationsdebatt i kammaren den 13 januari i år. Industriminister Åsling uttalade därvid att den nuvarande försvagningen av länets arbetsmarknad måste ses mot bakgrund av bl. a. den internationella lågkonjunkturen. På längre sikt ansåg statsrådet att utsikterna för länets arbetsmarknad tedde sig gynnsammare än för riket som helhet." Utskottet avslutar denna del av sitt betänkande med följande: "Utskottet delar den av industriministern redovisade uppfattningen."

I sina kommentarer till det svar som Paul Jansson fick av industriministern sade han bl. a. följande: "Vi har hittills dess bättre varit förskonade från stora sysselsättningskriser – om man bortser från tekokrisen, som har drabbat länet ganska hårt, särskilt Falköpings- och Skövde-regionerna. Men nu har vårt län råkat in i en alldeles ny situation, och denna markanta försämring har skett under det allra senaste året – bl. a. sedan Nils Åsling blev industriminister. Nu har det skett en avsevärd försämring. Orosmolnen börjar nu hopa sig över länets arbetsmarknad, och varsel om försämringar och permitteringar duggar tätt från nästan varje ort i Skaraborgs län."

Jag delar helt Paul Janssons uppfattning. Från att varit ett län med en ganska positiv industriutveckling har Skaraborgs län under det senaste året förvandlats till ett län där flera delar av industrin fått svårigheter.

Det finns anledning att något utförligare än vad utskottet har gjort citera herr Åsling: "Sett över en något längre tidsperiod har Skaraborgs län ett arbetsmarknadsläge som fortfarande ter sig gynnsammare än situationen i riket som helhet." Så fortsätter han: "Men utvecklingen måste följas med uppmärksamhet. Länsarbetsnämnden har under den gångna hösten i sina kvartalsrapporter anmält det försämrade sysselsättningsläget och har redovisat ökade arbetsmarknadspolitiska insatser. Självfallet är regeringen beredd att vidtaga de åtgärder som kan behövas för att hävda sysselsättningen."

Han konstaterar vidare att det finns allvarliga problem i länet som kräver uppmärksamhet.

Jag tycker att denna kompletterande redovisning från debatten visar att även industriministern delade den meningen att sysselsättningssituationen är synnerligen allvarlig. Att sedan utskottet inte ansett det nödvändigt att mera ingående studera den är djupt beklagligt. Några bevis för att uppgifterna i vår motion om de svårigheter som finns i länet skulle vara felaktiga har i varje fall inte utskottet kunnat åstadkomma, utan man hänvisar bara till uttalandet av industriministern.

Under den senaste tiden har det än en gång bekräftats att det behövs kraftfulla åtgärder för att man skall kunna bryta den negativa utvecklingen i länet. Det framgår också klart av länsstyrelsens planeringsrapport för 1978.

Enligt prognoserna i denna rapport går länet en tämligen dyster framtid till mötes. Sysselsättningen väntas minska med 1 200 personer inom jord- och skogsbruk mellan 1975 och 1980. Anmärkningsvärt är att mellan 1970 och 1975 ökade sysselsättningen inom tillverkningsindustrin i länet mycket kraftigt. Ökningen uppgick till ca 3 100 personer eller 8,9 %. I riket totalt ökade under samma tid antalet industrissysselsatta med knappt 2 %. Det var främst verkstadsindustrin, trävaruindustrin och livsmedelindustrin som svarade för sysselsättningsökningen.

I rapporten understryks att utvecklingen mellan 1970 och 1975 i stort sett har följt prognoserna i Länsplanering 1974. De angav också en fortsatt gynnsam sysselsättningsutveckling inom industrin för perioden 1976–1980. Under förra årets prognosöversyn bedömdes dock sysselsättningsökningen inom industrin under slutet av 1970-talet bli endast hälften så stor som enligt Länsplanering 1974, dvs. en ökning med knappt 1 400 personer mellan 1976 och 1980. Resultatet från 1978 års prognosarbete pekar tyvärr mot att antalet sysselsatta inom industrin kommer att minska med 500. I stället för en fortsatt gynnsam utveckling inom industrin får vi nu räkna med en kraftig minskning av industrissysselsättningen.

Jag vill, herr talman, återigen hänvisa till den interpellationsdebatt som mina partivänner på länsbanken och jag hade med industriminister Åsling, där vi särskilt underströk att näringslivet i vårt län är mycket beroende av hemmamarknaden. Genom att konsumtionen har sänkts i vårt land på grund av regeringens politik har de industrier som är beroende av hemmamarknaden fått speciellt stora problem. En av de viktigaste uppgifterna för den nu sittande regeringen för att skapa sysselsättning i Skaraborgs län är att se till att man får i gång hjulen inom hemmamarknadsindustrin och framför allt ett ökat bostadsbyggande.

På förslag av arbetsmarknadsutskottet antog riksdagen i december 1976 riktlinjer för en samordnad sysselsättnings- och regionalpolitik. Målsättningen för denna regionalpolitik kan kanske uttryckas på olika sätt. Men vi kan beskriva den så, att det skall vara möjligt för varje människa att medverka i arbetslivet efter sin förmåga, och däri ligger även målet att skapa arbete åt alla.

Det är mot denna bakgrund som vi motionärer vill rikta uppmärksamheten på utvecklingen i Skaraborgs län. I dag är många skaraborgare oroliga för sina jobb. Skall mitt företag klara sig? Kommer företagen i länet att klara sig, eller måste vi räkna med ytterligare nedläggningar av företag på redan hårt utsatta orter? Så frågar sig många av länsborna, och de blir alltmer övertygade om att det krävs målmedvetna insatser från samhällets sida. För att trygga sysselsättningen i länet, liksom självfallet i övriga delar av landet, krävs aktiva regionalpolitiska åtgärder. I Skaraborgs län har vi råvaror i skogen och i bergen, t. ex. i Billingen, vi har jordbruksmark och vi har yrkesskickliga arbetare och tjänstemän. Den viktigaste uppgiften i dag är att mobilisera ekonomiska och personella resurser för en fortsatt utbyggnad och utrustning av tillverkningsindustrin i länets näringsliv.

Liksom i vår motion har även länsstyrelsen i sin planeringsrapport fört fram förslag till konkreta åtgärder som skulle förbättra utvecklingen. I rapporten betonas vikten av en fortsatt aktiv regionalpolitik, att en statlig högskoleenhet bör inrättas i länet, att huvudkontoret för den nybildade stiftelsen för skyddade verkstäder bör lokaliseras till Skövde och att lokaliseringsstöd snarast möjligt bör utgå till industriföretag i Falköping.

Herr talman! Jag vill vädja till berörda statliga organ att understödja det av länsstyrelsen föreslagna regionalpolitiska åtgärdsprogrammet.

Till sist ber jag att få yrka bifall till de socialdemokratiska reservationerna som har fogats till utskottets betänkande.

I detta anförande instämde Paul Jansson, Sven-Gösta Signell och Birgitta Johansson (samtliga s).

På förslag av tredje vice talmannen beslöts att kammarens förhandlingar skulle fortsättas kl. 19.30.

§ 5 Anmäldes och bordlades

Proposition

1977/78:186 med förslag till lag om ändring i lagen (1975:985) om tillfällig handel

§ 6 Anmäldes och bordlades

Socialutskottets betänkanden

1977/78:35 med anledning av motioner om förkortad arbetstid m. m.

1977/78:41 med anledning av motion om behandlingen av migrän, m. m.

1977/78:42 med anledning av motioner om utvecklingen av den psykiatriska vården m. m.

1977/78:43 med anledning av motion om ändringar i lagen (1964:143) om bidragsförskott

Trafikutskottets betänkande

1977/78:25 med anledning av propositionen 1977/78:166 om vissa sjöfartsfrågor jämte motioner

Arbetsmarknadsutskottets betänkanden

1977/78:36 med anledning av propositionen 1977/78:153 om vissa pensionsfrågor, m. m. jämte motion

1977/78:37 med anledning av regeringens proposition 1977/78:176 om redovisning av verksamheten inom den nämnd som avses i särskilt huvudavtal för den offentliga sektorn

§ 7 Meddelande om frågor

Meddelades att följande frågor framställdes

den 17 maj

1977/78:468 av *Tore Nilsson* (m) till kommunikationsministern om postserVICEN i glesbygder:

En fortgående försämring av postserVICEN sker i vårt lands glesbygd. Postverket motiverar indragningar av postombud och anstalter med företagsekonomiska synpunkter men tar icke hänsyn till den samlade samhällskostnaden och den enskildes problem. Principen att varje medborgare skall ha samma rättigheter och förmåner tycks inte gälla.

F. n. föreligger en etableringsplan för Storumans och Sorsele kommuner som bl. a. innebär indragning av sju postombud i en trakt med stora avstånd och i övrigt svag service. Kommunerna har starkt uttalat sig mot planen liksom postpersonalen i kommunerna och den befolkning det gäller.

Jag vill till kommunikationsministern ställa frågan:

Kan det anses vara förenligt med riktlinjerna för regeringens glesbygdspolitik att befolkningen i redan missgynnade regioner får ytterligare försämrad service?

1977/78:469 av *Egon Jacobsson* (s) till statsrådet Britt Mogård om tiden för avgivande av yttrande över vissa inom utbildningsdepartementet upprättade promemorior, m. m.:

Besked om tidpunkt för avgivande av remissyttrande över utbildningsdepartementets promemorior Medinflytande i skolan och Skolnämnds beslutsområde m. m. har givits vid tre resp. två olika tillfällen. Det senaste beskedet från utbildningsdepartementet är att remisstiden satts till utgången av augusti 1978.

Enligt förslag från den arbetsgrupp som utarbetat promemoriorna skall skolnämnder kunna träda i funktion fr. o. m. vårterminen 1979.

Mot denna bakgrund vill jag till statsrådet Britt Mogård ställa följande frågor:

1. Är den remisstid som senast meddelats av utbildningsdepartementet fastställd så att remissinstanserna kan planera utifrån detta besked?

2. Avser regeringen att lägga fram förslag om lokala ledningsorgan på

skolans område i sådan tid att dessa kan inrättas vid den tidpunkt som angetts av utbildningsdepartementets arbetsgrupp, dvs. fr. o. m. vårterminen 1979?

Nr 143

Onsdagen den
17 maj 1978

1977/78:470 av *Catarina Rönning* (s) till statsrådet Britt Mogård om åtgärder mot mobbning av invandrarelever i skolan:

*Meddelande om
frågor*

En undersökning i Göteborg visar att invandrarelever trakasseras av sina svenska kamrater.

Ämnar statsrådet med anledning härav undersöka hur pass vanligt förekommande mobbning av barn från andra länder är?

Vilka åtgärder bör enligt statsrådets mening vidtas för att komma till rätta med detta allvarliga problem?

1977/78:471 av *Roland Brännström* (s) till industriministern om inrättande i Skellefteå av en träteknisk forsknings- och utvecklingsenhet:

Planering pågår för att starta högre träteknisk utbildning i Skellefteå läsåret 1979/80. Den arbetsgrupp inom Umeå högskoleregion som utför planeringsarbetet presenterade i februari vid en uppvaktning inför industriministern förslag om uppbyggnad av en träteknisk forsknings- och utvecklingsenhet knuten till Industriellt utvecklingscentrum (IUC) i Skellefteå.

I sin skrivelse anförde gruppen att en förutsättning för att en kommande högre träteknisk utbildning skall uppnå och på sikt upprätthålla en önskvärd kvalitet är samarbete och samlokalisering med en träteknisk forsknings- och utvecklingsenhet.

Denna enhet bör därför tillskapas samtidigt som utbildningen startar.

Med hänvisning till det anförda ber jag att få fråga industriministern vilka åtgärder som vidtagits med anledning av nämnda framställning om en forsknings- och utvecklingsenhet i Skellefteå.

1977/78:472 av *Anna Wohlin-Andersson* (c) till kommunikationsministern om alternativ sysselsättning vid nedläggningen av postverkets stansfilial i Kisa:

Kinda kommun i södra delen av Östergötlands län är en av de kommuner som i dag brottas med vikande arbetsmarknad och därmed vikande befolkningstal. Redan hösten 1972 uttalade riksdagen i samband med sin behandling av den fortsatta regionalpolitiken att utvecklingen i södra Östergötland borde följas uppmärksamt av länsstyrelsen. Detta har tagit sig uttryck i ett intensivt arbete både regionalt och lokalt med siktet inställt på att ge arbetsmarknaden stabilitet och utvecklingsmöjligheter för framtiden, inte minst i Kinda kommun.

Detta arbete led dock ett svårt avbräck då poststyrelsen 1974 meddelade att man ämnade lägga ner stansfilialen i Kisa där från början ca 80 personer arbetade. Den utomordentligt stora betydelse dessa arbetstillfällen hade för

Onsdagen den
17 maj 1978

*Meddelande om
frågor*

Kinda kommun markeras av att de motsvarar 800 arbetstillfällen i Linköping och 7 000 arbetstillfällen i Stockholm.

Efter detta meddelande har upprepade framställningar gjorts från såväl länsstyrelsen som kommunen. Dessa framställningar har i första hand gått ut på att få behålla stansfilialen och i andra hand, när detta av flera skäl inte visade sig möjligt, på att få någon statlig ersättningsindustri till Kinda kommun. Nedläggningen av postverkets stansfilial i Kisa är nu ett faktum, och någon ersättning för dessa förlorade arbetstillfällen har inte kindaborna fått.

I ett frågesvar den 9 december 1976 angående ovanstående problem svarade kommunikationsministern bl. a.: "I samråd med arbetsmarknadsdepartementet har postverket anmodats att undersöka om något annat företag – eventuellt med utnyttjande av de resurser i fråga om lokaliseringslån m. m. som står till buds – kan etablera sig i Kisa. Undersökningen pågår, och jag kan därför inte nu uttala mig om vad den kan leda till."

Med anledning av det anförda ber jag att till kommunikationsministern få framställa följande fråga:

Är kommunikationsministern villig att redovisa vilka åtgärder som har vidtagits eller eventuellt kan komma att vidtas för att lokalisera annan statlig verksamhet till Kisa som ersättning för sysselsättningsbortfallet vid nedläggningen av postverkets stansfilial?

1977/78:473 av *Rune Johansson* i Åmål (s) till kommunikationsministern om automatiska telefonsvarare på järnvägsstationer:

På grund av rationaliseringar m. m. hålls många järnvägsstationer stängda vissa veckodagar och vissa tider på dygnet.

För att ge SJ:s kunder service och upplysningar finns på vissa stationer automatiska telefonsvarare, något som visat sig fungera bra. Tyvärr saknar många stationer denna servicemöjlighet. Detta förhållande har alltför ofta skapat onödig irritation hos SJ:s resenärer, t. ex. då det ej varit möjligt att få upplysningar om tågtider, biljettbeställning m. m.

Med hänvisning till det anförda vill jag till kommunikationsministern ställa följande fråga:

Anser kommunikationsministern att SJ bör utrusta sådana järnvägsstationer som nämnts i motiveringen med automatiska telefonsvarare, och är kommunikationsministern i så fall villig att medverka till att så sker?

1977/78:474 av *Börje Stensson* (fp) till kommunikationsministern om åtgärder för att öka hörbarheten av Radio Östergötlands sändningar:

Många östgötar klagar över den dåliga hörbarheten i Radio Östergötlands sändningar. Program från Radio Södermanland och Skaraborg "överröstar" de östgötska sändningarna.

Landshövding Per Eckerberg har i skrivelse till televerket aktualiserat problemet. I skrivelsen sägs bl. a.: "Hela idén med lokalradioverksamheten

spolieras om inte länets befolkning på ett enkelt sätt har möjlighet att avlyssna de egna programmen.”

Med hänvisning till det anförda ber jag att få ställa följande fråga till kommunikationsministern:

Vilka åtgärder är kommunikationsministern beredd vidtaga för att snabbt få bättre hörbarhetsförhållanden för sändningarna från Radio Östergötland?

1977/78:475 av *Hans Gustafsson* (s) till kommunministern om tidpunkten för avlämnande av proposition om företagsdemokrati i kommuner, m. m.:

När avser regeringen att avlämna propositionen om företagsdemokrati i kommuner och landstingskommuner, så att de kommunalrättsliga förutsättningarna klargörs inför förestående förhandlingar om inflytandeavtal på den kommunala arbetsmarknaden?

När kommer ett ikraftträdande att ske för företagsdemokrati-reformen?

1977/78:476 av *Hans Gustafsson* (s) till kommunministern om överläggningarna med kommunförbunden rörande kommunernas ekonomi:

När avser regeringen att slutföra överläggningarna med kommunförbunden om kommunernas ekonomi, så att primär- och landstingskommuner kan få klarhet om de ekonomiska förutsättningarna för 1979 års verksamhet?

1977/78:477 av *Lars Gustafsson* (s) till utbildningsministern om utredningen rörande ett enhetligt huvudmannaskap för högskolan:

Högskolan har f. n. ett mellan staten, landstingskommuner och primärkommuner delat huvudmannaskap. I utbildningsutskottets betänkande 1976/77:20 av den 20 april 1977 skrev ett enigt utskott (s. 33-34): ”Regeringen bör enligt utskottets uppfattning följa utvecklingen inom den kommunala högskolan i vad gäller verksamhet, resurssamband m. m. och därvid parallellt ta del av pågående utredningsarbeten med anknytning till huvudmannaskapsfrågor. I anslutning härtill bör initiativ tas till en förutsättningslös utredning av frågan om ett enhetligt huvudmannaskap för högskolan. Utskottet föreslår att riksdagen med anledning av propositionen 1976/77:59 samt motionen 1976/77:1161 yrkandet 2, motionen 1976/77:1381 och motionen 1976/77:1407 yrkandet 4 som sin mening ger regeringen till känna vad utskottet anfört.”

Riksdagen biföll den 29 april 1977 vad utskottet föreslagit. Det har nu gått ett drygt år sedan riksdagens tillkännagivande, och någon utredning är ännu ej tillsatt.

Med åberopande av det anförda hemställer jag att till utbildningsministern få ställa följande fråga:

Nr 143

Onsdagen den
17 maj 1978

*Meddelande om
frågor*

Onsdagen den
17 maj 1978

*Meddelande om
frågor*

Hur långt har förberedelsearbetet för att tillsätta utredningen kommit, och när beräknar statsrådet att den kan tillsättas?

1977/78:478 av *Birger Rosqvist* (s) till industriministern om nedläggningen av Gränges Shipping:

Gränges AB är i färd med att helt avveckla sitt dotterföretag Gränges Shipping. Det innebär att bl. a. sex moderna fartyg realiseras till underpriser, 200 milj. kr. har nämnts. Mer än 400 personer – befäl, manskap och landanställda – mister sina jobb.

För att ej störa de pågående förhandlingarna och inför riksdagsbehandlingen om bildandet av Svenskt Stål AB föredrog ledningen för Gränges AB att avvakta med sitt beslut att lägga ned rederirörelsen tills beslutet var i hamn, dvs. i och med riksdagsbeslutet den 6 april 1978. Under tiden förde man de fackliga organisationerna bakom ljustet genom att ge sken av MBL-förhandlingar och därmed få facket att tro att en överenskommelse nåtts om fortsatt drift av rederiet med sex fartyg. De anställda informerades den 7 april.

Arbetsgivarparten har sedermera konsekvent vägrat att inlåta sig i konstruktiva samtal om möjligheterna att finna överlevnadslösningar för rederiet och dess personal.

De anställda kan naturligtvis inte gå med på att närmare 400 personer ställs utan arbete till följd av att bildandet av Svenskt Stål AB har möjliggjort för Gränges AB att ta en ekonomisk förlust om 350 milj. kr. genom att bl. a. realisera sex fartyg, varav två nybyggdes 1976/77 till ett pris av 400 milj. kr.

Med anledning härav vill jag ställa följande frågor till industriministern:

Informerades statsrådet om Grängesbolagets planer om Gränges Shipping vid förhandlingarna om SSAB?

Om svaret är nej, är statsrådet beredd vidta sådana åtgärder att sex moderna fartyg ej realiseras till utlandet och att man därmed t. v. klarar sysselsättningen för mer än 400 personer?

Kammaren åtskildes kl. 17.50.

In fidem

BERTIL BJÖRNSSON

/Solveig Gemert